

SPREHOD ZENBUDIZEM IN PINGPONG MIZA

Še dobro, da sem vzela seboj beležko, ker se mi zdi, da se nekaj dogaja. Čeprav samo buljim v racaka, on pa v mene niti ne. Boli ga "patka"! Kako ga tudi ne bi, saj sije sonček iz sinjega neba, rac pa v vodi kot pik na impresionistični sliki.

Osredotočim se na čevlji med trsem pri obali in se za hip občutim kot upokojenec, ki med okrnjenima čeljustnicama melje jezo ter tuhta, kako bi se v pismu bralca razhudil na ekološko malomarnost someščanov. A me že naslednji hip spreleti, da bi iz ribnika po čevlju mirno lahko izplaval še kakšen mrtvak, ki mu je prelepa narava načeloma tako malo zanimiva kot medicini škarjice za nohte.

Edino orožje proti cinizmu je cinizem na kvadrat, proti temu pa naivnost na kub, si mislim, da se zdim sam sebi pameten na četrto, ko stopam po stopnicah proti mestu. V bistvu moški v ranih srednjih letih, ki se na sprehodu poglablja v globokumnosti ter po parku popisuje ptiče. Pa pridejo po poti počestnice pa pravijo presenečene pred prizorom piščočega pod pritiskom: "Pomlad prihaja!" Potem pa počasi poromajo proti Piramidi ...

Sedim na klopi in iz žepov vlačim čudovite ženske: Joni Mitchell, Lydie Auvray, Mercedes Sosa, Katie Webster, nakar se odločim za gospo Carmen McRae "Mr. Magic". Walkman da asociacijam vetra, ki pometeta iz spomina samostalnike, ki so beton duha, v stilu Salamunovih stvari: "...svet je razpad sveta,

vendar kaj zdaj in kakšne bodo posledice ..." Mnogi pojmi so kot mnogi ljudje postvarili. Če bojo prevladali, bomo vsi gvorili tako: "Grevu k Brutu. Pred njim BMW. Naročiva Jacka. Poslušamo Jacksona. Pride Džoni. V novem Mura designu. Izvleče Eurocard. Začne o Albertvillu, novih IBM-ih in Westu." Punku bi morali biti hvaležni vsaj za tisti kratki, jedrnat "fuck off!"

Ki se mi vrine v zavest, ko pomislim na raznorazne kritike Carmen. Gledajo predstavo, potem pa skoraj vsi po vrsti pišejo, da je sicer v redu, ampak da se ni videlo, za kaj poleg spektakla gre. Naj bo torej zapisano, da gre poleg showa za nesposobnost kritikov, poklicnih in naključnih, ki so pred Pandurjevimi teatrom večji ali manjši palčki, tisti zlobni seveda. Ne vem, ali ljudje nezadostno občujejo ali kaj, da niso več sposobni pravega navdušenja. Poleg tega zaslepljeni od filma ne vidijo, kako jim med filmom padajo na oder trupla. Ergo imajo oči pa z njimi dobesedno ne vidijo - zgodbe. Tipa, ki zaradi globalne erotične strasti pobije nekaj moških, na koncu pa naj bi po definiciji še svojo žensko. Kaj je treba tu komplicirati! In videti - razen fantastičnih triurnih gledaliških sanj.

Sicer pa se je zame pomlad začela z U.K. Subs v MKC-ju. Kdor je bil tam, se je lahko ponovno prepričal, da punk še ni za odpad. Američani, ki vse izračunajo, so ugotovili, da Zemljan v svojem življenju izloči povprečno približno 8 ton iztrebkov. Si predstavljate, generacija moja, kakšen kup je to! In koliko smo jih že naredili! In koliko jih še bomo!

Ko sem ravno pri kupčkih - v parku bi bilo nujno postaviti tozadnevne utice za pse. Na Lentu pa utice za preprodajalce deviz.

Spet doma. Nenavadna so pota gospodova. Pravkar so me pripeljala v garažo. Kjer se zastrim v pingpong mizo kot v racaka na začetku sprehoda. In se mi zazdi, da moram napisati o pingpong mizi kaj več, predvsem zato, ker se odločim, da jo bom dal v naslov tega mini potopisa. Ali bi jo raje dal ven, na sonce? Kaj je že rekel Matija, ki led razbija, če pa ga ni pa ga naredi? Pravzaprav sploh ni nujno, da karkoli napišem o pingpong mizi, saj tudi za zenbudizem nimam dovolj prostora. Treba bo končati, saj je norma že tu. 60 vrstic. Še ne? Se nekaj besed in bo. No, zdaj pa je. Za individualizem s Katedro naprej!

Bojan Sedmak

MARIBORSKA DRUŽABNA KRONIKA

• MARIBORSKI BOHEM NA PREMIERI CARMEN

Mariborski bonvivant, doma znan kot tračar, v Avstriji kot izvrsten fotograf, v nemškem Hessnu pa kot zunanjepolitični komentator, B. S., bolj domači ga ogovarjajo kar s Skala, si je ogledal tudi zadnjo produkcijo Tomaža Pandurja. Zavzetost, s katero je zrl na oder, je mejila skoraj na trans. Po premieri, na družabnem srečanju v foyerju Kazinske dvorane, nam je povedal: "Užival sem v dobri produkciji, zlasti me je prepričala Ksenija Mišič, ki sem jo zato tudi fotografiral. Sicer pa sem rad v naši gledališki hiši, kamor bi se, če bi šlo, kar preselil."

• LIBERALNI DEMOKRATI ORGANIZIRALI FOTO-RAZSTAVE

Znana mariborska politična funkcionarka mlajše generacije J. V., sicer še bolj znana kot mojstrica akt fotografije, je pod pokroviteljstvom stranke, kateri načeluje na lokalnem nivoju, priredila že več odmevnih razstav v Mariboru, zdaj pa je, ni treba poudarjati, da spet pod pokroviteljstvom "svoje" stranke, z umetniškimi izdelki prodrila tudi na Gorenjsko. Ker gre za zelo prikupno damo, ki jo pred bližnjimi volitvami snubijo tudi druge stranke, se postavlja upravičeno vprašanje, kdo bo organiziral razstave njenih aktov, če bo katero od ponudb sprejela. Priznani fotograf, kritik in strokovnjak za talne obloge V. P. pa je o njenih fotografijah izjavil: "No ja, saj bi še kar šlo, ampak moti me, da fotomodeli na njenih fotokah kažejo samo prsi, samo spolovilo,

samo zadnjico ali samo obraz, nikoli pa njena produkcija ne pokaže vsega ali vsaj treh stvari naenkrat."

• Z LEDENIM COGNACOM OHLADILI MEDNARODNE ODNOSE

Mariborski gostinci so se s pretirano vneto na produkciji družabnega srečanja ob zaključku Svetovnega mladinskega prvenstva v alpskem smučanju blamirali pred mednarodno športno javnostjo. Ne le, da so tudi mladoletnim tekmovalcem ponudili alkoholne pijače (kar pa je večina resnici na ljubo odklonila), posebej so se zamerili vodstvu francoske reprezentance, saj je bil cognac, ki so ga ponudili, preveč ohlajen. Francozi so po bontonu popili ponujeno pijačo, a v zasebnem pogovoru, ki je prišel na uho tudi podpisaneemu in še enemu znanemu slovenskemu obre-

"STENICO" NASTAVIL IN PRISLUŠKOVAL: LOGO KAMNICKY

kovalcu, so se pritožili organizatorjem. Omenjeni obrekovalc je ob tem izjavil: "V Avstriji, Nemčiji, Singapuru in drugih turističnih državah se kaj takega ne bi moglo zgoditi!"

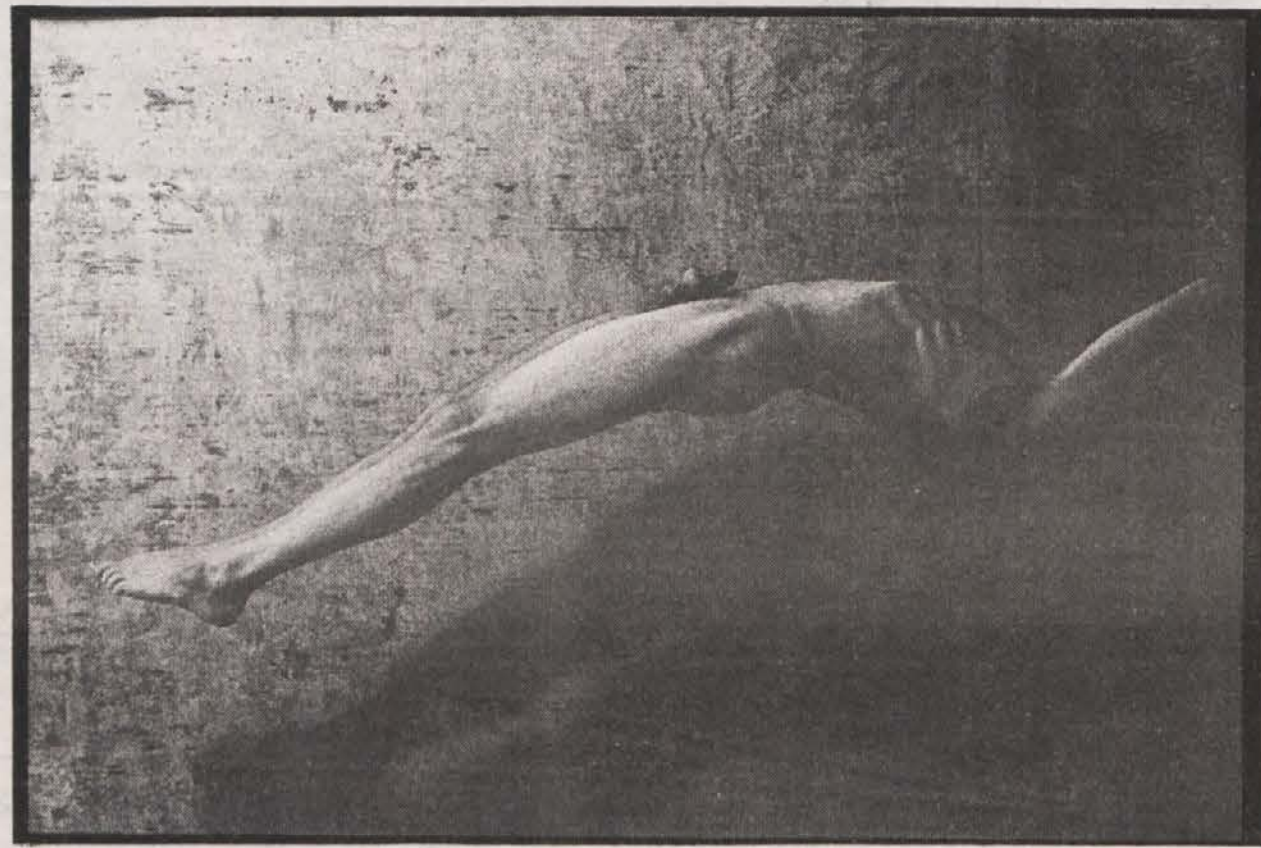
IZ PISEM UREDNIŠTVU:

Iz daljnega Beograda smo dobili debelejšo pisemce Tanje Jovanović, ki pa ga zaradi omejenega prostora objavljamo le v fragmentih:

"Pred nekaj dnevi sem v knjigarni slučajno našla staro november-sko številko Katedre. Sledovi bivšega multikulturalnega prostora se še lahko najdejo tu in tam. Tekst na zadnji strani mi je zapustil globok vtis. Tako sem se odločila, da vam pošljem nekaj materiala. Pravzaprav je to material skupine mladih beograjčanov, ki želijo vplivati na javno mnenje, prebuditi zamrlo alternativno sceno, ki želijo vršiti diverzije v vladajočem sistemu vrednot, vzpostaviti mrežo komunikacije s prostorom bivše Jugoslavije, z Evropo in svetom, da bi prebili opno srbskega avtizma." ... "Se vam ne zdi, da je Beograd postal depresivno in temačno mesto, da je vse zamrlo? Car bede, duhovne in materialne, se spreha goli, grbavi in krivonogi. Ljudje, resignirani ali pa zaskrbljeni, se delajo, kot da ga ne bi videli. Če jim ga pokažete, mnogi ne bodo mogli verjeti svojim očem. On žre našo energijo, lucidnost, smisel za humor, kreativnost in radovednost. Izrastel je iz zvite nacionalne (ne)zvesti, iz anahrone primitivne strasti za utapljanjem v veliko brezoblično matico, iz nestrpnosti proti vsemu drugačnemu, car bede vlada hipnotizirajoč z miti in strahom pred zunanjim svetom. Ali bi, če temu ne bi bilo tako, pristali na situacijo, v kateri lahko vsakdo proda največjo neumnost kot stvar nacionalnega pomena." ... "Dušimo se v sistemu vrednot, ki jih nosimo namesto okovov. V tem sistemu je bahavost, agresivnost, samoljubje, revanšizem, nepriznavanje različnosti in individualnosti vse, toleranca, odprtost, kompromis pa nič. Ste opazili, da smo ostali povsem sami? Svet je še včeraj bil tu, na dosegu roke, sedaj pa je le še mala točka v daljavi." ...

Copy Center
Canon

leninov trg 3 62000 maribor ☎ 062 29 221

Vojko Stiplovšek

Akademski časopis
KATEDRA
Tyrseva 23
62000 Maribor

tel.: (062) 212-004, 221-675
BBS (062) 222-742
E-MAIL:
KATEDRA@UNI-MB.AC.MAIL.YU
Žiro račun:
61000-678-81846

Ustanovitelj in izdajatelj:
Študentska zveza Univerze
v Mariboru
(v pravnem neredu
prehodnega obdobja)

Predsednica časopisnega sveta:
Dragica Korade

Katedra izhaja ob podpori
Družbenega dogovora o
financiranju mladinske
periodike v Sloveniji

Uredništvo:
Danilo Vežjak (glavni urednik),
Sašo Dravinec (odgovorni urednik),
Albert Mrgole, Rajko Muršič,
Miro Lenič, Darinko Kores-Jacks,
Silvo Zapečnik (pomočnik odg. ur.),
Petra Vidali, Janez Štemberger,
Marjan Praprotnik
Oblikovanje in naslovnica:
Didie Senekar

Tisk: Delo, Ljubljana

Cena izvida: 40.- SLT,
polletna naročnina 200.- SLT,
za pravne osebe 400.- SLT,
celoletna za tujino 30.- DEM
ali enak znesek v drugi valuti

Oproščeno temeljnega prometnega
davka po sklepu št. 421-1/70

NEHAJ ŽE ENKRAT FILOZOFIRAT, BUDALO!

SLOVENCIMED MODROSTJO IN NOROSTJO

Tako nekako jo skupi vsak Slovenček, kadar ima besedno drisko ali trobezljiva neumnosti. Filozofija kot sinonim za neumnosti je pač ogledalo družbe, ki deklarirano ceni predvsem štiri milijone pridnih rok - pa še te iz dneva v dan izgublajo delo in so vse bolj prisiljene "filozofirati". O tem seveda, kako nahraniti dva milijona vse bolj lačnih ust.

Morda se v letih košenih krav res ne spodobi pridigati o modrosti, ampak prav nobene pametnega razloga ne vidim, da se tudi v časih sistemskih kolapsa ne bi spraševali o "neproduktivnih" dejavnostih. Kvečjemu nasprotno. Zgodba o humanizmu na Slovenskem ima zelo kratke noge - če jih sploh ima - saj se je humanistika - jasno - zmeraj razvijala kvečjemu v nasprotju s potrebami družbe, toda brez domorodne humanistične misli ne bi bilo nič tako kot je.

Enkrat ena je, da humanistiki na Slovenskem časi niso naklonjeni, enkrat dva pa je, da ji niso bili nikoli. Krčevito izkopavanje iz nemškega miselnega kroga - le-ta slovanski naravnosti ljudstva na jugovzhodnih obronkih Alp nikakor ne pristaja - je vodilo v pretirano naslonitev na (južno)slovanstvo, v tem stoletju pa se je avtonomna humanistična misel morala izgubiti čakanov dveh temeljnih ideologij: klerikalizma in komunizma. Nič kaj vzpodbudna storija.

In potem je prišla še pragmatična naravnost: namesto bogastva misli naj se vidi razkošje v gigantskih fabrikah, v katerih se edino s krvavim delom tlakuje rajska bodočnost. Ideologija dela, ki jo je Slovence vcepilo križanje med katoliško pohlevnostjo in upogljivo ubogljivostjo ter komunističnim kolektivističnim duhom, je tudi v zadnjih letih, ko je delo ponovno postalo to, kar je bilo že v prejšnjem stoletju - tržna kategorija, ne pa način življenja - ostala enako vsemogočna.

Ravno v sušnih časih zacveti prodajanje utopij, izmišljenih instant odrešenj, vere in milenarističnih (o)kultnih modrosti. Živimo v sindromu kargo kulta: vrli Slovenci si mislijo, da se morajo vsaj delati, da delajo, pa jih bodo evropski bogovi bogato nagradili.

Na tem mestu je potrebna filozofska terapija. Osvoboditev iz krepiljev mitologizacije je možna samo z dejavnostjo neustavljive svobode duha, ki v ekonomsko malho družbe neposredno ne prispeva prav ničesar. In četudi filozofija nikoli ne zapade v kritiko neposrednih ideolo-

gij, ampak se ukvarja s pojmi v njej lastni sferi, je njeno delovanje sine qua non obstoja moderne skupnosti.

Najmanj, kar je mogoče razumeti kot otipjav rezultat filozofiranja, je bran skupnosti pred norostjo, druga - kar zveni cinično - izmerljiva vrednost filozofije pa je njena reprezentančna vloga. Predstavljajte si neko (nacionalno) skupnost, ki je tako zatelebana, da v celem "kraljestvu" ne more izbrskati niti enega samega filozofa - saj bi se ji ves svet smejal (četudi bi bil filozof zgolj nekakšen rezsvetljen dvorni norček)! Ali si je sploh mogoče predstavljati obstoj neke moderne skupnosti brez usodnega kulta modrosti (sophie)?

Konec koncev je (bila) pragmatična naravnost sodobne civilizacije možna samo na podlagi nekakšnega tehtnega premisleka, delovanja silovitega pritiska radovedne misli in stari Grčiji. Brez tega duha nobena sodobna kultura na more preživeti - ravno tako kot tradicionalne skupnosti ne morejo delovati brez vračeve ali šamanove prisotnosti. Izstopajoča točka presežne vednosti in dejavnosti, usmerjenih mimo siceršnjih vsakdanjih preživetvenih dejavnosti, je konstituens skupnosti: ne nekakšna "kolektivna" zavest, ampak prostor blodenj svobodnega duha. Brez "nadstavbe" se porušijo tudi "stavbe".

Dejstvo preskoka iz poldržavnosti v državnost (zaradi česar se, mimogrede, narod Slovenski nikakor ni prelevil v nekakšno "nacija") slej ko prej pomeni, da bo morala tudi na teritorialno sveže zaokrožena skupnost dveh milijonov glav sproducirati lasten filozofski izraz - če noče, da bi jo vzel hudič v morju filozofirajočih "večjih" narodov. Nobena nacionalna kultura, ki ne požene prav vseh možnih poganjkov kulture, ne more računati na preživetje.

Izgovarjanje, da filozofski čvekači in nakladači družbo v teh težkih časih "preveč" stanejo, so navadna norost, kajti brez filozofije se bo Slovence tako zmešalo, da jim nobena čarovanja več ne bo mogla pomagati. Zdaj gre vendar za usodo Slovenstva, ha ha!

In če zaključim kot novopečeni slovenski filozof: po štirih letih metodološkega kaosa na Oddelku za filozofijo Filozofske Fakultete v Ljubljani vidim edino možnost za ohranjanje (ali vzpostavitve) toposa svobodnih kreacij uma v konkurenci. Filozofije ni brez dialoga, ravno tako kot ni trga brez konkurence, zato mora Univerza v Mariboru čimprej odpreti vrata filozofiji. Dokler na Slovenskem ne bomo imeli vsaj dveh filozofskih šol, ne bomo imeli niti ene. Zato: Maribor, zbudi se in reši slovenski narod pred nacionalno katastrofo!

Rajko Muršič

USMERJENO KORISTNO ŠOLANJE SLEDI USMERJENEMU IZOBRAŽEVANJU O NEKORISTNOSTI

Čemu mišljenje mišljenja, mišljenje biti in niča, mišljenje samointerpretacije človeka, t.j. bitja, ki zre navzgor (*an/a/-tra/-lop/s*) in obenem korenini v zemlji (latinska beseda *homo* je izvedena iz *humus*), mišljenje civilizacije in sanj, iz katerih je ta stkana - v času, tako pravijo, ko potrebujemo za delo koristno usposobljene in izučene delavce?

Takšno vprašanje se zastavlja Univerzi v mestu, ki je sebe samo z močjo politične volje demokracično izvoljenih poslancev, naenkrat, z ustreznim vnosom v najvišjo listino mesta, povzdignilo iz sivine delavskega podeželja v **univerzitetno mesto**. Podobnost med mestom in tistim znamenitim nemškimi baronom, ki je pri nas znan pod imenom *Lažnivi Ključek*, in je uspel sebe potegniti iz vode, v kateri se je utapljal, za lase, se ponuja kar na dlani, in to tako očitno, da v to smer ne bomo drezali. Za mlado demokracijo bi poimenovanja lahko bila neprijetna, sicer pa tudi niso potrebna.

Osnovno poslanstvo šole je že od davnih časov ostalo nespremenjeno. Tudi danes služi zapleten šolski sistem, tako kot nekdaj, samo enemu - reprodukciji delovnih sredstev in pogojev dela, kot bi tej stvari porekli učenci danes v drugo filozofsko ligo degradiranega *Karla Marxa* (ki je še včeraj materializiran v projektu socializma bil gibalo zgodovine), ali pa preprosto - učlovečenju človekov. To učlovečenje, brez katerega nihče od nas ne bi bil za druge, kot tudi ne za sebe samega, razpoznaven kot človek, se vrši v posebej zato izumljeni ustanovi - **šoli**, ki deluje preko različnih obrednih praks, naj so te povsem vidne (kot npr. nekdanji sprejem v pionirsko in mladinsko organizacijo, ali pa danes, ko je ateizem pozabljen, preko prvega obhajila in birme), ali pa bolj zamaskirane v dnevni dril sprejemanja resnic znanosti.

Snov, ki jo v procesu šolanja prebavlja slehernik na svoji poti očlovečenja, je skrbno izbrana. Je namreč tisti civilizacijski material, ki ga vsakokratna družba priznava. Še več kot ta material, ki ga družba priznava, pa o njej pove material, ki ga družba zmolči, ignorira, ali pa postavlja na stranski tir. Eno izmed znanj, vednosti, ki jih aktualna družba, ki nas očlovečuje, vztrajno izriva, je tisto, ki ga poseduje filozof.

Razlogov zato pa je seveda več. Filozofija je čudna brkljarija z izjemno zgodovino. Njena rojstna ura sovпада s tisto naše civilizacije, torej s trenutkom, ko je Prometej ukradel ogenj. Da se ne bi na tem mestu zapletli v nerazrešljiv *paradoks Kolumbovega jajca in seveda kure*, pustimo ob strani vprašanje, ali je filozofija ustvarila civilizacijo, ali

pa je bilo morda obratno. Pustimo torej ob strani očetovstvo oz. materinščino in se spriznamo z ugotovitvijo, da ima filozofija za sabo časti vredno število let. Filozofija je še iz svojih otroških let v današnji čas uspela prepeljati pogum, da misli vse, da vse, kar je še tako samoumevno, postavlja pod vprašaj. Ta njena drža pa jo dela subverzivno.

Njena prva diverzija je v tem, da še vedno upa meriti na celoto. S takšno zasnovano se znotraj razparceliranega polja znanosti, kjer vsakdo ljubosumno čuva svoje meje pred vsiljivci, pojavlja kot moteč faktor. Filozofija kot meta-teorija znanosti, je vsiljivec, slaba vest, ki vse vidi v kontekstu večnega vračanja istega, kjer se napredek relativizira, če že ne degradira. Druga njena diverzija pa je v tem, da ničemu ne služi. Tisti, ki se namreč prebija skozi njeno nepregledno gradivo, ki še vedno velja, kljub včasih nekaj tisočletni starosti, ima vednost, ki jo je nemogoče uporabiti. Filozofija tako vztraja na mestu, ki ga ima že od nekdaj - je *ljubezen do modrosti*. V naši civilizaciji, kjer je zahteva časa uporabno znanje, ki bi bilo temelj materialnega napredka, pa je njena pozicija seveda grešna. Filozof namreč povsem pleše iz konteksta časa. Njegovo znanje je namreč samozadostno, je znanje zaradi znanja, je znanje, ki ne nudi užitka v realizaciji, pač pa zgolj v njegovem posedovanju.

Kod, ki je (ne vem po čigavi volji, diverziji) vtkan v znanost, pa bo vendarle omogočil filozofiji preživetje. V znanosti, ter v šolstvu, ki bi jo naj gojilo, je namreč nemogoče ostati brez brezkoristnih, samozadostnih snovi. Šele te so tisti nujen ovinek, ki ga mora narediti sleherni šolanec, ki želi biti uporabno. Vzemimo za podkrepitev te zaključne teze primer *usmerjenega izobraževanja*, ki je poskušalo zreducirati šolske vsebine na koristne, in se je ravno zato sesedlo v prah. Univerza v Mariboru, če želi preživeti in biti uporabna, potrebuje **najbolj nekoristen študij**, kar jih premore znanost, kajti brez tega nujnega ovinka bo ob vsej želji po usmerjeni uporabnosti sledila usmerjenemu izobraževanju!

Silvo Zapečnik

ŽENSKA IN MOŠKI STA RAZLIČNA TUDI PO VIDEZU

Ženska je že pred rojstvom drugačna od moškega. Razvijeta se različni fiziologiji, različna sta tudi po videzu, kar že opredeljuje spolnost. To vedo schwarzbartli. Običaji, tradicija in izkušnje pa po rojstvu še bolj poglobijo spolno pripadnost. Za to poskrbijo swarzbartli. Natančno določiti, koliko razlike v vedenju obeh spolov ima organsko osnovo in koliko je odvisno od okolja, ni mogoče. Za to bodo poskrbeli schwarzbartli. Morda znanost tudi nikoli ne bo mogla določiti, ali so psihološke razlike med spoloma v glavnem prirojene ali pa jih ustvari vzgoja. Zato se omejimo samo na vplive okolja. Kaj pomeni biti pripadnik druge polovice človeštva v Sloveniji?

Pri nas naj ne bi bilo težko biti v eni polovici človeštva nasproti drugi polovici. Huje je nekaj drugega. Poleg Grosa najpogosteje citirani poslanec Schwarzbartl je v slovensko skupščino uvedel še razliko med ženskami samimi. Ko pravi, da so moški in ženske enakovredni, niso pa enakovredne vse ženske, tega ne stori zaradi krščanske ponižnosti do božjega in naravnih in moralnih naukov nadzemeljskega, ampak prav nasprotno, ga sprevača. Z neba ga postavlja na zemljo, ga zmaliči, ko ga drži v svojih, od stalnega stegovanja po črnih delih tostranstva, ki ga

zamenjuje z onostranstvom, umazane roke. Skrb za ljudi seveda zamenja s skrbjo za narod. Ki nikoli ne sme umreti in je svet. Narodove ženske so samo maternice, iz katerih padajo swarzbartli na sicer trda, a častna slovenska tla.

Potem, ko so Slovenci zmagali v vojni, so postali ambiciozni. Takšni so postali, da bi nekoliko povečani napadli Srbijo, Kijajsko, Avstrijo, Hrvaško in Italijo naenkrat. Tako močni so naenkrat postali Slovenci. Biti pa morajo še močnejši. Ko jih bo več. Ko bodo Slovenke kot metulje lovile po zraku letečo spermo in jo omrežile med nogami. Ko bodo v Sloveniji živele samo enakovredne ženske. Takrat se bo to zgodilo.

Spolnost so krščanski demokrati že ob razpravah o splavu skušali decivilizirati do prvobitnega razloga spolnega nagona - reprodukcije. Po schwarzbartlih je telesno ugodje možno samo takrat, ko delaš Slovenca ali (seveda ne manj vredno) Slovenko. Pa je vse to šele začetek. Swarzbartli bodo gotovo še udarili. Preurediti bi bilo treba tudi znanost, ki mora biti v službi slovenskega. Najpotrebnejše, kar bodo zahtevali, so raziskave o opredeljenosti pri samem plodu. Je plod ženskega spoja materinske ali nematerinske nagnjen. Ali bo dojenček oziroma deklica, ko bo postala deklica in ženska, rada rodila otroke ali ne? Če ne, je treba dovoliti splav. Splav pa je treba dovoliti tudi pri homoseksualcih, biseksualcih in še nekaterih heteroseksualcih, ki zagovarjajo dekleta, ki nočejo roditi, ki podpirajo homoseksualce, biseksualce in druge.

S spremembo družb se sicer spreminjajo pojmi o tem, kaj je naravno in kaj sprevrženo. Sedaj je pač čas Slovenstva. In tako so uvrščene tudi slovenske ženske v ta čas. Ene ženske kot nosilke slovenskega, druge pa kot tiste, ki niso nosilke slovenskega. Ene so torej nosile Slovence pod srcem, druge pa nič. Tretje, ki so nosile nekaj pod srcem, pa to ni bilo Slovenec, so bile pravočasno izobčene.

Večini žensk in moških, ki ne vedo, kako je slovenstvo v nevarnosti, je sicer malo mar, ali so takšni ali drugačni nosilci nečesa. Če jih imajo, hočejo otroke imeti zase. Ne za narod in državo. Kar je nevarno. Slovenstvo je zaradi takih, po swarzbartlih, treba proglasiti za družbeno normo, ki mora biti podprta z ugodnostmi za tiste, ki jih spoštujemo in neugodnostmi za tiste, ki jih ne spoštujemo.

Vsa zgodba ima svoj rezon. Bila bi tudi prepričljiva. Ker schwarzbartli in grosi prepričujejo o svojem pravilnem razmišljanju in ravnanju. Ko se izživljajo v parlamentu in se berejo in gledajo po časopisih in televiziji, pa so v resnici del (slabe) predstave. Slovenci in Slovenke morajo gledati, poslušati in brati njihova izživljanja, swarzbartlie pa, kot je slišati iz vsebine njihovih razprav, tako bolj zanima zemeljski kot božji bič.

Bojan Tomažič

Akademska založba Katedra
- akademski časopis Katedra
s priložo izpod pulta
- teoretska predavanja izpod pulta
- knjižni program
- elektronski časopis INFOBOX KATEDRA
Katedra nudi izdajateljske in založniške
storitve ter vse storitve s področja
informacijskega inženiringa.
Tyrševa 23
62000 Maribor
telefon
+38 62 212-004
+38 62 221-675
BBS +38 62 222-742
E-MAIL
KATEDRA@UNI-MB.AC.MAIL.YU

KATEDRA: Ali imaš kakšne informacije o tem, kaj se dogaja s tvojimi sodelavci?

Boris Kovač: Da, na srečo se z njimi ni zgodilo še ničesar tragičnega, toda tam je takšna situacija, da se nikoli ne ve.

KATEDRA: Ti si šel iz Vojvodine ob pravem času. Kdaj?

Boris Kovač: Odšel sem junija, ko so se začele nekakšne prve mobilizacije. V Italiji nisem imel nekih posebnih priložnosti, toda odšel sem zato, ker enostavno nisem mogel najti nobenega razloga, zaradi katerega bi ostal v tej situaciji.

KATEDRA: Izraz Profana liturgija (naslov Kovačeve zadnje plošče) je sam po sebi contradictio in adiecto in očitno nekakšen labodji spev Jugoslaviji ter vsemu, kar se je tu dogajalo. Kako si ti in skupina doživljali to Liturgijo, ali v nekakšnem ritualnem smislu kot ekstatično očiščenje ali kot še eno normalno stopnjo v razvoju ideje Rituala Nove?

Boris Kovač: Ritual lahko zares pomeni nekaj povsem različnega, ravno tako kot liturgija v tem primeru ne pomeni liturgije v nekem religioznem smislu - samo dejstvo, da gre za Profano Liturgijo, govori o tem, da eliminira ta nekakšen ozko pomenski okvir, ki ga liturgija sicer prinaša. Liturgija v vsakem primeru pomeni svečanost. Po mojem vsaka glasba, ki ima neko značaj "naivnega", prinaša to črto svečanosti, torej umetnosti kot izraza življenja. Pri meni gre za spoj, ki je bližji naivni umetnosti, kjer je šlo za nekakšno ontološko globlje zasnovano potrebo po umetniški kreaciji, po umetniškem delu.

V zvezi z mojo glasbo so zame pomembnejša vprašanja, ki so zunaj same glasbe. Zelo ponosen sem, da smo na nek način uspeli napraviti en korak v tej smeri tudi v neki takšni situaciji, v kakršni živimo, ki je daleč od liturgijske, daleč od ritualne.

KATEDRA: V tem zunajglasbenem smislu si rehabilitiral nek pojem, ki izhaja iz filozofije življenja, to je pojem doživljanja. Pri glasbi, kakršna je glasba Rituala Nove, ali v nekaterih drugih smerih, recimo od minimalizma do nekaterih stvari iz rocka v opoziciji, so se mi zmeraj zastavljala nekatera vprašanja v zvezi z načinom percepcije te glasbe. V popularni glasbi je naš način percepcije zelo doživljajski - na dobrem rock koncertu ne moreš stati pri miru - toda pri glasbi, ki je, recimo muzikološko gledano - na nekem višjem nivoju kompleksnosti, ostaneš zmeraj nekako odtujen od samega dogajanja na odru. Kako misliš, da je sploh mogoče animirati publiko, da bi se vključila na doživljajski način v ta proces?

Boris Kovač: Tu imaš prav, toda mislim, da je v času, v katerem živimo, zares iluzorno pričakovati od publike, da bi na nek povsem enostaven način sodelovala v samem kreativnem dejanju. Vsi poskusi v tej smeri - happeningi in podobni - so bili na nekakšnem primitivnem nivoju, ki je zreduciral ambicijo umetnika na nek povsem elementaren nivo.

Pri nas bi zelo težko šlo za kaj takega in mislim, da je to, kar karakterizira takšne poskuse, neka določena vrsta ezoterizma. V nekem mentalnem smislu od ljudi ne smemo preveč pričakovati. Tako je po mojem dovolj dober način, na katerega funkcionira takšna umetnost, obstoj plošč kot možnost, da se ta do-

življaj lahko udejani v nekem intimnem ambientu.

KATEDRA: Toda ravno tu je paradokso. Na eni strani je lahko ta doživljajski aspekt povezan z improvizacijo - to ne pomeni z improvizacijo, pri kateri bi glasba prihajala iz ničesar, ampak z improvizacijo, ki korenini nekje "v zemlji" - kot ti rečeš, v folklori v nekem občem smislu. Koncert je dokaj odtujena manifestacija umetniškega doživljanja. Na drugi strani imamo plošče, preko katerih imajo posamezni poslušalci omogočen neposreden kontakt z glasbo. Vse plošče pa nastajajo v studiu skozi zelo dolgo trajno delo - tu ni več tiste "folklore", trenutka - glasbe, ki nastaja sedaj, nenadoma, tuka in za nas. Tudi Ritual Nova snima plošče in to zelo dolga in študijozna, efekt pa je na ploščah vendarle skoraj enak kot na odru. To se mi zdi paradoksalno.

Boris Kovač: Mislim, da se v tem našem delu vseeno razlikuje način koncertne artikulacije, ki je bolj improvizatorski in bolj prepuščen doživljanju v tem trenutku in tem prostoru. Bolj je torej odvisen od nekega - v ožjem smislu - ritualnega mentalnega in emotivnega stanja danega trenutka.

Kar se tiče studijskega dela, je tu gotovo govora o dimenziji refleksije, ki jo premore vsaka komponirana glasbena ustvarjalnost. Ta zadnji material je zame nek preobrat v kreativnem delu, v tem smislu, da sem ob prvih dveh ploščah ugotovil, da me je ravno ta dimenzija studijskih možnosti privedla do nekega preveč reflektivnega, torej posredovanega odnosa, do same integritete nekega umetniškega komada, zato sem nekaj let insistiral na formiranju tega ansambla, ki zmora ta material dejansko izvesti v živo. Tako smo ta material pravzaprav posneli v studiju v živo, brez kakršnega koli nasnemavanja.

KATEDRA: Pri tem protislovju sem ciljal na kategorije pri opazovanju Walterja Benjamina o tem, da se z množično produkcijo izgublja "aura" - tisto "nekaj", ravno nek ritualni moment v umetnosti, ki je - kot ti praviš - mit.

Ti si glasbo opredelil kot mit o večnem vračanju istega. Ali bi lahko bolj podrobno pojasnil ta mitološki značaj glasbe?

Boris Kovač: Jaz si nisem izmislil te estetike mita - mislim, da skorajda v celotni sodobni umetnosti, ki ji na nek način - čeprav ne povsem tipičen - pripadam, lahko na nek grob način razdvojimo estetiko mita od estetike koda. Estetika koda bi bila vse to, kar smo "odgledali" v moderni (ki je pretežno dajala pou-darek na tehnološkem momentu), medtem ko estetika mita in-

BORIS KOVAČ

"SPOPAD NA TLEH JUGOSLAVIJE JE SPOPAD MED PRINCIPOM KODA IN MITA"

sistira na neki ontološki in predumetniški zasnovanosti razlogov umetnosti. To, kar je za mene pomembno, je, da poskušam odkriti in udejati neko širšo dimenzijo, na kateri bi slonel umetniški razlog. V tem smislu lahko mit pomeni tisto povsem najširšo potrebo človeka, da vnese smisel v dejanskost, torej mitotvorno človeško potrebo, da vnaša pomen.

KATEDRA: Morda gre le za to, da zapiramo luknje, ki ostanejo pri poskusih totalizacije naših življenj. Ali skozi tehnologijo, ali skozi kod kot racionalno dimenzijo našega bivanja.

Boris Kovač: Mislim, da vseeno obstaja neka razlika. Tehnološko zapiranje lukenj - če naj izkoristim ta termin, ki ni slab - z druge strani pa imamo kot opozit recimo religiozno zapiranje lukenj. Mislim, da sta oba pristopa na nek način dogmatska in ne upoštevata neke interakcije med ontološko bazo in tem, kar mi v njo vnašamo kot neke vrste konstrukcije. Mislim, da mit poseduje določeno vrsto reakcije - pravzaprav mislim, da gre za neko vzajemnost med nečim, s čimer smo determinirani kot z nekim predsodkovnim nivojem - v tem primeru nekim kulturnim, geografskim, etničnim... prostorom in časom - in našimi individualnimi reakcijami na to ter konstrukcije iz tega. To je nek zares širok prostor in v tem smislu se v njem še najmanj dogajajo situacije, pri katerih bi začepljali

luknje samo zato, da bi jih zamašili. To je nek zelo odprt in v principu zelo produktiven odnos, ki ga je evropska kultura, bazirajoča na določenem tehnološko racionalnem progresu takšnega tipa, pozabila. Slednja se loteva problemov na nek od subjekta veliko bolj kontroliran način, pri meni - in koncepciji bližji mitski - pa gre za to, da sprejmemo in odkrivamo določene determinacije in na njih pravzaprav reagiramo iz nekakšne individualne predsodkovne ravni.

KATEDRA: Tu se postavlja vprašanje situacije subjekta v svetu, kakršen je. Adorno s svojim obvladovanjem teorije razkriva problem subjekta, ki v modernem času ne more več živeti v nekem totalnem univerzumu, ker je zmeraj podvržen neki parcializaciji. Z dvanajstonsko glasbo se po njegovem subjekt ne more več identificirati in "v njej izgubljati" oz. se ji podrežati.

Pojavlja se vprašanje, če lahko v postmoderni ponovno pride do neke totalizacije, nekakšnega "gemišta" vseh opcij, ki obstajajo. Ali bi ravno na ta način postmoderna ponovno zaprla cel krog človekovega primarnega doživljanja umetnosti in življenja? Ali misliš, da sploh obstaja izhod iz teh težav, v katerih se nahaja recimo subjekt moderne? Kajti tehnološki napredek in razvoj vseh institucij v družbi se še nista zaključila.

Boris Kovač: Ni se končal. To, kar je zares pozitivno v postmodernem mišljenju, je ravno neka anticipacija možne totalizacije, možne obnove tega ontološko zasnovanega, nekega subjekta, ki ni več samo subjekt, ki mora reagirati na zgodovino, kulturo in tako dalje, temveč subjekt, ki skuša biti ponovno del totalitete.

Mislim, da je ravno Adorno artikuliral zadnjo besedo subjekta v smislu evropskega razvoja kulture in civilizacije od humanizma naprej do te zadnje točke, v kateri je subjekt vse in obenem nič, ker je izgubil praktično vsako determinacijo. Tu se pojavlja princip absolutne svobode subjekta, ki je pravzaprav absolutna nesvoboda.

Sedaj prihaja do obnove dialoga subjekta z ontološkim objektivnim temeljem in mislim, da je to pravzaprav tisto, kar je najbolj pozitivno v tem postmodernem gibanju in da to gibanje v svojem najboljšem delu zares anticipira neko civilizacijsko in kulturno spremembo, do katere mora priti.

KATEDRA: Mislim, da je do tega že prišlo - to je jasno v vseh alternativah 20. stoletja. Zanimivo je ravno to, da je Adorno označil jazz za neko ne-glasbo, nekaj, s čimer se ne kaže baviti. V resnici pa je ravno na podlagi razvoja jaza prišlo do izjemnega razcveta nekakšne planetarne kulture - kasneje v rocku in pop glasbi, ki pa je dobila

ravno skozi tehnologijo, skozi snemanje plošč, novo "avro", ki jo sedaj ima. Mislim, da je Ritual Nova eden od tistih primerov, v katerih sta se združili ravno ta primarno folklorna - glasba iz najbližje okolice - in moderna urbana glasba.

Boris Kovač: Vsako področje poseduje več ali manj tega mitskega materiala - treba ga je preprosto samo odkrivati. Mi smo imeli srečo, da smo delali na terenu, ki se je sedaj v nekakšnem zgodovinsko političnem smislu izpostavila kot neka ogromna nesreča. V nekem najpozitivnejšem smislu je to izredno bogastvo, ki ga lahko izgubimo samo v kakšni takšni situaciji. Dejansko je v evropskih okvirih to nekaj zares neprimerljivega, neko neovrgljivo bogastvo.

Mislim, da bo to slej ko prej, v neki post-zgodovini, v katero bomo - upam - prišli skozi to najnovije čiščenje, znova prišlo do izraza, in da bo cela stvar dobila neko produktivno obliko, ne pa destruktivne, kakršni prisostvujemo.

KATEDRA: Ti torej nisi več tako pesimističen. V Gorici si rekel, da zaradi tega totalnega kraha deset let ne moremo ničesar pričakovati iz Vojvodine, Srbije, iz Balkana.

Boris Kovač: Sedaj je vprašanje, koliko bo to še trajalo. Jaz sem prepričan, da mora ta destruktivni moment imeti neko skrajno točko, na kateri se bo enostavno moral zaustaviti in se obrnil v neko pozitivno smer. Mislim, da imajo ti narodi neko vitalno dimenzijo, ki je neuničljiva. Ne glede na to, da so zmeraj bili bolj objekt kot subjekt zgodovine, mislim, da je to nekaj, kar se ne more izgubiti in mislim, da so bolj žrtve neke bolezni, ki se po mojem nahaja bolj zunaj njih kot pa v njih. Mislim, da gre - v grobem - za spopad med ravno tistima dvema principoma, o katerih sem prej govoril: med principom koda in mita.

KATEDRA: In oba elementa sta se tu združila, mislim na kosovski mit in grozljivo tehnološko moč vojaške mašinerije.

Boris Kovač: Da. Ta moment pa vidim na širšem planu. Mitski princip se upira principu koda, v nekem smislu tehnološkemu - ne morem najti drugega termina - tržnemu, ekonomskemu, temu principu, ki poskuša nevtralizirati vsako razliko, da bi lahko imel čim več kontrole. Zame ni nobenega dvoma, da je spopad v Jugoslaviji strašen spopad okoli tega dveh principov. Inicijacija se je sicer res zgodila na tem terenu, toda vseeno je bolj inicirana od zunaj - tako v političnem smislu kot v širšem smislu učinka nekega totalizirajočega principa, ki pravzaprav hoče kontrolirati vse - tokrat ne na način primitivne sile, ampak na način tržne kontrole in nevtralizacije vsake razlike.

KATEDRA: Ko na eni strani pride do kratkega stika med principoma koda - ali tehnologije - in mita, ko se združita v neki grozljivi realnosti, pride do katastrofe. Ali lahko pride - ne do kratkega, ampak normalnega, recimo postmoderna - do spoja, ne v umetnosti, ampak v življenju, v konstruktivnem, pozitivnem smislu?

Boris Kovač: Verjamem, da lahko. Mislim, da je ravno to, skozi kar sedaj gremo, spopad, ki se na nek način mora končati - ki bo imel neko svojo ceno, kot ima vse v zgodovini svojo ceno - toda mislim, da se ta spopad ne bo končal z zmago koda v tem smislu, da bi povsem premagal mitski vitalni element. Mislim, da bo zgodovinski nauk, ki bo iz tega izhajal, prinesel nek produktivni modus - jaz verjamem v to. Mislim, da je v tem zgodovinskem trenutku Evropi potreben takšen preizkus tega spopada in da je to neizbežno. Je tragično, toda nujno. Očitno morajo biti vse spremembe v zgodovini drastične. Ta trenutek je drastičen ravno zato, ker smo prišli do zadnje točke. Nič ni čudnega, da se je cela stvar začela - po mojem je to samo začetek - ker se bo ta spopad razširil in ga je po mojem absolutno nemogoče zaustaviti, kajti gre za bistven spopad med ravno tema dvema principoma.

KATEDRA: In ko si omenil Evropo, sem se spomnil na mit o Evropi 92. Bojim se, da bi lahko potem, ko bi prišlo do združitve vseh teh različnih kultur - in celo civilizacij - prišlo tudi do veliko bolj grozovitega spopada od tega, ki se je zgodil v Jugoslaviji. Ne vem, če sem tako pesimističen samo zaradi trenutnega dejanskega stanja, toda vseeno se mi zdi, da bo v Evropi prišlo do iste situacije - ali je sploh kakorkoli mogoče preusmeriti to realnost v pozitivno smer?

Boris Kovač: Zares je vprašanje, kakšno obliko bo ta spopad dobil. Povsem možno je, da so današnje tehnološke možnosti drugačne in bo v nekem kraju, v najbolj primitivnem in nerazvitem v tem tehnološkem smislu - kakršne so recimo Jugoslavija ali ostale vzhodnoevropske države - ta spopad imel svoje najbolj grobo in krvavo razsežnost. Ponekod drugod pa bo lahko imel neko bolj subtilno formo, ki pa s tem ne bo manj srhljiva.

Če bo človeštvo iz tega potegnulo nek pozitiven sklep, če res lahko govorimo o tem, da v zgodovini obstaja neka zavest, ki bi lahko ob nekem takem primeru reagirala in potegnila nek nauk oz. konsekvence, potem je to pač neka cena, ki jo je treba plačati in ki morda le ni tako previsoka.

Bojim pa se, da se na tujih izkušnjah ljudje zelo slabo in težko učijo. V teh šestih mesecih, ki sem jih preživel v Italiji, ki je zelo blizu, sem v dobesednem smislu in tudi v smislu italijanske situacije, kjer je takšen spopad zmeraj možen, lahko videl, da to ni ravno spopad med nacijami, kajti ta spopad med principom koda in principom mita se pač samo najlažje artikulira med različnimi narodi. Ta dva principa se v Italiji kažeta kot princip juga in severa - tam ta spopad v potencialu ni nič manjši, v efektivnosti pa je lahko praktično popolnoma enak, čeprav gre za en sam narod. Kolikor sedaj vidim, se Italijani tega zares ne zavedajo.

Rajko Muršič

Rajko Muršič

Kaj bi pomenilo vzpostavljati filozofije na mariborski univerzi? Če predpostavimo, da je to evropska univerza humboldtovskega tipa¹, potem se nujno zastavi vprašanje, katere fakultete so zgornje in katere spodnje. Morda se zdi to razlikovanje nekaterim prisiljeno, vendar nosi v sebi temeljno spoznanje razsvetljenstva, da je znanost orodje za obvladovanje narave in ljudi. Zato mora biti država zainteresirana za razvoj le-teh znanosti. In te znanosti, za katere je država zainteresirana in na katere poskuša vplivati tako, da sankcionira njihova posamezna predmetna področja², tvorijo sklop zgornjih fakultet. Na drugi strani so znanosti, katerih nauk, spoznanj, država naj ne bi sankcionirala, ker naj ne bi bila zainteresirana za njihovo uporabo. Te znanosti sestavljajo spodnjo fakulteto, katere naloga je: "ne da ukazuje, da pa vendar sodi o vseh ukazih", kot bi nekoč rekel Kant. V ozadju te delitve obstajajo temeljna načela uma: "Glede na um bi bili nagibi, ki jih mora vlada uporabiti za svoj namen (vplivati na ljudstvo), razvrščeni takole: najprej večni blagor vsakogar, nato civilni blagor za člane družbe, in nazadnje telesni blagor... Glede na um bi torej prišlo verjetno do običajnega reda zgornjih fakultet. Se pravi, najprej teološka, nato pravna, in nazadnje medicinska fakulteta."⁴ Ker naša univerza nima teološke fakultete (po krivici ali ne je že drugo vprašanje), niti tega, kar bi se po naravi političnih sprememb lahko imenovalo *Visoka politična šola*⁵, nam preostaneta še pravna in medi-

cinska fakulteta. Kot ugotavlja *Tine Hribar*, so se iz pravne fakultete razvile in izločile posamezne družboslovne fakultete: ekonomska, sociološka, organizacijska... Medicinska fakulteta pa je v svojem izhodišču do neke mere predstavljala tudi današnje naravoslovne in tehniške fakultete. S tem pa smo že prekrili štiri petine sedanje mariborske univerze. Preostanek je tisto, kar bi *Kant* imenoval *spodnja fakulteta* - filozofska fakulteta to ni, čeprav vsebuje veliko tistega, kar spada v spodnjo fakulteto: historični del z zgodovino, geografijo, lingvistiko, humanistiko, in del čistega umskega spoznanja s čisto matematiko, kjer pa hkrati umanjka čista filozofija in metafizika narave in nravi. Seveda to še ni vsa resnica preostanka, lahko pa bi bilo vsebina novega razmisleka. Manko te univerze je torej tisto, kar evropske univerze vzpostavljajo kot univerze - šele takrat, ko bi univerza to lastno pozicijo priznala, ko bi je ne jemala več kot zunanje (vsiljene), ampak kot notranjo obliko samodoločevanja, bi lahko slepa pega postala konstitutivni del njene zgradbe. Toda ne na način odsotnosti, ampak tako, da dobi svojo materialno pozicijo znotraj te zgradbe.

Manko, o katerem je bilo govora, predstavlja filozofija (čeprav ne le ona, vendar v največji meri). Vendar odprava manka ne pomeni tudi odprave težav univerze. Ravno obratno - s filozofijo ni nič lažje, ampak je vse še težje, čeprav je res, da brez nje ne vemo niti tega, kako je kaj težko. Zakaj ni s filozofijo nič lažje? Enostavno zato, ker nosi

DRUŽBOSLOVJE NA MARIBORSKI UNIVERZI - KDAJ?

ČIM TEŽJI ČASI, TEM BOLJŠE ZA FILOZOFIJO?

Ko sem pred nekaj leti pisal tekst Filozofija čemu?, sem se spraševal, kdaj bo nastopil čas, ko filozofi ne bomo odvečni. Takrat sem trdil, da bo potrebno na Univerzi najprej odpraviti vse, kar vsaj bežno spominja na filozofijo¹. Šele takrat, ko je nastopil gluhi čas, čas, ko je spraševanje po samih osnovah odvečno in celo bogokletno, bo morda filozofija znova lahko dobila legitimno pozicijo znotraj univerzitetnega reda. In kot kaže je ta čas že nastopil, vendar ne vem, kako dolgo bo trajalo, da se uresniči še drugi del napovedi.

filozofija v svojih koreninah spraševanje, kateremu ni nič tako sveto, da o tem ne bi bilo mogoče povprašati. In če je vprašanje že zastavljeno, so možni tudi različni odgovori. In če so možni različni odgovori, je tudi več resnic. In če obstaja več resnic, potem ne moremo več govoriti o vsej resnici - Resnici, s katero bi se lahko postavljale posamezne fakultete. Zakaj je s filozofijo le še težje? Zato, ker filozofija sprašuje tako ne-razumno. In ne-razumno je vse, kar ne ustreza instrumentalno opredeljenim kriterijem posameznih znanosti. Kdo pa se danes še ukvarja s problemi, zakaj v svetu

raje je nekaj kot pa nič, kaj je bit in v kakšnem odnosu je do posameznega bivajočega... Ob tem pa funkcionira filozofija tudi kot ogledalo - kot meta-znanost kaže na pomanjkljivosti posameznih znanosti, ne da bi pri tem imela vlogo vrhovnega razsodnika, čeprav deluje umno, česar za druge znanosti večkrat ne bi mogli trditi.

Če sem do sedaj govoril o filozofiji v okviru univerze nasploh, se moram zdaj spustiti na konkretnega. Kako bi lahko filozofija na mariborski univerzi živel? Ker ne verjamem v čudeže, že v osnovi zavračam možnost, da bi lahko osnovo za študij filozofije predstavljala neka nadfakultetna institucija. Zato je edina realna možnost, da lahko obstoječa katedra za filozofijo na *Pedagoški fakulteti* začne z izvajanjem samostojnega (na začetku dvopredmetnega) študija filozofije. Kaj so nujni in zadostni pogoji za uresničitev te ideje? Nujna pogoja sta vsaj dva: splošen konsenz znotraj *ZPS univerze* o potrebnosti takega študija na mariborski univerzi in programsko-kadrovski pogoji. Za prvi pogoj lahko upravičeno domnevamo, da bo izpolnjen, čeprav morda s posameznimi pomisleki. Kako pa je z drugim? Poglejmo si najprej programski del! Program za študij filozofije je zasnovan na dveh podmenah:

1., osnovni del programa (2/3) predstavljajo posamezne filozofske discipline, ki pokrivajo področja od teoretične do praktične filozofije. S tem se zagotavlja možnost pridobivanja temeljnega filozofskega znanja.

2., izbirni del programa (1/3) predstavljajo seminarji, na kate-

rih bodo obdelana posamezna - specifična - filozofska področja in posebni filozofski problemi, ki v obveznem delu niso zaobseženi. Študent lahko samostojno izbira med poljubnimi seminarji. Edina omejitev je, da opravi vsaj en seminar pri posamezni filozofski disciplini v času študija.

Še največ pomislekov bi lahko povzročil kadrovski del programa, ker velja v Mariboru prepričanje, da se s filozofijo znanstveno skoraj nihče ne ukvarja. Vendar je to le eden od mnogih predsodkov, s katerimi se srečujemo takrat, ko je govora o humanistiki in družboslovju. Dejansko stanje je tako, da lahko učitelji, ki že delujejo na Univerzi v Mariboru, pokrijejo štiri petine programa. Manjkajoči del pa bodo opravili gostujoči profesorji.

Preostanejo nam še zadostni pogoji. Najprej je tu *sglasje Oddelka za filozofijo na FF v Ljubljani* in dogovor na *meduniverzitetni koordinaciji*. Če sledimo logiki razvoja posameznih znanosti v Sloveniji (in svetu), vidimo, da v veliki večini primerov obstajata vsaj dve instituciji, na katerih se razvija posamezna znanost. Iz tega lahko upravičeno sklepamo, da načelnih ugovorov ne bi smelo biti. Drugo vprašanje pa je *sglasje Ministrstva za šolstvo*, ki je povezano s finančnimi sredstvi za izvajanje programa. To je pomembno predvsem zato, ker bi z uvedbo študija filozofije na Univerzi v obdobju štirih let potrebovali vsaj tri nove učitelje in dva asistente. Kakšne so možnosti za uresničitev tega pogoja, pa sam zelo težko presojam. Vendar, če upoštevam težnje, da bi se uresničila možnost študija teologije (v povezavah z drugimi študijskimi smermi), potem je zagotovo nujno, da se omogoči tudi študij filozofije. Ob tem pa je potrebno poudariti še to, da se vsaj na začetku vpis na PF ne bi povečal, ampak bi se zagotovila večja pestrost izbire študijskih programov.

Namesto sklepa lahko uporabimo spoznanja *Louisa Agassiza*, ustanovitelja *Muzeja primerjalne zoologije na Harvardu* v petdesetih letih prejšnjega stoletja, ki je zagovarjal znanstveno respektabilnost kreacionizma:

"Najbolj napredni darwinisti se upirajo temu, da bi priznali posredovanje intelektualne moči v različnosti, ki vlada naravi... Ali so tisti, ki nasprotujejo ponavljajočim se aktom kreacije, kadarkoli pomislili, da ni možen nikakršen napredek v spoznanju brez ponavljajočega se akta razmišljanja? In kaj so mislili drugega, kot specifična dejanja duha? Zakaj naj bi torej bilo neznanstveno sklepati, da so dejstva narave rezultati podobnega procesa, dokler ni nikakršne evidence za kakršenkoli drugi vzrok?" Čeprav večina med nami ve, da se je *Agassiz* motil glede transmutacije vrst, pa si ne morem kaj, da ne bi bil prepričan, da je imel prav glede kreacijske ideje, saj konceptualne spremembe predpostavljajo posredovanje intelektualnih moči. Upam samo, da bomo na naši univerzi zbrali dovolj intelektualnih moči, da bomo lahko presegli staro paradigmo in končno uresničili možnost študija filozofije.

Bojan Borstner

1 Na Univerzi je znova vzplamtela ideja o skupnih predmetih, ki naj bi bili izven obveznega fonda ur. Pri tem so mišljeni predvsem predmeti, ki vsaj formalno spadajo v območje družboslovja in humanistike. Čudno pa je, da se ob teh ne pojavljajo še nekateri tehniški predmeti, ki bi bili ravno tako zanimivi za širši krog študentov.

2 Če korektno analiziramo zgradbo mariborske univerze, lahko ugotovimo, da je to specifičen hibrid med klasično univerzo in univerzo uporabnih znanosti, kjer imamo na eni strani *Visoko pravno šolo* in (pogojno) *Pedagoško fakulteto*, na drugi pa *Ekonomsko poslovno fakulteto*, *Tehniško fakulteto*, *Visoko šolo za organizacijo dela in Visjo agronomsko šolo*. Ko pravim klasična univerza, mislim tudi na zametke posameznih fakultet, ki še (že) obstajajo znotraj PF. Vendar s tem še niso pojasnjena izhodiščna umna načela, ki predstavljajo osnovo za organizacijo same Univerze. Kakorkoli se obrnem, mi ni dano odkriti tega načrta.

3 Vendar to ne pomeni, da bi se država neposredno vpletala v znanstveno delo navedenih fakultet, ampak se zadovoljuje zgolj s tem, da od navedenih fakultet zahteva, naj ne širijo spoznanj, ki bi nasprotovale osnovnim idejam, ki jih zagovarja država.

4 Immanuel Kant: *Spor fakultet*, Vestnik IMS, ZRC SAZU, Ljubljana 1987, št. 1, str. 19.

5 Pri tem mislim na fakulteto, ki bi po svojem značaju nadomestila *teološko fakulteto* in odigrala njeno ideološko vlogo v sistemu, ki je proklamirano ateističen. Morda bi to lahko bil univerzitetni *marksistični center*, ki pa je bil pravčasno samoukinjen in ni mogel prerasti v pravi raziskovalni družboslovni center.

O TEM, KAJ SE ZGODI Z IGRAMI BREZ MEJA,
KO TRČIJO OB MEJE

REKVIEM ZA YU-KOŠARKO

Odnos med politiko in športom, kakorkoli ga že opazujemo, je v bistvu kolonialen odnos. Odnos gospodarja in sužnja. Politika ga (šport) bodisi neusmiljeno izkorišča ali pa zatira, kakor pač že kaže potreba. In to velja za vse politike in vse države, kljub povsem drugačnim načelnim opredelitvam. Ko so neuravnovešeni avanturisti v politiki sklenili, da je potrebno uničiti Jugoslavijo, je kot prva žrtev na tej poti padel ravno jugoslovanski šport. Povsem logično, saj je bil šport tisti, ob katerem smo se najbrž vsi počutili Jugoslovane. Obenem pa so predvsem veliki uspehi v kolektivnih športih dajali za današnje čase povsem nesprejemljiv poduk, da smo (jugoslovanski narodi) le enotni lahko uspešni. Mednarodni šport pa je s tragedijo jugoslovanskega športa zabeležil še en poraz več v boju s politiko.

Če bi v okviru jugoslovanskega športa iskali tisto najboljšo in najuspešnejšo, potem najbrž ni dvoma, da je (bila) to košarka. Govoriti o jugoslovanski košarki, o njeni poti z dna do svetovnega vrha, bi pomenilo pripovedovati pravljico, če bi imela zgodba svoj srečen konec. Politika tega ni dopustila, še več, brutalno je to preprečila. Skromni začetki v petdesetih niso nakazovali, da bo že sredi šestdesetih let jugoslovanska košarka s Koračevo generacijo prišla prav pod svetovni vrh. Ljubljana 70 je bil prvi vrhunec, ki ga je nato nadaljevala do Moskve 80 sijajna generacija Čosića, Slavnića, Kičanovića in drugih. Kateri ljubitelj košarke se z veseljem ne spominja sijajnih tekem in zmag v tem obdobju proti večnemu tekmeču - moštvu SZ. S Čosićevo generacijo je jugoslovanska košarka postala pojem.

Po odhodu te generacije smo se spraševali, ali bo mogoče še kdaj ponoviti uspehe. Zdelo se je nemogoče, posebej še zaradi krize sredi osemdesetih. In nato se je v Bormiu 87 pojavila nova generacija, ki je najavila novo poglavje v Jugoslovanski košarki. Njihova košarka je dala slutiti, da bi bilo nemogoče vendarle mogoče, da se je vendar mogoče vsaj približati NBA košarki. Seul 88, Zagreb 89, Seattle 90, Buenos Aires 90, Rim 91. Niso toliko presenečale njihove zmage, kot njihova superiornost in kakovost igre. S svojo igro so presegle FIBA košarko in postavili realen izziv NBA košarki. In Američani, razočarani zaradi neuspehov v Seulu, Seattlu in Buenos Airesu, so izziv sprejeli. Za

Barcelono 92 so napovedali prihod reprezentance, sestavljene v glavnem iz NBA igralcev. In najbrž ni bilo ljubitelja košarke (pa tudi strokovnjaka) v Jugoslaviji, pa verjetno tudi v svetu, ki ni pričakoval in želel košarkaškega turnirja na OI v Barceloni: Jugoslavija: ZDA. Toni Kukoč, Jure Zdovc, Žarko Paspalj, Dino Rađa in Vlade Divac na eni strani ter (recimo) Michael Jordan, Ishiah Thomas, James Whorty, Patrick Ewing, David Robinson na drugi. Najboljši iz sveta FIBA proti najboljšim iz NBA sveta. Takšna tekma bi bila vrhunec OI in spektakel brez primere. In tu se pravljica nenadoma konča, saj realni svet ne prenese pravljic. Za zmeraj?

Kako je mogoče trud številnih generacij igralcev, trenerjev in vseh, ki so kakorkoli prispevali k razvoju jugoslovanske košarke, v trenutku, ko se je le ta tako približala košarkaškemu Olimpu, tako brutalno uničiti? Košarkaška organizacija se je sicer edina od jugoslovanskih športnih zvez zavedala usodnih pretenj politike in je poskušala rešiti košarko z organizacijo YUBA. Toda žal so bile sile destrukcije močnejše. Tudi če bi se zgodil skoraj čudež in bi se v prihodnje ideja YUBA le realizirala, je škoda nepopravljiva. In največji poraženci so seveda - igralci. Razlogov najbrž ni potrebno posebej navajati. Kakšna bo prihodnost košarke na jugoslovanskih tleh, najbolj drastično kaže usoda trikratnih evropskih prvakov Jugoplastike. Še včeraj ekipa brez tekmeča v Evropi, danes pa klub košarkaške province. Ima pa ta

nova Jugoplastika oz. Slobodna Dalmacija seveda vseeno neko novo kvaliteto, ki je danes izključno merilo za ocenjevanje športa - je povsem etnično čista.

Nasilni zlom Yu košarke pomeni seveda tudi težek udarec celotni FIBA košarki in precejšen korak nazaj v njeni kakovosti. S tem pa se postavlja pod vprašaj smiselnost odločitve FIBA o tem, da lahko nastopajo na njenih prvenstvih in OI tudi NBA igralci (gre seveda za ekipo ZDA). Fiba pa stoji seveda pred težko odločitvijo v zvezi z nastopom jugoslovanskih košarkarjev na OI v Barceloni. Lahko se seveda zgodi, da noben jugoslovanski košarkar ne bo mogel igrati na OI. To pa seveda pomeni, da bo Barcelona ostala ne le brez Magica Johnsona (njegova osebna tragedija je prizadela vse ljubitelje košarke), ampak morda tudi brez Tonija Kukoča ali Vladeta Divca. Nekaj, kar je napovedovalo postati novo poglavje svetovne košarke (finalna tekma je bila že zdavnaj razprodana), je kar čez noč postalo običajen olimpijski košarkaški turnir. Tudi če američani pridejo z NBA igralci, bodo brez popolne Jugoslovanske reprezentance ostali brez dostojnega nasprotnika. Za prvi spektakel sta potrebna namreč dva. OI v Barceloni pa bodo le še ena olimpijada v nizu, kjer je politika neposredno posegla v športne boje.

Milan Šušteršič

ŠE ENA SCENA V MARIBORU NERODNI DOM

Kateri del javnega življenja zapolnjujejo pričetki peripetij okoli Narodnega doma, bo pokazala prihodnost. Lahko pa jo zaradi poenostavljenega razumevanja teksta spredalčkamo v črno kroniko kulturnih prostorov Maribora.

Janša je svoje opravil in vrgel kost, velikodušno predal domačijo Mariborčanom. Obrambni minister bi lahko z malo zlobnosti očital rajši, da porablja več energije za razdelitev kosti, kot pa je on porabil narodove energije za osvoboditev "prostorov enotnosti". Po strogem tehniško fizikalnem zakonu je vojna podajanje energije nasprotnih strani, saj se za istrelitev metka, sproženje bombe, pogon tanka, fizično borbo in ostale vojne aktivnosti porablja energija, ki je usmerjena proti cilju. Kakšen je cilj mariborskih oblasti pri otvoritvi boja za kost, imenovano Narodni dom, ni znano. Velja tudi za ostale "narodne kosti" po Sloveniji, katerih, vse kaže, nobena ne bo postala "prostor drugačnosti". Drugačnost pa lahko v tem primeru imenujemo tisto kulturo, ki je usmerjena v prihodnost in ne ohranja le folklornega izročila skupine ali naroda, tradicije. Tradicija pa ni nujno slaba stvar, če bi Slovenci imeli smisel za tradicijo v smislu organiziranja kulturne produkcije, ki vključuje fleksibilno polaganje novih zida-

kov na stare temelje. Dovolj zgovorna je sama slovenska in ljubljanska oblast v primeru odlično zastavljenega projekta Mreže za Metelkovo. Zelena luč Mreži bi deklarativno pomenila spremembo politike razdeljevanja kosti tudi v regiji.

Tazaresno rolanje Doma se je pričelo na t.i. okrogli mizi v Univerzitetni knjižnici, ko so se zbrali kleni slovenski fantje v letih, a napolnjeni z veliko nacionalnega ponosa. Obujali so spomine in nam mlajšim zastoj predavali predstavniki institucije občine, so prilivali olja na ogenj spominov in povedali, da oni ne kandidirajo kot potencialni upravitelji stavbe. In so si ploskali ob nacionalnih izlivih, češ "naj spet slovenska beseda spregovori v našem Narodnem domu".

Izkaže pa se, da obstaja močna volja po upravljanju doma dveh skupin, ki razen volje in različnih razlag o financiranju upraviteljstva ne premoreta več vsebinskih fint, kot je njihov prvotni interes. Rolanje sebe v finančnih tokovih drugih. Kaj je npr. denar generalnega sponzorja banke, kot denar varčevalcev, ki so občani, katerih denar je tudi na občini. Rezultat je isti.

Zakaj ne verjamem ne prvim ne drugim, ki se potegujejo, a nategujejo? Noben od njih ne pove, niti organizatorji mineštre, kaj več o kulturi, ki naj bi spremenila podobo Maribora. Kdo so producenti te kulture, organizatorji, managerji, medijski promotorji in najpomembnejše, kje so vsi v tem trenutku. Boj za prostor "narodove kulture" je samo boj vetrov, vetrnic, ki bi proizvajale pozitivno energijo, s katerimi bi vetrovi manipulirali, pa nikjer. Najbolj nerodni so izpadli izvršniki sami, ko so direktno potegnili na stran enih. Alternative pa nikjer, čeprav je alternativ med njimi samimi dovolj. Dokler se ne bo pojavila tretja stran, ki ne bo manipulirana, oz. za katero ne bo stal (vsaj od začetka) noben od oblastnih, se bo v kulturi Maribora pojavljal "Narodni dom", vezan na določeno arhitektonsko gomilo. Stavb in praznih bojev za njih je bilo v zadnjem desetletju veliko več kot projek-

tov kulture. Spomnimo se Doma ustvarjalnosti mladih, stavbe, ki stoji v centru mesta - njena ustvarjalna produktivnost je daleč od centra, še ekscentrična ni. Pred volitvami smo bili priče slavnemu boju ZSMS za Sodni stolp, kjer naj bi se alternativni cedila med in mleko - nismo zvedeli niti tega, zakaj se je boj končal. Kvantiteta, ponujena od tistih, ki vsaj delujejo na mladinsko študentski sceni, ne dosega pogovora o kvaliteti. Vsi načrtovalci kulture pa so polni veliko-evropskih besed, na koncu pa je evropski le uvožen viski za svetlečim šankom.

Narodni dom narodu, je še slišati. Ja, potem pa kar po vrsti tistim, ki ga najbolj potrebujejo. Tako tistim brez stanovanja po eno sobo z visokim stropom, za lačne razdeljevalnico hrane, za brezposelne javna obnovitvena dela na strehi Narodnega doma. Za kulture željne pa eden ali dva avtobusa, ki bi organizirano vozila v bližnje centre (Ljubljana, Zagreb, Budimpešta, Dunaj) na ogledke. Za ustvarjalce bo dovolj en "pejek", ali ne? Vse ostalo "narodovo" bogastvo pa kri pijočemu uradniškemu mrčesu, katerega je demokracija razmnožila vsaj za dvakrat. Ko se bodo ti nahranili, pa le pazimo, da ne bo prišlo do nove menjave.

Po vsem, kar se je že do sedaj zgodilo, predlagam, da Narodni dom preimenujemo v Nerodni dom. Pred vhodna vrata pa postavimo ogledalo, v katerem se bodo vsi novodobni sokoli videli kot pankrti.

Dušan Hedl

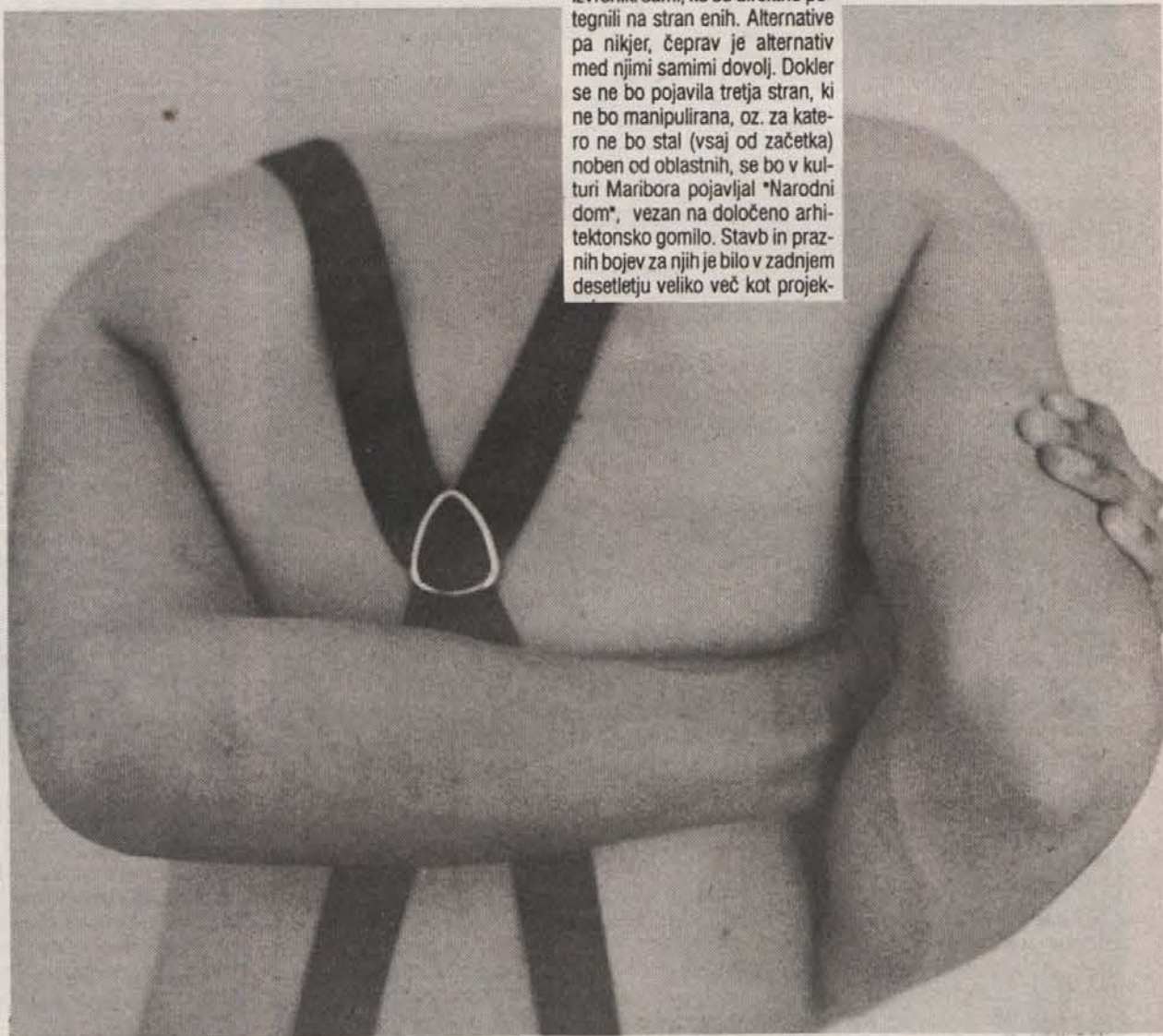
MM1 90,4 in 93,1 MHz 5.40—19.00

MM2 102,8 MHz 0.00—24.00 Ilichova 33, 62000 Maribor

Ste se odločili za snemanje v glasbenem studiju?
Potrebujete pomoč vrhunskih glasbenikov, aranžerjev in producentov?
Ste razmišljali o kvaliteti vaših posnetkov?
Želite snemati po zmernih cenah?

Pokličite 069 82-512 in vaše želje vam bomo uresničili.
Pri nas se boate ukvarjali samo z glasbo - vse ostalo uredimo mi.

Matjaž Wenzel

Peters trdi, da je za preživetje podjetja odločilno:

■ USTVARITI POPOLNO ODZIVNOST NA ZAHTEVE KUPCA

Poslovni proces je treba organizirati tako, da bo zadoščeno specifičnemu povpraševanju, ne pa z masovno proizvodnjo. Nenehno je treba ustvarjati nove tržne niše z novimi proizvodi in dopolnjevati obstoječe. Stalno je treba dodajati novo vrednost izdelkom v smislu uporabnosti, kvalitete, servisiranja in s tem zagotoviti diferenciacijo proizvodov. Kvaliteto izdelkov je treba vedno obravnavati z vidika kupca. Pri tem moramo vsakega kupca obravnavati kot potencialno stalno stranko in mu torej posvečati maksimalno pozornost. Maksimalno odzivnost na zahteve kupca si je moč zagotoviti z vzpostavitvijo trdnih vezi tako s kupci, kot z distributerji in dobavitelji. Čim bolj se je treba pojavljati na tujih tržiščih in se po možnosti internacionalno organizirati. Ustvarjati je potrebno edinstvenost svojih izdelkov/storitev.

■ ZASLEDOVATI POSPEŠENO INOVIRANJE

Investirati je treba v majhne, aplikativno zasnovane projekte. Uporabljati moramo multifunkcionalno zasnovane majhne teame, in to za vse razvojne projekte, vanje pa vključiti tudi predstavnike dobaviteljev, distributerjev in kupcev. Vzpodbijati je treba čimveč pilotskih projektov, ki naj rezultirajo s konkretnimi prototipi. Pomembno je kreativno posnemati najboljše proizvajalce in konkurente, ter tako postati učeča se organizacija. Spodbujati je treba kreativne napake in nagraditi neuspehe, če so le bili dobro zasnovani, da bi se na njih nekaj naučili in da ne bi izničili ustvarjalnega entuziazma v podjetju.

■ ZAGOTOVITI PRILAGODLJIVOST S SPODBUJANJEM LJUDI

V vse funkcije je treba vključiti slehernega človeka v podjetju. Pri tem sledimo načelu, da ni meja človeškim sposobnostim, če vključimo v projekt pravilno izbrane, dobro usposobljene, ustrezno nagrajene - in predvsem ljudi, ki hočejo. V največji možni meri je treba organizirati podjetje na osnovi dokaj samostojnih "samoupravljalskih" teamov 10 do 30 ljudi z jasno postavljenimi cilji. Ti teami naj tvorijo temeljne organizacijske enote podjetja. Managerji morajo predvsem znati prisluhniti, nagraditi in dati priznanje ljudem v podjetju. Posvečati se morajo kvalitetnemu kadrovanju in stalnemu usposabljanju ljudi. Poenostaviti in reducirati je treba organizacijske strukture ter spremeniti vlogo "middle-managerja" iz kontrolne v vlogo premostitelja ovir med posameznimi organizacijskimi enotami. Eliminirati je treba vsa birokratska pravila.

■ NAUČITI SE LJUBITI SPREMEMBE

Uveljaviti je treba nove metode vodenja na vseh nivojih. Managerji se morajo vsak dan spraševati: "Kaj smo v podjetju danes sprožili, da bi spoznali nove principe, ki negirajo konvencio-

MANAGEMENT "HORIZONTALNO" UPRAVLJANJE PODJETIJ

Če je zadnjih 50 let veljalo, da so uspešna podjetja upravljana strogo hierarhično, je današnja in bodoča perspektiva radikalno drugačna: komandno-nadzorni sistem se vse bolj umika "liberalnejšemu", na videz celo kaotičnemu, ki vzpodbuja individualno in kolektivno kreativnost vseh udeležencev v delovnem in upravljalškem procesu.

nalne poglede o tržišču, finančnih ipd.? Vzdrževati in razvijati je treba vizijo podjetja, da bo vsak član kolektiva z njo prevzel. Vizija mora biti dovolj konkretna, da jo je moč sprejeti in se z njo identificirati, in dovolj splošna, da ne omejuje, oz. da omogoči dovolj prostora za iniciativnost posameznika. Pri uveljavljanju sprememb morajo managerji v čim večji meri uporabljati konkretne primere kot zgled. Managerji morajo biti vidni, ne pa, da se zapirajo v svoje pisarne in delujejo preko pisnih direktiv in formalnih sej kolegijev. Na zahodu se je udomačil MBWA (Management by Wandering Around), to je stalno neposredno kontaktiranje z ljudmi v podjetju na osnovi politike odprtih vrat in možnosti komuniciranja vsakega z vsakim. "Če je bilo govorjenje in dajanje navodil značilno za managerje v zadnjih petdesetih letih, je poslušanje model za osemdeseta in naprej." (Tom Peters: Thriving on Chaos) Managerji naj posebno pozornost posvečajo "ljudem v prvih vrstah" - izvrševalcem; le-ti morajo čutiti, da so v podjetju cenjeni. Posebej pazljivo je treba obravnavati problematiko delegiranja funkcij. Izogibati se je potrebno vsem birokratskim proceduram in pri tem zasledovati princip "horizontalnega" managementa, ki je, za razliko od "vertikalnega" (torej na hierarhiji in kontroli ter s tem na birokraciji zasnovanega), usmerjen v akcijo z neposrednim angažiranjem ljudi, ki so najbolj poklicani za reševanje določenega problema. Sprememba mora v podjetju postati norma in ne razlog za preplah, zato jo moramo vnesti v filozofijo podjetja kot stalnico, ki nas bo korakoma spremljala na celotni razvojni poti podjetja.

■ ZGRADITI SISTEME ZA NAROBE OBRNEN SVET

Razvijati je treba enostavne sisteme, ki bodo vzpodbujali sodelovanje in ustvarjali iniciativnost slehernega člana podjetja. Da bi bili čimbolj prilagodljivi, je treba radikalno redefinirati tri temeljne kontrole posameznika v podjetju: ocenjevanje, postavljanje ciljev in opis del. Predvsem jih je treba čimbolj poenostaviti; če jih ne moremo, jih raje opustimo, ker takšni, kot so, povzročajo več škode kot koristi. Informacije je treba decentralizirati, prav tako pristojnosti in strateško planiranje, pri tem pa zagotoviti popolno integriteto. Podjetja, ki so bila doslej zasnovana na pogodbah in pisanih pravilih, bodo morala poslej svoje delovanje graditi na gentleman-skih dogovorih in zaupanju. Tako sintetiziran prikaz organizacijskih pristopov danes najuspešnejših svetovnih podjetij ka-

že, da je moderna organizacija nizko strukturirana, z malim številom managerskih nivojev. Peter Drucker jo primerja z orkestrom, kjer vsi instrumenti igrajo eno temo, vendar vsak instrument igra svoj del, za razliko od konvencionalne organizacije, ki je temeljila na vojaškem ustroju. Bistven pri vzpostavljanju organizacije je informacijski tok in udeleženci. Zagotoviti je treba čim hitrejši pretok informacij med udeleženci, ki te informacije potrebujejo za svoje delovanje. Pri tem je vloga managementa "ne vreči sidra za ohranjanje statusa quo, pač pa uveljavljati maksimalno stopnjo spre-

memb, ki jo lahko organizacija in njeni ljudje tolerirajo." (Sir Harvey-Jones: Making It Happen). C. Jackson Grayson Jr. in Carla O'Dell v svoji knjigi American Business - A Two Minute Warning govorita o organizaciji kot o sociotehničnem sistemu, ki ne prenese piramidne strukture, kjer delujejo toge nedsebojne povezave med statičnimi organizacijskimi enotami, pač pa favorizira pristop, kjer posamezniki v vsakem oddelku delujejo skupaj v temeljnih teamih brez omejitev med posameznimi področji.

Manager mora biti v svoji funkciji organiziranja poslovnih procesov predvsem vzpodbujevalec ustvarjalnosti, ne pa kot doslej postavljalec organizacijskih pravil, ki sprožajo proces reakcij, ki jih nato poskuša korigirati, če niso v skladu s postavljenimi cilji organizacije. Če hoče podjetje preživeti, mora biti vsak njegov član prevzet s sposobnostjo sprejemanja in uresničevanja novih idej, kar pa omogoča le nehierarhična, neformalna, za informacije propustna in motivirajoča organizacija. Problem je v tem, da take organizacije ni mogoče narisati z organizacijsko shemo, zato daje vtis kaotičnosti. Kaotična pa je tudi današnja vsakdanjost, ki pa ji moramo parirati, če hočemo preživeti.

Bojan Praznik

KAJ BO Z MARIBOROM JUTRI?

Sklenjena je I. faza dela stanfordskih raziskovalcev pri projektu "Maribor jutri"; perspektiva mariborskega gospodarstva sploh ni tako črna, kot se kaže.

Ključna tema projekta "Maribor jutri", kakor jo je podal dr. Eric Hansen, vodja projekta pri SRI International, zajema široko zasnovane aktivnosti za napredek tržno naravnane obnašanja ob upoštevanju vseh "use faktorjev" za boljši odziv tržnim pogojem. Strategija je zelo enostavna: učinkovita uporaba vseh resursov Maribora s ciljem biti prepoznaven na svetovnem tržišču.

Osnovne ugotovitve, ki so jih ameriški raziskovalci predstavili na tiskovni konferenci ob zaključku I. faze dela pri projektu, so, kakor je ugotovil eden prisotnih novinarjev, identične ugotovitvam domačih ekonomskih strokovnjakov. Da to ni naključje, je potrtil tudi dr. Hansen sam, saj so se v tem kratkem času, kar so v Sloveniji, seznanjali in dobivali informacije od tukajšnjih ljudi, ki so seveda tako tudi posredno vplivali na prve ugotovitve stanfordskega teama raziskovalcev. "Vendar pa je značilen način, kako vidimo situacijo mi in jo podajamo v javnost", je poudaril dr. Hansen.

Ker bo v prihodnji številki Katedre projekt "Maribor jutri" podrobno predstavljen, naj navedemo zgolj temeljne ugotovitve, ki so jih stanfordski raziskovalci omenili kot razloge za več kot porazno stanje, prisotno v mariborskem gospodarstvu:

V prvi vrsti je najpomembnejši razlog za sedanje stanje pomanjkanje tržišča, kamor bi mariborsko gospodarstvo lahko plasiralo svoje produkte; to je postalo še posebej pereč problem po izgubi jugoslovanskih trgov in po gospodarskem embargu zahodnih držav zaradi vojne v Sloveniji in njeni sosesčini.

Težave, ki se pojavljajo pri pre-

hodu iz starega socialističnega načina obnašanja v gospodarstvu v tržni (kapitalistični) način. Tu je zelo pomembno, da mariborsko gospodarstvo ne zaostane za ostalim delom Slovenije, predvsem pa da ne čaka na sistemske spremembe, ampak jih, če je le mogoče, prehititi.

Tretji razlog, vendar prav tako odločilen za klavno stanje mariborskega gospodarstva, so likvidnostni problemi. V Mariboru je največja koncentracija podjetij z likvidnostnimi problemi v Sloveniji, posledica tega pa je soočenje z gospodarskim šokom.

Theodore Lyman, so-vodja projekta "Maribor jutri", je dejal, da so prekratek čas v Sloveniji, da bi že imeli kakšne konkretne rešitve za izhod mariborskega gospodarstva iz sedanjega položaja.

Toda poudaril je, da so v zahodni in srednji Evropi prav tako nekatere gospodarske panoge v ekspanziji. Maribor ima, po njegovih besedah, vse možnosti, da se razvije ravno v teh panogah in s tem premaga sedanjo krizo. Panoge, v katerih je moč iskati rešitev za Maribor in njegovo gospodarstvo, so:

- transportna in distribucijska industrija,
- poslovne storitve (finančne, svetovalne, managerske...),
- turizem.

Toda "ponovno odkrivanje Amerike" bo imelo smisel le, če bomo tudi v Mariboru zaživel po ameriško. Imena tistih, ki bodo jamčili za uresničitev rešitev stanfordskih raziskovalcev, kakor tudi podrobneje o samem projektu "Maribor jutri" s primerjavo le-tega s še nekaterimi "svetovnimi" projekti, pa v prihodnji številki.

Miro Lenič

REKLAMA ZA STIŠKI ROKOPIS "SAMO" 999 IZVODOV VREČE KROMPIRJA NA KNJIŽNEM TRGU

Reprezentančne izdaje nacionalno pomembnih, celokonstruktivnih tekstov, kar Stiški rokopis nedvomno je, so hvalevredno dejanje, ki zahteva mnogo znanja, truda in sredstev. Prav bi bilo, če bi država izdatneje podprla redno izhajanje tovrstnih knjig (faksimilov starih tekstov), saj utegnejo biti promotivni faktor ("Država, kjer izhajajo take knjige, je nekaj vredna že zato, ker očitno nekaj da na kulturo, estetiko, ... zgodovino...") ter prodajni in izvozni artikli, ki jih bodo kupovali predvsem (domači in tuj) "bibliofili", torej ljudje, katerih kulturni, pa tudi materialni standard, da ne govorimo o ugledu in s tem družbenem vplivu, praviloma ni majhen. Založniki tovrstnih knjig pa bi se vendarle morali zavedati, da so take izdaje namenjene predvsem specifični publiki, ne pa "širokim ljudskim množicam".

Faksimilna izdaja Stiškega rokopisa ima dejansko "uporabno vrednost" le za knjižnice, šole ipd., od posameznikov pa kvečjemu za ozko specializirane strokovnjake (npr. za sloveniste, ki se ukvarjajo z razvojem jezika in pisave, umetnostne zgodovinarje, ki proučujejo vizualno podobo starih rokopisov...) in - bibliofile.

Reklama, ki jo dan za dnem poslušamo po radiu, najprej opozarja na nacionalno pomembnost Stiškega rokopisa, nato hvali kvaliteto izdelave knjige, na koncu pa pozove potencialne kupce, naj pohitijo, češ, da gre za "redko dobrino", katere naklada je samo 999 ročno numeriranih izvodov.

Resnici na ljubo to ni nizka, ampak zelo visoka naklada. Bistveno večje naklade dosegajo pri nas le šolski učbeniki, ki jih je določen segment populacije preprosto prisiljen kupovati, otroške slikanice, pa praktični in poljudno-izobraževalni priložniki - ter seveda pogrošni, trivialni, "popularni" izdelki (od "mohorjev" preko "Victorij Holt" in "doktor romanov" do "pornografije"), ki jih z literaturo pogosto družijo le dejstvo, da so naprodaj v knjižni obliki... Kvalitetno domače leposlovje in humanistika ter znanost nasploh, pa tudi prevodi reprezentativnih, toda "bolj hermetičnih" del (torej knjige, katerih vsaka bi z vidika "neposredne koristnosti" za morebitnega kupca-bralca in njegov kulturni, splošno-izobražbeni... nivo ipd. utegnili pomeniti več od vseh "reprezentančnih" faksimilov skupaj), izhajajo v nakladah, ki redko dosežejo 500 izvodov (pa še ti se pogosto v nedogled valjajo po policah knjigarn in založniških skladiščih).

Reklama, tudi in predvsem za kulturne dobrine, je seveda pot-

rebna, celo nujna (pri tako dragih edicijah pa sploh - znano je namreč, da utegnejo biti zaloge za založnike večje breme od stroškov same izdaje), ni pa prav, da potencialne kupce namerno zavaja. Že sam faksimile, pa kvaliteta tiska, papirja in vezave, sploh pa ročna numeracija in (deklarirana) majhna naklada, aludirajo na bibliofilsko izdajo - a prav bibliofilom tovrstna reklama ni potrebna, ker ponudbo na knjižnem trgu tako ali tako spremljajo sami od sebe (torej tudi vedo, kakšne so naklade knjig nasploh in "bibliofilskih izdaj" posebej). Ta reklama torej namerno goljufa tiste potencialne kupce, ki sicer nimajo pojma o knjigah, pač pa bi se radi ponasali z bibliofilskim imidžem. Tem kupcem bo Stiški rokopis najbrž služil predvsem kot statusni simbol oz. kot dokaz imovitosti, imenitnosti, kulturnosti, nacionalne zavesti... Po začetni evforiji, ko bo tak lastnik svojo novo pridobitev previdno polagal v roke vsem obiskovalcem in se pri tem počutil blazno pomembnega, bo knjiga le še okras knjižne police, od koder jo bo kdo v najboljšem primeru snel samo zato, da obriše prah ob sezonskem čiščenju stanovanja.

Služenje na račun človeškega napuha je seveda povsem legitimno početje. Prav tako je legitimno izenačevanje knjige kot blaga z npr. vrečo krompirja ali zabojem coca-cole. A taki ponudniki knjig naj ne zahtevajo, da se jih obravnava kot privilegirano kasto, ki ji pritičejo dotacije, "poseben status oz. družbeni pomen" itd. - nič drugačni niso od trgovcev s krompirjem in coca-colo, torej naj bo enak tudi njihov položaj v družbi!

Darinko Kores-Jacks

NOVA DOBA

ČASNIK ZA SLABE ČASE

Dobimo se na cesti. Vsako sredo pri vašem prodajalcu časnikov.

VZGOJENI, DRESIRANI, PODLOŽNI...

APOLOGIJA INDIVIDUALIZMA

ZASE, NE PROTI DRUGIM

Danes se nam vsem maščuje antiindividualistična, socrealistična doktrina, ki je bila osnova za popolno ideološko oblikovanje vseh slojev prebivalstva. Doktrina, ki nam ne dopušča, da bi se vsaj za hip oddaljili od v nas samih porušene stvarnosti, zasičene z lažmi, ki se jim je težko upreti ali upirati dovolj dolgo, da bi lahko ohranili vsaj najmanjšo mero duševnega zdravja. Petinštiridesetletni (anti)socialistični stariček sedaj na svoji smrtni postelji dojame, da je bil vsak trenutek njegovega življenja izpolnjen z od zunaj vsiljeno idejo - od zunaj in na silo, ker je to edini način, da se množico zavaruje pred dvomom. In samo taka množica je voljna tiho priznavati svetost tiranske oblasti. Vendar namen tega zapisa ni že karseda vulgarizirana analiza preteklega režima, čeprav je korenine aktualne travmatičnosti našega bivanja potrebno iskati v metodologiji vzgojnih procesov tistega, kar smo sami imenovali socializem, ki pa se je iz izvorne ideje omenjene družbe stikal samo v imenu.

krivca, ne misli na objektivni tok dogodkov, marveč na nesposobne, nečastne, korumpirane ljudi. Z druge strani pa pričakuje vse dobro od močnih mož, 'vodij'.

(...) Pritožuje se nad nizkimi, materialističnimi pobudami drugih, sam pa zelo pogosto misli na zlato.

Kljub splošnemu preziru do svojih sodobnikov ne zanika le svojih notranjih konfliktov, marveč tudi prepire v družini in skupini, katere pripadnika se čuti. Vsi so 'čudoviti ljudje'.

Eksperiment je torej zelo enostaven. Stopnjo lastne kritičnosti in s tem implicitne nepodredljivosti zunanjim avtoritetam je mogoče ugotoviti že s površnim razmišljanjem, oz. natančneje z iskrenim in odprtih primerjanjem lastnega stanja zavesti z vsaj nekaterimi izmed zgoraj naštetih znakov avtoritarne zavesti. Le s težavo bi se kdorkoli izmed nas lahko pohvalil, da ni nagnjen k stereotipnemu mišljenju, valjenju krivice na drugega, generaliziranju, itd. Vendar pa je že sama določitev teh fenomenov ali že samo izoblikovanje zavesti o

tem, da znaki, ki jih poseduje naš značaj, pripadajo pojmu 'avtoritarne', kaže pot, ki vodi k njihovem preseganju. Pot k avtonomiji volje pa vodi naravnost preko pokopališča lastnih družbenih zablod.

Tisti, ki s polno zavestjo dojame, da živi znotraj meja 'univerzalne zamenljivosti', ima možnost, da se mu pred očmi za hip

zablešči vsa moč še enega uvida Th. W. Adorna: *"Le nezmožnost zastopanja drugega bi lahko zaustavila vključevanje duha v uradništvo."* Ali: *"Družba opazuje dejanske ali namišljene razlike kot nesnago, kar dokazuje, da se še ni prišla dovolj daleč, da je nekaj osvobojeno mašinerije, da nekaj ni povsem zajeto v totalnosti. Tehnika koncentracijskih taborišč izhaja iz predpostavke, da se bodo zaporniki sprevrgli v svoje paznike, mučeni v mučitelje ... Nič, kar je drugačno, ne more preživeti."* Apologija individualizma mora upoštevati totalitarni značaj sodobne družbe nasprotno, in šele iz te perspektive opazovati, kaj se dogaja na lokalnem nivoju. Seveda nam ni treba posebej opozoriti, da je to, kar se danes dogaja v Jugoslaviji, samo radikalizirana posledica citiranega uvida Adorna, da *"nič, kar je drugačno, ne more preživeti"*, ker prav ta, tako obupana in pesimistična trditev, prihaja iz danes pri nas tako hvaljene zahodne demokracije. Metodologije ohranjanja integritete vsake posamezne človeške eksistence ni moč analizirati v njeni pripadnosti temu ali onemu kulturnemu ali geopolitičnemu okolju, marveč v samem bistvu oblasti, ki je, kot že rečeno, skoraj identična na celem planetu. Razlike se kažejo le kot bolj ali manj uspešno skrivanje totalitarnege v različnih režimih.

Svoboda posameznika povsod po svetu, v Jugoslaviji pa v tem trenutku še posebej, je mogoča samo, kolikor je posameznik pripravljen na:

a) agresivnost proti lastni politično-nacionalno kulturni

'potopljenosti' v patološko enoličen ritem neposrednega družbenega okolja in

b) agresivnost nasproti potezam lastnega značaja, oblikovanem v hiperideologiziranih pedagoških ustanovah, ki so le individualna oblika, skozi katero govori teror kolektivnega. Metoda torej ne zajema le transcendiranje tega, kar najdemo v sebi ali družbi, marveč kritičen obracun s pojavi, ki iz nas delajo številke in absolutno zamenljive dele totalitarnege družbenega mehanizma.

Na koncu je treba ponovno poudariti, da si nisem vzel pravice, da bi na tako omejenem prostoru, pa tudi nasploh, iz rokava stresel formulo, ki bi predstavljala eventualno rešitev za neznanu število nesrečnih, zavedanja željnih samoosvoboditev od tako travmatične stvarnosti, kakršna je danes naša. Cilj mojega eseja je le poskus pokazati na možne smeri razmišljanja, s katerimi bi vsaka zavest posamič morda lahko našla formulo za svojo rešitev. Ob tem ne kaže pozabiti niti tega, da to besedilo omogoča vsakemu bralcu, da pojme, kot so svoboda, avtonomija, volja, ipd. izpolni z vsebino, ki mu odgovarja. Po eni strani ta referenčna vsebina pojma svobode, v kolikor neki osebnosti dejansko pripada, povsem zadostuje za pot ali možno gibanje k avtonomiji volje. Po drugi strani pa moja ideja svobode fungira kot ideja samo, dokler ostaja v meni. Napisana na papir je postaja ideologija, kar pa nasprotuje sporočilu tega besedila.

Samir Osmančević

Misel nas vodi v drugo srner - v smer ohranjanja integritete posameznika v času, ko zgoraj omenjeni proces formiranja hiperideologizirane zavesti doživlja svoj vrhunec v najbolj primitivni obliki človeškega izražanja: nacionalizmu. Zgodovina pa, velikemu številu jugoslovanskih zagovornikov nacionalizma navkljub, kaže, da nacionalizem ne more prinesiti nič dobrega. Tisti, ki se sklicujejo na nacionalno kot obliko 'ljubezni do lastnega naroda', ne pa kot pot k sovražstvu do drugega naroda, izvajajo zamenjavo tez, ki ustvarja podlago za manipulacijo tako strukturirane zavesti. Kajti neozaveščenemu pojmu nacionalnega praviloma sledi pojem "nacionalna ogroženost" pred praviloma izmišljenim sovražnikom. Mehanizmi absolutne oblasti nad ljudmi so transparentno opisani v velikem številu knjig o politični filozofiji. Po drugi strani pa je dejstvo, da se je politična filozofija do danes načeloma ukvarjala z odnosom oblast-skupina-posameznik, fiksirajoč fenomene v različnih družbenih ureditvah. Ob tem pa si ni zastavila naloge konstituirati nje imanentnega področja, ki bi poskušalo iznajti dobre recepte za ohranjanje individualne kritične zavesti. Kajti, če lahko z gotovostjo trdimo, da je posameznik v sociopedagoškem smislu pred družbo, bi lahko na enak način, a z ozirom na njegovo načelno nestabilnost, lahko trdili, da je posameznik tudi pred konkretnimi oblikami družbene ureditve. Zato vztrajanje pri kritični refleksiji lastnega odnosa do ideologije pomeni prav začetek konstituiranja zavesti, pripravljene, da ohrani lastno svobodo. Iskanje take poti je težje, v kolikor je začetna pozicija situacija, opisana na začetku tega zapisa; v kolikor ima zavest, ki poskuša reflektirati ideologijo za svoj temelj, prav zavest, ki je naučena, da se pri svojem bivanju in odločanju naslanja na ideologijo.

Karl-Heinz Volkmann Schluck je napisal, da je samoljubje moralni, individualizem pa politični fenomen. Taka trditev zajema bistvo mojega poskusa najti (metodološko, ne vsebinsko) občo formulo ali pa vsaj elementarni okvir, znotraj katerega zavest posameznika ohranja stik z družbeno in politično realnostjo, istočasno pa ohrani tudi nujno kritično distanco do idejopolitičnega okolja, v katerem se nahaja. Taka "apologija individualnega" že na samem začetku zavrača t.i. "teorijo eskapizma", ki posamezniku predlaga, naj da večji pomen lokalni nogometni tekmi kot pa socialni in politični kataklizmi. Nasprotno, zavest, ki teži za samohranjanjem avtonomije z namenom, da bi se usposobila za avtonomno odločanje o tako važnih vprašanjih, kot je npr. sodelovanje v vojni, si nikakor ne sme dovoliti popuščanja, saj šele tako postane zelo ploden teren za manipulacijo. Ena izmed metod za ohranitev individualne svobode se tako dotakne tudi teorije komunikacije. Ob tem se je morda najbolje sklicevati na formulo Umberta Eca, ki zahteva recepcijo informacije, ki je osvobodena avtorjevega naknadnega komentarja. Sposobnost ekstrahiranja "čiste informacije" iz ideološke in čustvene nadgradnje, ki pravzaprav predstavlja bistvo t.i. medijske vojne, je v veliki meri odvisna od tega, koliko se je potrošnik informacije sposoben ločiti od last-

nih čustvenih vsebin ali bolje: od čustvene naklonjenosti tej ali oni politični poziciji. Šele v kolikor smo sposobni racionalizirati, torej resnično osvestiti lasten politični interes, ki ne bi temeljil na vsakdanjih ideoloških floskulah ali zgodbah o različnih vrstah ogroženosti, šele tedaj pridobimo osnovo za počasen razvoj kritične zavesti. Ta trditev se bo mnogim zdela samoumevna, torej tudi odvečna in splošno znana, vendar pa njeno izvajanje zahteva radikalen rez v zavesti posameznika.

Pomanjkanje prostora za podrobnejšo pojasnitev prejšnjih stališč bom poskušal nadomestiti z malim eksperimentom. Zavest, ki se je razvila do minimalne kritične distance, se bo nujno zamislila nad nekaterimi oznakami "značaja, ki je podredljiv avtoriteti". V mislih imam izsledke študije *The Authoritarian Personality*, ki so jo na osnovi empiričnih raziskav l. 1950 objavili Th. W. Adorno, E. Frenkel-Brunswick, D. Levinson in N. Sanford.

"Značaj, ki je podredljiv avtoriteti, se togo drži konvencionalnih vrednot na račun vsake avtonomne moralne odločitve. (Židje so 'agresivni'; to je za njega opravičilo za najstrožje sodbe.) Nagnjen je k črno-bele mu mišljenju. Bela je njegova skupina, črna pa druga, tuja. Silovito zavrača vse druge vrste.

Sovraži vse, kar je slabo, in to imenuje 'breme' (nezaposleni) ali 'tujek' (Židje).

Silovito se upira vsaki samokritiki, nikoli ne raziskuje svojih lastnih motivov, temveč za nesrečo zmeraj otožuje druge osebe ali zunanje, fizične ali 'naravne' okoliščine.

Misli v stereotipih: 'Irci so nag-le jeze in leni, Židje zviti, itd.' Posameznik se pojavlja zgolj kot predstavnik svojega roda.

Poudarja nespremenljiva obelježja (npr. podedovane lastnosti) nasproti socialnim determinantam.

(...) Medtem, ko njegov sistem vrednot kaže težnjo po moči, stalno obtožuje tujo skupino, da teži za pridobitvijo moči, intrig, ipd. To je primer njegove splošne 'projektivne' drže.

(...) Stvari so mu važnejše od ljudi, v ljudeh pa v glavnem vidi orodja ali ovire - torej stvari.

Svoje stereotipno, nehumano stališče skriva s pomočjo personalizacij. Ko išče krivdo ali

Ven Jemeršič

Matjaž Wenzel

KRATEK KURZ MAGIJE V ŠESTIH ČARANJIH

6. MAGIJA IN ALKIMIJA

Tako smo, spoštovano občestvo, prispeli še do zadnjih ezoterij, ki sem se jih namenil razodeti. Še vedno mi srce trga dvom, še vedno nisem prepričan, da je občestvo, ki so ga izoblikovale te lekcije, pravo, in da se med njim ne nahajajo adepti, ki so to samo v besedi, ne pa po srcu. Srce pa je pri sprejemanju naše umetnosti nujno.

Kako bi npr. sploh še lahko sprejeli absurde, ki jih včasih imenujejo tudi čudeži, če ne bi imeli srca in njegove vroče vere. Kako žalostno omejen se zdi naš razum v primerjavi z vero, za katero resnično ni nič nemogoče. Že na začetku te lekcije je torej treba pohiteti z obsodbo nekoga *Martina Heideggerja*, starega čudaka, ki je trdil, da obstaja čudež le za vernika. To je resnično velika laž, saj so čudeži, kot je vedel npr. tudi *Blaise Pascal*, temelj vsake vere, temelj pa kot temelj seveda ne sme biti sporen in čuden, če naj na njem gradimo. *Hic Rhodus! Čudež je čuden samo za nevernike*, ljudi zmrčene-ga duha in nečistih nravi.

Naj se opravičim zaradi svete jeze, ki me je zgrabila ob teh žalostnih prikaznih. Nadaljevati pa kaže le pri svetem, ne pri jezici. In alkimija, o kateri sem se nameril govoriti, je sveto delo. Tega seveda niste mogli vedeti, saj med smermi in usmeritvami naše *usmerjene šole* dejansko ni nobene, ki bi se posvečala izključno le temu problemu. Naj vam zato natrosim nekaj izhodiščnih resnic!

Slab sloves se drži alkimije od 17. in 18. stoletja dalje, ko je napravila v tekmi z nastajajočo znanostjo življenjsko napako in zaradi nje kasneje iz življenja skoraj izginila. Gotovo že veste, da ji je šlo za nekakšno zlato, ne veste pa še, da je nekoč davno pomenilo zlato predvsem *razsvetljenje*, *duhovno zlato*. To dejstvo z žarko jasnostjo pokaže ne krivo pot, ki jo je alkimija ubrala, ko se je od duhovnih ambicij preusmerila k znanstvenotehničnim. Namesto, da bi alkimist v *sodelovanju z naravo* prihajal do orgiastičnih očiščenj, je dopustil, da se ga je polastila nezdrava sla po denarju, in ga, ker ni več vedel ne kako ne kaj, vodila k uporabi najstranotnejših trikov. To so žalostne in zgodovinsko preverljive resnice, ki pa nam ne smejo zastreti pogleda pred množico nasmejanih vidikov.

Produktivistično naravnana kultura v alkimistu seveda ni mogla videti ljubečega adepta, ki je svojo nepopolno materijo v retortah mučil do smrti, da bi jo lahko kasneje v skladu s skrivnimi spoznanji ponovno oblikoval do poslednje popolnosti - zlata. Doživljanje tega podjetja, ki ga je pospremil z igranjem na različna glasbila, je v njem prebujalo silovite izbruhe osvoboditve in prepričanje o božanskem značaju *Velikega dela*. Pri alkimiji sicer gre za spoj ideologije in

prima), različnimi minerali, pa petjem, glasbili, molitvami, kabalističnimi simboli, položajem planetov itd., itd. neka zveza, je to zvezo mogoče tudi izkoristiti.

Sistem alkimije deluje, če ljudje vanj verjamejo, rumene kovine pa vseeno ne proizvede. Poglejmo si podoben primer: Če nekdo verjame, da je dokončno zadet z učinki *črne magije*, bo začel umirati, če pa nekdo čara dež, dež pač ne bo padal, če tega *narava* ni že prej predvidela. Iz podobnosti obeh primerov lahko sklepamo na njuno povezanost, iz povezanosti pa na bistveno razliko družbe in prirode: **prava nujnost velja le v družbi, природа pa je polna muh**. Alkimija je posebna, čeravno danes že nekoliko neprikladna oblika magije, ki s svojo specifičnostjo (spojem ideologije in tehnologije) deluje zastarelo. Ta lekcija pa je bila potrebna, da bi vam postalo jasno, kako pomembne so inovacije tudi na področjih, po katerih se sprehaja naša plemeni- *Umetnost. Hic Rhodus!* Tu so naše šanse, kajti tu se je čas ustavil in *razviti* nimajo prav nobene prednosti pred *nerazvitimi*. Tu si lahko v miru in neodvisno od ostalega sveta izmišljamo nove in nove poti presejanja danega, le ljudi je treba prepričati, da je to tisto. **Kriterij najvišjih resnic je vera. VITRIOLI!**

Ivan Kosovel

tehnologije, njen cilj pa je Veliko delo, osvoboditev, ali, kot so temu rekli včasih, razsvetljenje. Če je temu tako, in tako je, potem se v skladu z naslovom te lekcije zastavlja le še vprašanje zveze med magijo in alkimijo. **Ni alkimije brez magije**. Kako bi si bilo drugače sploh mogoče predstavljati alkimijo kot smiselno dejavnost?

Vprašanje je mogoče zastaviti tudi drugače: V čem je skrivnost skrivnih vedenj, ki vodijo alkimista k tako dragocenim rezultatom? Iz dosedanjih lekcij nesporno sledi, da je za obstoj magije najprej nujno potreben poljuben, a strog klasifikacijski sistem sveta, ki potem omogoči še tako čudne menjave - *čarovnije*. Kakor hitro namreč vemo, da sta si dve stvari zaradi svoje podobnosti v sorodu, temu sorodstvu pa pripišemo pomen dejanske povezanosti, potem je mogoče z vplivanjem na eno stvar vplivati tudi na drugo. To pa je hkrati ena najboljših ezoterij same alkimije. Če si namreč predstavljate, da obstoji med retortami, pramaterijo (*materia*

KATEDRIN VODIČ PO GOSTILNAH

MN CLUB, LIMBUŠ

KATEGORIJA 2, OCENA 9 (cum laude!)

Nekdanji sindikalni žur-placi (čolnarne, rekreacijski objekti ipd.) na zapostavljenem desnem bregu Drave so očitno postali posvečena mesta **najboljših restavracij** na širšem območju Maribora. Slavnemu *Hugu* se je pred kratkim pridružila še odlična konkurenca v podobi **MN Cluba** na območju (nekdanjega) policijskega sproščevališča, bolj znanega kot *TNZ*.

Lokacija deluje nekako "odrezano od civilizacije" - stvar je sredi prijetnega gozdička, skorajda na samem (če izvajamo nekaj počitniških hišic v bližini, ki pa iz lokala niso vidne) - pa vendar le dobrih 5 km iz mesta in dobrih 100 m asfalta ter še 100 povsem znosnega makadama od glavne ceste MB-Ruše. Novi lastniki si niso privoščili kakih pretresljivih arhitektonskih, oblikovalskih in opremljevalskih posegov, a ob ličnih pogrinjkih (z obveznimi svečami) je vizualni vtis notranjštine povsem spodoben in prijeten. Odsotnost pretiranega opremljevalskega stilizma se izkaže celo kot plus, saj

je za mizami in na njih tako mnogo več prostora. Prijeten ambliot dopolnjuje dovolj diskretna glasba (kak glasbeni radio-program).

Odnos streznega osebja do gostov je nevsiljivo prijazen (ogibajo se tako "orientalski" priliznjenosti, kot tudi "filmski" poštrkanosti in podobnim oblikam preseratorskega tripanja na imidžu, tako značilnega za mnoge lokale, ki hočejo biti nekaj "bolj finega"), sproščen, duhovit in komunikativen, strežba sama pa vzorno korektna. Tudi odpiralni čas ("do nezavesti") je nadvse primeren za ljubitelje prijetnih soarej.

Ponudba pijač je "klasična": dovolj pestra izbira brezalkoholnih napitkov, kvalitetnih spirituo-zov, vin (litrov in butelj) in piva - to je edini lokal v okolici, kjer točijo odlično nemško pivo *Bitburger*, dovolj pestra pa je tudi ponudba stekleničenih piv (žal le v majhnih steklenicah). Glavni adut lokala pa je **hrana**. Klasika (morske in sladkovodne ribe, *steaki* itd., vse s prilogami in prikuhami, sezonske solate...),

ČRNA KRONIKA VISOKE DRUŽBE THÉÂTRE DE VIOLENCE

V petek, 14. 2. okoli 22. ure 22 minut, je *Dragica P.*, v krogih podzemlja bolj znana pod imenom *Dulfa*, brezdomka, ki se je na potikanju med Prago (ČSFR) in Los Angelesom (Kalifornija, ZDA) ustavila v Mariboru, v rahlo okajenem stanju odpravila iz lokala Talija pri mariborskem teatru do svojega avtomobila, parkiranega v neposredni bližini. V istem trenutku je neposredno za njenim avtomobilom ustavil svojega *Wen J.* iz Maribora, zaradi česar so *Dragici P.* popustili živci in ga je začela hrupno naganjati, pri tem pa ga je neupravičeno označila za *uživalca mamil*. Iz avtomobila *Wena J.* je ob tej priliki izstopila njegova sestra *Dafne J.* iz Maribora, z namenom, da iz prej omenjenega lokala odpelje *Ujo I.*, prav tako iz Maribora, nakar naj bi se vsi trije odpeljali novim dogodivščinam naproti. *Dragica P.* je stopila za *Dafne J.* in si pri tem očitno zastavila *visoke cilje* - z nogo jo je brcnila v hrbet, z roko pa v tilnik, nakar jo je še opsovala z vulgarnimi besedami, ki jih tukaj ne bi navajali (gre pa za izraze, ki v argóju pomenijo žensko spolovilo, spolno občevanje in osebo, ki se ukvarja s prostitucijo). Medtem je iz lokala prišla *Uja I.* in pomagala globoko pretreseni *Dafne J.* nazaj v avtomobil, nakar so se vsi skupaj odpeljali neznano kam. Čeprav vinjena, se je s svojim avtomobilom nekoliko kasneje odpeljala tudi *Dragica P.*, vendar se je tokrat uspela izmuzniti *varuhom reda*, tako da je niso mogli pridržati do iztreznitve na za to predvideni lokaciji.

toda tako **perfektno pripravljena**, da bi na širšem področju težko našli kaj prida primerljivih lokalov (velja predvsem za predjed in glavne jedi - sladice nas niso tako fascinirale). Poleg kvalitete pa se odlikujejo tudi s kvantiteto.

Cene? V primerjavi s *povprečnimi oštarijami* nekoliko dražje, a napram vsaj približno primerljivi ponudbi skoraj smešno poceni. *Biftek MN*, t.j. velik in zelo debel zrezek iz pljučne pečenke (glede na kvantiteto bi ga v večini naših gostiln najbrž poimenovali kar *chateaubriand*, saj bi mirno zadoščal za dva zmerna jedca), spečen zares po želji gosta ("zelo po angleško" je v resnici zelo krvavo, "srednje" je v resnici rahlo rožnato...), pokrit z gorgonzolo, oblit z okusno svetlo omako, obložen s krompirjem in zelenjavo na maslu, stane (oz. je stal sredi februarja) 400.- SLT; *koktejl iz morskih sadežev*, t.j. solata iz morskih mehkužcev in rakov z izdatnim kupčkom kaviarja, 240.-; dodatne priloge in solate okoli 60.- itd.; tudi cene pijač so povsem normalne (celo v primerjavi s precej slabšimi lokali). Katedralno ocenjevalno ekipo so prijetno presenetili, ko so nam pred odhodom postregli še z odličnim *whiskeyem na račun hiše*.

Skratka, ocena 9 z dodatnimi plusi je povsem zaslužena. O *desetki* pa bo naša ekipa razmišljala, ko in če se bo obravnavani lokal tudi dolgoročno ustalil na sedanjem nivoju oz. z morebitnimi izboljšavicami, dopolnitvami... Izkušnje žal kažejo, da se mnogi lokali, ki v začetku ogromno obetajo, sčasoma radikalno pokvarijo ali radikalno podražijo, ali pa kar oboje (npr. *kitajska restavracija Jang Tse Kjang* je, odkar smo pohvalili kvantiteto porcij, le-te radikalno zmanjšala...).

Plusi: Takorekoč vse, kar je sploh mogoče pohvaliti, predvsem pa hrana, postrežba, odpiralni čas, cene...

Minusi: Tudi če smo opazili kak minusek, ga plusi izdatno odtehtajo.

Brez nadaljnega priporočamo! Potencialnim gostom za obisk, preostalim gostincem za svetel vzgled, lastnikom MN Cluba pa, da naj se za božjo voljo ne pokvarijo!

NAGRADNA UGANKA

Odgovorite na vprašanje, kdo ali kaj direktno povezuje *Peterletovo vlado* z *maloumjem*. Odgovor pošljite na naš naslov, dopišite svojega in čakajte ne nagrado!

Rešitev prejšnje uganke: 278,21 SLT. *Rešitev dobimo tako, da osnovo, ki je enaka določeni vrednosti DEM (52.- SLT), pomnožimo z mesečnim faktorjem inflacije, ki je enak 1 + mesečni inflacijski procent (v našem primeru 15%, torej faktor 1,15), potenciranim s številom obračunskih obdobj (v našem primeru gre za mesec, torej 12 na leto).*

FILMSKE ZVRSTI

SLOVENSKI FILM

Kako bi odgovorili na vprašanje: "kaj je, po vašem mnenju, slovenska komedija?" (govorimo o filmu, jasno!) Torej, imeli bi več možnosti. Lahko bi: a) skomignili z rameni in obžalujoče zamrmrali: "prvič slišim, a to sploh obstaja," b) začeli duhoviti s cinizmi, kot: "a ni to protislovje, contradictio in adiecto?" c) pomislili na filme kot npr. **Sreča na vrvcici** (Jane Kavčič), **To so gadi** (Jože Bevc), **Poletje v školjki I&II** (Tugo Štiglic) ipd. ter ugotovili, da gre dejansko za podzvrst mladinskega filma, d) opomnili spraševalca na bizarnosti tipa **Ovni in mamuti** (F. Robar Dorin) ali **Bunskala** (F. Slak) ter odločno zatrdili: "to je to!", e) enostavno potegnili enačaj: "slovenski film = komedija."

Pravilni odgovori bi bili - vsi. Kar ne pomeni, da je ta ugotovitev protislovna, ampak kaže predvsem na usodno odsotnost žanrske definiranosti, razločnosti in določenosti. Kar pa je zgolj posledica žanrske nedefiniranosti, nedoločljivosti in nerazločljivosti slovenskega filma nasploh. Slovenski film (dalje kratko SF - slučajno?) je pač le nekakšna specifična, lokalno-geografsko pogojena filmska zvrst, žanr, kjer lahko, če že ne v vseh, pa vsaj v večini primerov, najdemo povsem jasno razberljivo skupne poteze (kam bi torej uvrstili zvrst SF?).

In kaj je tisto, kar temeljno opisuje, definira SF? Vsekakor neobvladovanje "filmske govornice", zato pa tem večjo zasnovanost na (slovenski) besedi, jeziku, literaturi. SF je literaturno temeljno zavezan (večina slovenskih filmov je bila posneta po literarnih predlogah), s tem in zaradi tega pa je z literaturo inhibiran, travmatiziran, ali kar kastriran. Zaradi literarne besede v slovenskem jeziku SF ne zmore spregovoriti v "svojem" jeziku.

"Literature meets film" lahko izgleda tudi drugače. Vzemimo npr. scenarij. Gre za, poenostavljeno, "prvo, okvirno fazo" filma ali pa, navsezadnje, za specifično literarno zvrst (spomnite se, koliko scenarijev izide na zahodnih knjižnih trgih vsako leto - tudi nerealiziranih!). Scenarij zahteva jasno oblikovanje predstave o filmu; je neke vrste verbalna konstrukcija, načrt za film. Kot tak seveda ne pomeni "oblikovanja umetniškega sporočila",

kar je (bila) poglavitna intenca večine piscev scenarijev pri nas. Kriza SF je tako tudi ali predvsem kriza slovenske scenaristike, ki se kaže skozi očitno nerazumevanje tega pojma, frapantno pomanjkanje izvornih scenarijev (na Zahodu število ponujanih scenarijev daleč presega število realiziranih projektov), kaže pa tudi na neustrezne pedagoške prireme na AGRFT-ju, konkretno na oddelku za dramaturgijo.

Lani je bilo na Slovenskem posnetih par filmov, ki občutno presegajo dosedanj nivo tukajšnje filmske prakse, ki na novo vzpostavljajo in vpeljujejo žanr (komedijo), s tem pa definitivno opravijo z "žanrom SF". Gre za dva kratkometražnika - **Koza je preživela** Saša Podgorška in **Balkanski revolveraši** Maje Weiss ter celovečerec **Grandma goes south** Vincija Vogue Anžlovarja.

Koza in Revolveraši rešujeta problem jezika in besede zelo enostavno - jezika in besed(e) pač ne uporabita. S tem, ko njuni junaki molčijo, pa imajo le-ti in sam film naenkrat veliko "za povedati". Oba scenarija dramaturško zgotovita zgodbo v zaočeno (vsekakor komično) situaciji, ki pušča filmski sliki prostor lastnega izraza. Zgodbe več ne nosi beseda (dialog), pač pa pogledi, gibanje kamere, koti snemanja, kadriranje, montaža ipd.

Film GRANDMA GOES SOUTH se jeziku ni izognil, kar pa tudi ni bilo več potrebno. Po "nemosti" obeh kratkometražnikov je slovenski film zopet spregovoril, vendar tokrat povsem neobremenjeno, saj je predhodno film spregovoril v svojem jeziku. V Babici Anžlovar in Bratuša (direktor fotografije) že kar ekshibicionistično razkazujeta svoje poznavanje tega jezika, pri čemer sta pri tem nemalokrat klišejska, stereotipna (zakaj pa ne?), kljub temu pa včasih presenetita z dovolj izvirnimi "stilnimi figurami" (izogib planu/kontraplanu, vrtoglavo spuščanje in kroženje kamere, ki spremlja Lavrino spuščanje po stopnicah, nekateri občuteni travellingi ipd.). Zgodba je seveda banalna, nekoliko stereotipna, prazna, če hočete. Toda okoli te "praznosti" je Anžlovarju uspelo splesti formalno mrežo, ki to "praznost" zapolni s filmsko vsebino. Zato film lepo "teče", gledalca lahko vodi od začetka do konca in ga (celo!) zabava.

Skratka, naštetih primeri učinkovito presegajo "travmatično jedro" sloveskega filma, ga s tem delajo (vsaj) gledljivega, ter tako dajejo upanje, da se pri nas pojavlja nova filmska miselnost. O novem, drugačnem SF pa bomo govorili šele takrat, ko bodo, če že ne definitivno, pa vsaj za silo rešeni problemi na področjih scenaristike, producentstva in distribucije v tem prostoru.

Dejan Sluga

ZAKAJ SEM SE POGOVARJAL Z MAJO WEISS

SVILA, JEANS

Ne vem, če bom sploh znal povedati. Maja Weiss... Metličanka, režiserka (filmi, TV), svobodnjakarica - (filmografijo, osebno izkaznico... dobiš v zadnjem Ekranu).

Štart: O Maji ne vem ničesar.

Cilj: O Maji ne vem ničesar.

■ MAGIJA

(Usta je za neslišen krik razprla)

Maja: V igri imam trenutno dva scenarija, ki sem ju poslala na ministrstvo za kulturo (enega samostojnega, drugi pa je Cetrlinka omnibusa, za katerega so svoje zgodbe prispevale še Aleksandra Vokač, Jasna Hribernik in Polona Sepe). Že od septembra posebna komisija tehta pripele scenarije, pa se še vedno ne ve, kateri so tisti, ki bodo subvencionirani. Sploh pa... produkcija, ta denar, ki kroži od ministrstva do producentov, studiev in naprej... vsemu temu ne pridem do dna. To je zame še vedno magija...

■ BALKAN

(Njen drugi igrani film "Balkanski revolveraši" je osvojil Portorož - prva nagrada na dnevu slovenskega filma - in prišel v ožji izbor za glavno nagrado na Münchenskem festivalu študentskih filmov.)

Maja: "Balkanski revolveraši" so sad nakopičene jeze, notranje agresije, ki je narasčala ob vseh balkanskih zdrahah in kmalu postala nevzdržna. Morala sem jo spraviti ven. Zabiti vso to norost nazaj, očistiti politiko iz sebe in narediti prostor za druge reči. Pravzaprav je šlo za iskanje možnosti, načina, kako (v sebi, skozi nek medij) preseči tako politično situacijo, ki ji ne moreš pobegniti. Je pa zanimivo, da sem vse skupaj napisala, preden je zares prišlo do spopadov, tako da se je film na nek način izkazal za vizionarskega.

■ ANIMACIJA

Maja: Rada delam z ljudmi in glede tega v glavnem nimam težav. Večinoma mi tudi uspe pridobiti spoštovanje pri ljudeh, s katerimi sodelujem, in to je pomembno, da jim vlijem občutek, da vem, kaj hočem, da mi zupajo. Sploh pa imam navadno možnost sama izbirati ekipo (zlasti ko gre za dokumentarce), in je vse skupaj še toliko lažje, ker poznam ljudi, in vem, da je do takšnega stika med nami že prišlo, da nam ni treba iti skozi (včasih problematične) faze spoznavanja, navajanja v človeškem, intelektualnem, filmskem ali idejnem smislu. Ko pridem do projekta, mi je večinoma zelo jasno, kaj hočem, redkokdaj se zgubljam, in potem poskušam zanimirati sodelavce... Nek čut za mejo je potreben pri režiserju - da si odprti, pa nisi kompromisarski, da se upaš spustiti...

■ ČERNOBIL

(Njen najtežji projekt doslej, ki jo je pripeljal do mnogih živ-

ljenjskih in filmskih spoznanj, največjih do sedaj)

Maja: To, kar se je zgodilo pri snemanju dokumentarnega filma "Fant pobratim smrti", je močno mejilo na norost. Bilo je točno to: ko sebe z drugimi posešaš za to zgodbo, ki jo hočeš povedati, za ta feeling, ki ga doživljaš ob snemanju, v zvezi s tem, kar snemaš, v zvezi s snemanjem samim..., bilo je povsem "odštekano", tudi zelo težko. Gre za male zgodbe v senci Černobila. Želim si, me res zanima, če bo človek, ki si bo ta film ogledal, začutil vsaj stotinko tistega, kar se je ob tem v meni dogajalo, kar sem čutila. (Premierna projekcija naj bi bila 13. aprila v CD)

■ DOKUMENTAREC

Maja: Tudi če bi imela možnost vsako leto posneti celovečerni film, bi si včasih rajši vzela čas za dokumentarce. Ima neke svoje dimenzije, norosti. Je raziskovalni medij in ima svoj čar, svojo svobodo. Sama sem vedno poskušala dokumentarce konstituirati kot delno igrane filme, kot zgodbe - govoriti s povsem filmskim jezikom. Tudi "Volute mene, ja vas mam rad" je narejen na ta način, kot "movie". Drugače pa je bilo na slovenski televiziji v preteklosti precej odličnih dokumentarcev, zelo močnih, avtorskih, tudi in zlasti na nivoju te "filmčnosti", pa so šli mimo. Tudi s strani kritikov in teoretikov te zadeve niso bile nikoli ovrednotene.

■ TELEVIZIJA

(TV je bila pri nas vedno nekakšen radio, ki ga vidiš, zlasti to velja za informativne oddaje. Stvari se počasi premikajo, k prevetrivni pa je precej prispevala prav Maja Weiss. S svojimi duhovitimi režijami - v polnem pomenu besede - je pokazala, da se tudi tu da delati čudovite reči, če ti ni vseeno in če seveda premoreš nekaj subtilnosti. Postavljene so nove norme.)

Maja: Mislim, da večina tega ne opazi. Televizija je mašinerija, mletje. Vse se dela zelo na hitro, od danes na jutri. Tednik je v bistvu čista proizvodnja in je precej težko razmišljati o nekem presežku, vendar se da, jasno. Delo pri Tedniku je zame pomembna izkušnja. Naučiš se v najhitrejšem času dati od sebe maksimum, najti en "catch", en kratek konceptek, in če je le mogoče, narediti en kratek filmček, ki je gledljiv in ima en presežek. Pri Dosjeju je nekaj več možnosti, čeprav navadno časa za pripravo ni veliko, potem pa je še cel kup nekih težav. Ko sva z novinarko Marjano Lavrič delali dosje o narkomaniji, sem že vnaprej vedela, da bodo ljudje zakrili..., želela sem, da njihova razmišljanja tečejo in da je kamera statična, da to poslušam in gledam kot da si na tripu, ker se ti bolj vsede, vsrka vate, kot če bi se v kadru veliko dogajalo. Sicer pa to ni dokumentarcec, ampak nekakšen 45-minutni Tednik, ki bi bil lahko šele izhodišče za pravi dokumentarcec, kjer bi dejansko pripovedoval svojo zgodbo.

No ja, počasi se tudi na TV stvari premikajo. Zdaj počasi vseeno prihaja do tega, da so režiserji lahko tudi koristni (punčki se v smečku zvihne koder las), da so tudi lahko avtorji. Žal se vse skupaj dogaja prepočasi, mogoče se bo vse to v dvajsetih letih "spucalo", samo mi bomo takrat že stari...

■ GENERACIJA

(Ima docela drugo dioptrijo)

Maja: A da se govori? A misliš? Jaz nonstop delam, sploh ne vem, koliko se govori, a se sploh kaj... Včasih mi kdo kaj pravi, pa rečem - zanimivo, a da kdo kaj ve, a kdo sploh gleda... Različni smo. Po zadevah, ki nas zanimajo, po formi, ki jo vsak nosi s sabo. So pa seveda tudi stičišča - dovolj nam je patosa, trpljenja in vsega tega. Filma ne jemljemo več kot mašilo za lastne frustracije in skrajni čas je že bil, da se to preseže. Jaz sem se v nekem trenutku točno zavedala, kje so moji problemi, kje je film in kje meja. Ločiti moraš, potem pa jasno lahko vnašaš neke detajle. Realnost pobiram po koščkih in sestavljam fiktivne svetove, v katerih skušam razsuti, razgraditi to nasplošnost in ujeti specifičnost skozi ta moj pogled, individualno... to je ta fiktivni svet, toda s prepoznavnim, subtilnim znakom neke realnosti... to je najtežje narediti. Mislim, da smo tudi bolj občutljivi za detajle. Naši kratki filmi so precej precizne forme, skušamo biti pozorni na vse, pripovedovati z vsemi segmenti filma. Ta "filmčnost" nas zanima; presežek realnosti, ko jo nadgradiš z nekaterimi detajli, je točno to - približevanje intimi, tistemu najbolj občutljivejšemu, bolečemu...

■ DIALOG

(zbujen ne znam nobenega jezika)

Maja: Samo ne vem, kako bomo peljali dialog. Vsi ti kratki filmi so v glavnem brez dialoga in to je v teh primerih čisto v redu, vseeno pa bo prišel čas, ko bo vsak izmed nas hotel spregovoriti. Zmeraj se mi je zdelo, da bi lahko prej naredila film v angleščini ali pa srbohrvaščini kot pa v slovenščini. Mogoče bi bilo potrebno izumiti nek jezik za slovenski film, kakšno mešanico med metliščino in ljubljansčino - to bo jezik prihodnosti.

■ FILMOFILANJE IN FILMOFILIJA

Maja: Ko sem prišla na akademijo, nisem poznala dosti filmov in potem sem nekaj časa samo metala vase, gledala po več filmov na dan in se opajala. Bilo je lušno, ampak naporno, omamljujoče in utrujajoče - prijetna izmučenost. Takrat je bil moje prvo odkritje Antonioni, potem pa se je začelo: Herzog, Wenders, Tarkovski, Leone... Ko sem šla gledat "Nebo nad Berlinom", sem bila čisto šokirana. V tistem obdobju sem razmišljala na podoben način o filmu in nekaj stvari je bilo celo takih kot sem jih sama nameravala narediti in sem si rekla - no, posneto. Pozabimo. Gremo naprej.

■ PODHLADITVE

(brezglav poplah, češ, mili Bog, boji!)

Maja: ...ne, to se mi redko zgodi. Jaz pravim temu, da doživim podhladitev, da doživim tisto, kar (me) presega, da postane notranje vznemirjena, da se totalno tresem. Se strinjam s svojim bivšim profesorjem Koršičem - filmu se moraš dati, se prepustiti, iti preko sebe. Pri "Žrtvovanju" (Tarkovski) sem si rekla - pustimo se in sem se pustila in takrat se je zgodilo točno tisto, da je bilo konec filma in sem se tresla.

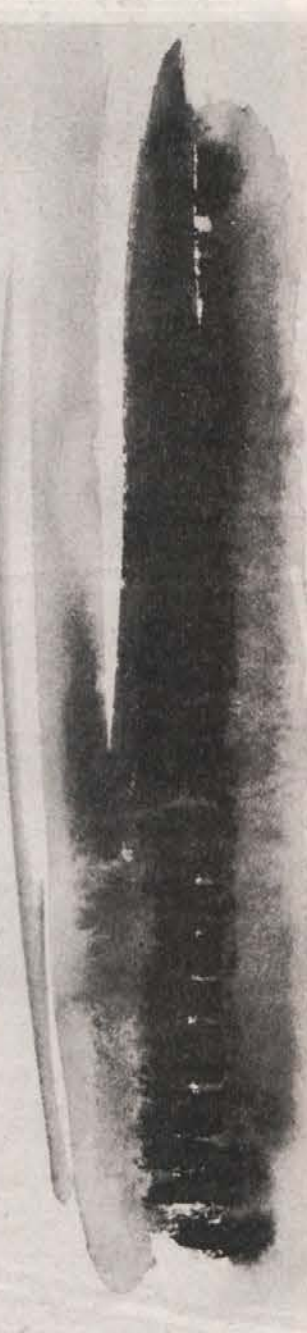
■ EKSTREMI

(Vse hkrati je in hkrati se izmika: slika prekriva, slika zriva slika)

Maja: ...tako kot si rekel, da te presenečajo ti ekstremi, tako jaz neprestano ekstremno razmišljam. Včasih sem v zamahu in bi naredila cel kup stvari hkrati, kdaj drugič pa si govorim - "pa kaj, kakšen film, naj kdo drugi dela, mene ne zanima. Imam karto, kupila sem si dve kaseti, pa zaslužila bom nekaj, pa se lahko odpeljem do Berlina in nazaj." Razpršeni smo, begamo iz ekstreme v ekstrem, potem pa človek postane od vsega tega utrujen, začuti potrebo, da se "zbalansira", da vzpostavi ravnotežje. Mene pa že vnaprej skrbi, da na ta način ne bi izgubila tistega, kar je morda najboljši v meni. Zmeraj ta strah pred to redukcijo in nuja hkrati. Vsak trenutek plačujes ceno za nekaj. In vsak trenutek veš, kaj počenjaš in ne več hkrati. To je ta dvojnost.

(na trenutke neverjetno trezno kontrolirana, potem pa ljubko bruhne, zakotali tri, štiri nepostempljane)

Maja: Moj žanr? Ne vem kateri žanr bi rada živela... iščem se svoj žanr... Vsak nosi v sebi žanr (ali pa svoj film), ki bi ga rad živel, pa ga ne živi. To je tudi eno izhodišče. Jaz se že tri leta vrtim v krogu... ja, (ha) med melodramo in trilerjem... Naredila bom film o tem, o različnih žanrih življenja... Vlado Škafar

MA 24 UR NA FREKVENCI 95.9 MHz UKV STEREO
GOSPODARSTVA 878 8200 MARIBOR
MArborški Radio študent
VSAK DAN OD 15.00 DO 21.00 URE + SATELITSKI PROGRAMI
NA CATV TABORI 101.0 MHz, CATV RUŠE 98.0 MHz, CATV ROTOVŽ 95.9 MHz

KRITIKI IZBIRAJO - IN IZBEREJO

Ob razstavi *Kritiki izbirajo*, ki je bila konec lanskega in v začetku tega leta na ogled najprej v ljubljanski *Jakopičevi galeriji*, nato pa v Mariboru v *Razstavnem salonu Rotovž*, je morda treba uvodoma pripomniti, da to nikakor ni prva tovrstna prezentacija likovnih del na slovenskem. Že pred leti je potekala podobna istoimenska akcija v ljubljanski galeriji *Labirint*, se nato prelevila v *Likovno delo meseca* (predstavljano v *Cankarjevem domu*), sedaj pa smo jo spet srečali pod prvotnim naslovom.

Koncept je ostajal v osnovi ves čas enak: eden ali več članov Slovenskega društva likovnih kritikov izbere in predstavi manjše število del posameznega umetnika ter tekstualno argumentira svoj izbor. Tudi namen je bil kot se zdi že v začetku dovolj pretehtano izbran, da ga vsaj v osnovnih potezah ni bilo treba bistveno spreminjati; gre za vpogled v aktualno likovno produkcijo ter akcentuiranje njenih trenutnih kvalitativnih vrhov. Razen morda v času predstavitev v Cankarjevem domu pri tem ni bilo v ospredju zgolj promoviranje najaktualnejših tendenc, marveč nekritičnemu trendovstvu zoperstaviti likovni umetnosti brezčasno imanentne, a vendarle trenutno adekvatne impulze.

Selekcijo za tokratno razstavo je opravilo okroglo število desetih kritikov, katerih izbor je potekal nedirigirano in v skladu predvsem s njihovimi strokovnimi afinitetami - seveda če odmislimo možne insinuuacije, da so bili nekateri avtorji favorizirani zgolj zaradi prijateljskih, sorodstvenih ali drugačnih vezi. S tem je bila pravzaprav povsem spontano nakazana vsa širina trenutne slovenske likovne produkcije, saj bi znotraj razstave (kljub nekaterim skupnim referencam posameznih del) le s težavo formirali takšne ali drugačne tipske grupacije. Prav to, da se razstava ni zaprla v hermetičnost enega samega idiolekt, pa je razočaralo vse, ki na razstavo niso prišli pogledat, kakšna je trenutna podoba slovenske likovne umetnosti, temveč so na njej - morda tudi za lastno uporabo - hoteli izvedeti, kaj bo jutri umetnostni in. Če jim je namesto z ekskluzivizmom ene same resnice razstava postregla z odgovo-

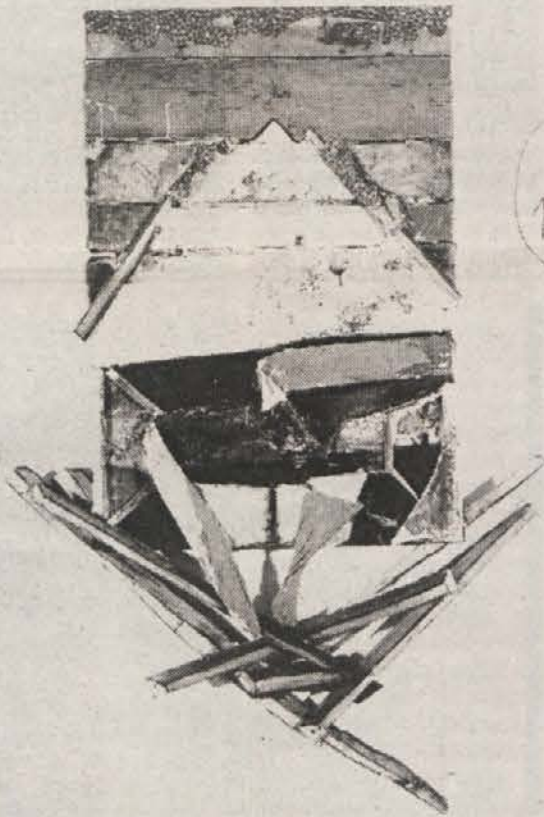
rom, da bo zmeraj in le kvaliteta, potem je bil po mojem mnenju namen razstave več kot dosežen.

Prav toliko kot razstava sama je zanimiv tudi katalog, oziroma opredelitve in argumentacije osebnih nazorov in različnih orientacij slovenskih likovnih kritikov. Zdenka Badovinac je tako ob regionalni ruralni obarvanosti kipov Mirka Bratuše poudarila navezanost na nasledstvo visokega modernizma in metaforičnost vizualnega komentarja, Aleksander Bassin pa pri slikah Iva Pranciča ob tradiciji sorodnih modernističnih usmeritev zanima izvenčasovni tip-

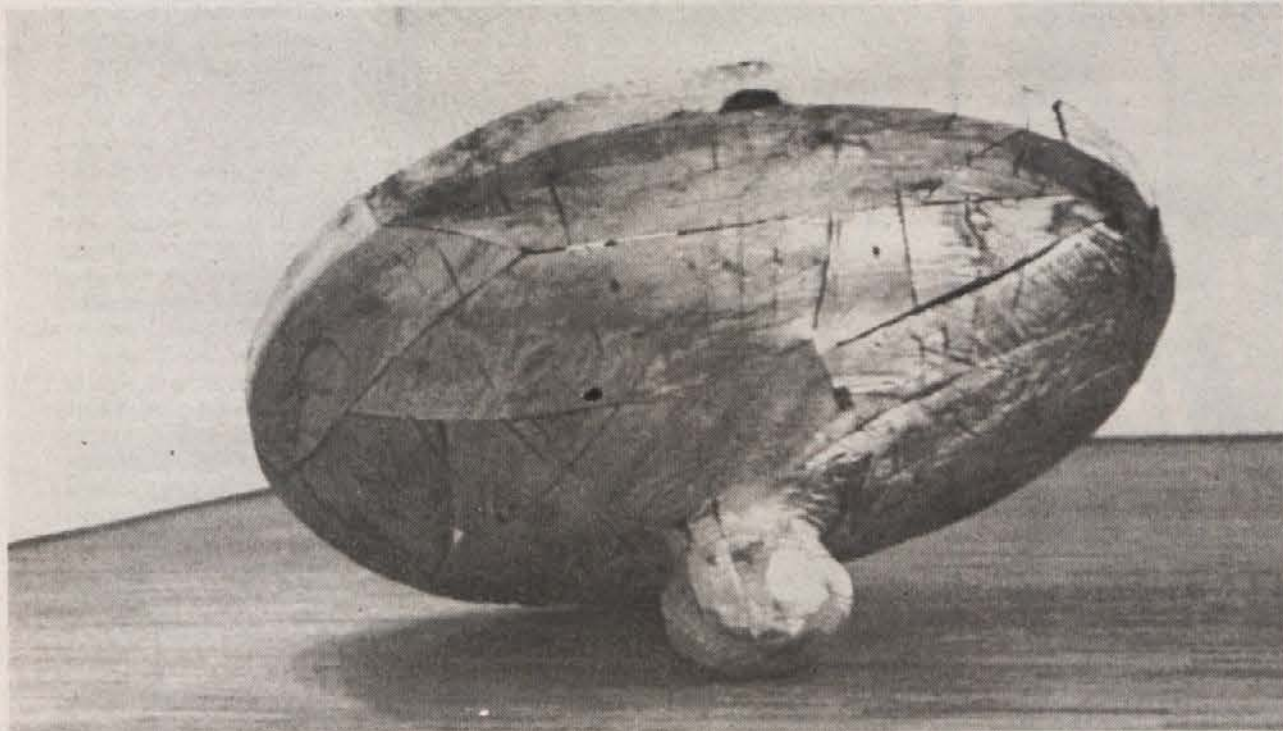
loški vokabular. Stane Bernik (izbor: kiparka Mojca Smerdu) se sprašuje o diskurzivnosti kritiškega nagovora, medtem ko Meta Gabršek-Prosenec vzpostavlja osebni dialog s Prizorišči Zdenka Huzjana in Milček Komelj očrtuje poetiko kiparske govorice Mirsada Begića.

Predpona avant ali predpona retro v kontekstu razmerja do modernizma zaznamuje odločitev Petra Krečiča (izbor: projekti Manufakture za arhitekturo in film), Snovno in neskončno pa ni le naslov slik Emerika Bernarda, temveč prevedeno v razmerje med formalno materialnim in duhovno kontemplativnim zaznamuje tudi tekst Igorja Zabela. Nadaljevanje tradicije slovenskega krajinarstva je Franca Zalarja navedlo k izboru Palm Veljka Tomana, tradicija in njena nadgradnja pa Gojka Zupana k predstavitvi arhitekture Vesne in Mateja Vozliča. Sam sem se odločil za Sliko Aleksandra Červeka, o kateri sem v katalogu med drugim zapisal, da "postaja predvsem medij absolutno subjektivne identifikacije" - sedaj pa se zastavlja vprašanje, v kolikšni meri te besede (in s tem še koga prej naštetih) odslukavajo izbrano sliko in v kolikšni meri so zgolj avtoreferenčna projekcija.

Mitja Visočnik

Emerik Bernard, KVADRAT 1990

Mirko Bratuša, POKROVČEK 1991

TRISTO SEDEMNAJST A TIŠINA KA O AVANTGARDISTI, KI SO POZABILI REVOLUCIJO

Problem marginalizacije t.i. avantgardnega gledališča je tudi problem sodobne recepcije avantgardne umetnosti, ki: ali marginalizira njene dosežke pod skupni imenovalec vplivov različnih "inovacij, dekonstrukcij, transformacij, destrukcij ipd." na sodobno umetnost - ali pa se naslaja nad njenimi ekscesi, revolucijami, vizionarstvi, egoističnimi in drugimi angažmaji.

Avantgardna umetnost je tako najprej transformirana v tisti neizogibni evolutivni člen, brez katerega ne bi bilo sodobne umetnosti, take kot jo pač poznamo in imamo radi. Tako je temeljna lastnost te umetnosti najprej njeno evolutivno poslanstvo, zaradi katerega danes raje analiziramo in sientiziramo njene produkte (in jih s tem spreminjamo v mrtev, marginalen analizans), kot pa da bi srečevali množice navdušencev nad dadaistično poezijo in na oder postavljali Marinettijeve "la sintezi".

Druga značilnost te umetnosti in s tem tudi t.i. gledališča je znova poslanstvo, toda tokrat njeno družbeno, socialno poslanstvo. Za razliko od evolutivnega poslanstva je neločljivost od ideološkega eden njenih bistvenih eksistenčnih pogojev in se kaže predvsem skozi vsakovrstno angažiranje, ki z današnjega recepcijskega stališča slabi estetsko vrednost te produkcije in jo omejuje na neki določeni politično-družbeni cilj.

Breme poslanstva naj bi bilo torej tisto, ki s stališča sodobnega konzumiranja omogoča njeno marginalizacijo in jo konec koncev degradira v sicer pomemben dosežek, ki pa je vendarle eksces.

Da pa stvari vendarle niso

tako zelo enostavne, dokazuje dejstvo, da se je mogoče temu bremenu tudi izogniti, če se spriznamo s tem, da bomo pozabili na revolucijo in podobna dejanja, pozabili tako, kot so pozabili avtorji predstave *tristo sedemnajst A tišina Ka*, v kateri najdemo tekste Marinettija in Hlebnikova. Predstava se že ves mesec odvija v *Lutkovnem gledališču Ljubljana*, uprizorili pa so jo študentje, diplomanti četrtega letnika AGRFT, v režiji *Marka Peljhana*. Marinetti in Hlebnikov sta v tej predstavi uprizorjena na način ponovno prebranega, kar odkriva popolnoma nove dimenzije nekega avantgardističnega teksta in s tem ne zaide v preprosto eliminiranje njegovega ideološkega poslanstva.

Uprizoritev, s svojimi estetskimi sredstvi, je seveda tista, ki omogoča palimpsestnost ponovno prebranega, je tista, ki omogoča, da tako elegantno pozabimo in odkrijemo doslej še nespoznano in prsenetljivo poetičnost. V njej je izredno prepričljivo dosežena poetična ekspresija z neobičajnimi prijemi, kot so že omenjeni teksti, mikro-

foniziran govor, jezikovne igre, ponavljanja (tako jezikovna kot gibalna), posebna struktura geste in gibanja. Akcija, angažma, revolucija, sprememba, nadomesti poetičnost asociativnega toka, grajena s pomočjo stroge forme in odlične uigranosti.

Svojevrsna poetična redukcija je poslanstvo dramaturgije prečiščenih asociacij, lirizmov, podob, ki se med sabo sinhrono preigravajo tako, da razpirajo svet izrazov, ekspresij in pomenov. Toda ta preigravanja ne ponujajo ničesar odvečnega, neurejenega, pač pa je za njih značilna prav stroga lepota in forma gledališkega izraza.

Kar se je bralo nekoč kot lingvistična inovacija, se sliši sedaj kot Poezija, kar je bilo nekoč banalno, je sedaj lepo. *Tristo sedemnajst A Tišina Ka* je predstava, ki je tako zelo pozabila na poslanstvo avantgardističnega teksta, da je nastalo gledališče. Ki ni marginalno, ker ni za nikogar, pač pa za to, da se prepustite Užitku.

Bojana Kunst

BORIS A. NOVAK, STIHIJA PREDVSEM LAHKOTNOST

ZALOŽBA OBZORJA, 1991

Boris A. Novak postaja vedno težjejši.

Res je, zgodila se je vojna, in se mu zapisala, ampak to se je pač zgodilo. Res je, razen krvi, krivde in greha, saj govori tudi o svetlejših rečeh: o nekih vzhičenostih, optimizmih. Ampak tako *neveselo*. Že dolgo ne pesniške zbirke brez ene same ironije. In brez igre. Edina igra je igra besed. Ampak še ta ni igri-va.

Predvsem, že dolgo ne tako velikih besed o pesnjenju. Sama bolečina, odpoved, razosebljanja. In strašno poslanstvo besede pesnika. Absolutno usodna je: varuhinja sveta, uravnava kaosa.

Seveda, tudi tokrat je vse te besede razvezal/zavezal v pesmarico pesniških oblik. Seveda lahko iščeš v tem čisto, akademsko nagnjenje do perfekcionirane oblikovotvornosti. Lahko najdeš tudi pragmatiko. Stihija je res tudi priročnik. Ampak čisto histerično kajgajstovsko bilo v tej pragmatični razvezanosti gledati (postmodernistično, kakopak) samoironizacijo integritete pa ontologije (modernističnega, kakopak) subjekta.

Boris A. Novak pač verjame v nearbitrarnost pesniških oblik. Verjame, da je določene reči mogoče najbolje povedati v določeni obliki. In to ni nič drugega kot zgolj še ena usodnost. Tragična. Kot pač vse usodnosti v Stihiji.

O.K., res je, vse to smo že videli. Nahajali v zgodovini, kot

se reče, lahko slutili pri lahkejšem Novaku.

Ampak kar je pri njem fascinantno (ja, prav to besedo je treba uporabiti), je še vedno in kljub vsemu *lahkotnost*. Skorajda ti ni jasno, kako je mogoče tako breme s tako lahkoto nositi. Skorajda ti ni jasno, kako je mogoče s takšnim bremenom ne težiti. Kako kljub paranoično naraščajoči teži prebereš vse pesmi brez predaha. In jih bereš kot pesem. Lahkotno, ker je lahkotna.

Literarnoteoretsko in literarnokritičsko nedomiselnost (priznamo). Ampak to je to (trdim).

Petra Vidali

Ni težko ugotoviti, da je izraz "New Age" in "Vodnarjeva doba" najprej uporabila Alice Bailey, teozofinja iz začetka tega stoletja, in da je v teozofskih tokovih tega stoletja moč razbrati velik del predstav in prepričanj, ki so v modi med današnjimi "newagerji". Njihovo jedro je astronomsko-astrološka ugotovitev, da se zaradi nagiba zemeljske osi na krožni poti okoli sonca ob spomladanskem enakonočju (21. marec) za opazovalca z Zemlje na sončevem ozadju iz leta v leto postoma zarisuje drugačna slika. Sprememba je iz leta v leto neznatna: zato je potrebnih približno 25900 let, da bi se ob solsticiju na ozadju sonca izmenjale vse možne točke imaginarnega kroga - celoten zodiak. To "veliko leto" je mogoče razdeliti na 12 "mesecev" enakega trajanja, ki štejejo vsak po približno 2100 let in ustrezajo času, ko za soncem prevladuje eno od dvanajstih zodiakalnih znamenj; to je doba njegove "vladavine".

Nesporno astronomsko dejstvo je, da postopoma zapuščamo znamenje, ki se je ob spomladanskem ekvinociju za soncem prikazovalo zadnjih 2000 let, torej ves čas našega štetja. To je (bilo) znamenje Rib, simbol, ki ga je za svojega vzelo tudi krščanstvo. V katerem letu naj bi se mena opravila zamenjava, je še odprto, vendar obstaja širok konsenz o tem, da naj bi do nje prišlo še v tem stoletju. Znamenje, ki bo nadomestilo Riba, bo seveda Vodnar (Aquarius).

S tem je pojasnjen en, bržkone temeljni pomen nove dobe in njenih razmejitev s staro. Doba je v tem pomenu zadeva kozmičnih relacij, naravno dejstvo, in to v pomenu, ki ga ti. "naravnim pojavom" na Zemlji ne moremo več pripisati: če sprejmemo tezo o amfibijski naravi človeka, ki je po eni strani naravno bitje, po drugi pa nekaj več, bitje, ki iz nje "stříti", "izstopa", "jo transcendira" in je edino resnično "čudo narave", o katerem pričajo npr. pojmi boga in neskončnosti, teologija in matematika, jezik, zgodovina in nenazadnje osamosvojitve tehnike, ki kot "stanje duha" označuje paradoksalni moment opustitve vsakega čudenja - če to sprejmemo, potem lahko ugotovimo dvojje: 1., da se je to, kar je v človeku "nenaravnega", že tako razsejalo, da je prerodilo ali - če hočete - izrodilo ves "sublunaren svet". Tam, kjer je bila nekoč nafta, je slana voda, meteorska voda, ki je bila v šolskih klopih še nedavno (in je morda še danes) "brez barve, vonja in okusa", zdaj pa je kislta, paradizniki, ki so nekoč okus imeli, ga zdaj nimajo več itn. Najbolj v nebo vpjioč dokaz, da se je zgodovina človeštva odločno vmešala v cikličnost naravnih tokov, je ti. "luknja na nebu" in njena posledica, ti. "učinek tople grede". Stanjšana plast zaščitnega ozona nad obema zemeljskima poloma (še nedavno je vladalo prepričanje, da pojav zadeva samo področje Antarktike, kjer se v frakih sprehajajo samo pingvini, najnovejše raziskave, ki jih je opravila NASA, pa kažejo na to, da pojav zadeva tudi Arktiko in sega čez pol Evrope, tako rekoč do severnih slovenskih meja) prepušča večje količine kozmičnega UV žarčenja, ki povzroča kožnega raka. V ti. sublunarni svet vdira supralunarni in dokazuje, da je kozmos nedeljiv. Holističnemu pogledu, ki ga zahteva New Age, celo planetarna

perspektiva ne more zadostovati. 2., da je s človeško razdvojenostjo razdvojena tudi ti. "naravna nujnost". Narava? Morda nekoč. Vendar je to bil proizvod za enkratno uporabo. V naši neposredni bližini je že dobila status tehnološkega polizdelka, ki vskladičen čaka na nove reciklaže. Neokrnjena je ostala samo onstran te celote reciklažnih procesov, ki jo pomankljivo tesnjenje čepov nad poli zdaj razpira in reaktualizira vrnitev h kozmološkimi perspektivam. Univerzalizacija, ki ni kozmološka, v tem primeru ostaja pod ravnijsko problema, možnost, ki bi nam zagotovila politični azil pred kozmopolitizmom, pa zaenkrat neznan. Parcializacija in parcelizacija, ki Zemljo razume kot sistem gredic, ki so njenim vrtnarjem na razpolago za vse mogoče poskuse, se z "učinkom tople grede" izkaže za okultacijo logike razmerja med delom in celoto, oslovskega mostu zdrave pameti, namreč dejstva, da je ves sistem političnih gredic samo subsystem ene same, v kateri se kultiviramo skupaj z vsem, kar leze in gre.

Zapuščanje osi Zemlja-Sonce-ozvezdje Rib in približevanje osi Zemlja-Sonce-ozvezdje Vodnarja je (zaenkrat) še stvar razdalj, hitrosti in mas, ki ostajajo onstran naših možnosti, da bi na njih vplivali, stvar narave. Z interpretacijo tega enostavnega in neizpodbitnega dejstva, ki tako kot UV žarki tuzemsko življenje povezuje z "enotnim redom narave", je povezan nastanek New Agea. Prva figura New Agea je torej pričakovanje dobe. Njen čas prihaja, kolikor "čas teče". Ključ za razumevanje čarov pričakovanja nove dobe gre iskati v slavljenu z etiketo "doc" zajamčeno naravnega proizvoda, ki ga moramo ostro ločevati od vseh mogočih poneverb, v katerih je narava samo sodelovala. Ta figura New Agea se steke v kozmološko-astrološke opise in spekulacije o učinkih spremembe v konstelaciji astralnih teles na naša prihodnja življenja. Vodnarjeva doba se bo razlikovala od dobe Rib, kolikor se razlikujejo lastnosti, ki so pripisane Vodnarju in Ribam.

V opisih sprememb, ki so na-

1. Peter Ciuha: fraktalna grafika (snap-shot računske funkcije v delovanju; posnetek s samostojne razstave v KUD France Prešeren, ki je bila postavljena v okviru festivala HAPPY NEW AGE; februar 1992)

KOZMOPOLITIZEM NEW AGEA

Še zdaleč ni jasno, kaj naj bi bil New Age oz. nova doba (zapisuje ga vsakdo po svoje: New Age, New age ali new age?). Jasno pa je, da postaviti se zanj, pomeni tvegati, da bo nate padalo z vseh strani. Zgodovina začetkov vseh podobnih oznak kaže na to, da so zvečine prihajale od zunaj, in da se ti, ki naj bi jih označevale, vsaj spočetka, dokler so še imele slabšalni ton diskvalifikacije, v njih niso nič kaj radi prepoznavali. Uspešnim med njimi se je uspelo prebiti in postale so dejavniki modne polarizacije na tiste, ki so "za", in tiste, ki so "proti". Občutek imam, da New Age pri nas vstopa v ta razvojni stadij. To fazo nujno spremljajo javne raprave, argumenti, poskusi opredelitve in razmejitev, in tudi ta zapis razumem kot prispevek v tej smeri.

sledki in povzetki davnih ezoteričnih tradicij, so kot načela ali značilnosti, ki jih prinaša Vodnarjeva doba, pogosto uporabljeni izrazi, kot so "odprtost", "sodelovanje", "harmonija" itn. V teh izrazih ni težko razbrati nekaj kamenčkov, ki ne morejo manjkati v mozaiku nobene pozitivne socialne utopije. Je torej New Age pozitivna socialna utopija? Morda, zagotovo pa ni samo to.

Utopije vseh časov so se izražale s sredstvi, ki so bila namenu zelo neprimerna. Jeziki in simboli so predvsem stvar preteklosti. Obremenjeni z mrežo pomenov, ki so jih v preteklosti že izražali, se zdi, da vsako utopijo utaplajo v zgodovini, kažejo

na njene korene v nekem tukaj in zdaj.

V zgodovini so družbene utopije, vizije in prerokbe pogosto zaživele kot družbena gibanja, včasih kot revolucionarna. Se torej pripravljajo revolucija? Marilyn Ferguson v svoji knjigi o osebnostnih in socialnih spremembah v 80-tih (The Aquarian Conspiracy) resda govori o zaroti, vendar njen opis organizacijskih oblik in namenov Vodnarjevih zarotnikov izključuje možnost fizičnega nasilja. Zarota "nevidne religije" meri na prevrat v življenjskih ciljih in stilih, sebe ne razume kot politično, pač pa kot stvar individualnih perceptivnih, meditativnih, zdravstvenih in drugih praks, ki ponovno preišča razmerja med delom in celoto, med telesom in duhom, kakovost življenja in največje dobro.

Poleg New Agea, ki "prihaja" s tiktakanjem urinega mehanizma, je tu torej še druga figura New Agea: New age kot pričakovanje New Agea, New age, ki že je, kot družbeni fenomen, ki se kot madež nafte na vodni površini brez določljivega središča širi v najrazličnejših poklicnih, starostnih in izobrazbenih strukturah. Iz zasebnosti stopa v javnost kot prepoznavno drugačen stil življenja, organiziran okoli novih vrednot, shajališč, vednosti in ritmov.

Z opredelitvijo tega socialnega fenomena so precejšnje težave. Poskusi v tej smeri kažejo na to, da so vse opredelitve pomanjkljive, enostranske in pro-

blematične. Vzemimo tisto, ki sem jo že omenil: New Age kot novo novo družbeno gibanje. Čeprav je kratica Novih duhovnih gibanj enaka kratici Novih duhovna gibanja upravičeno veljajo za enega od izvirov kulture nove dobe, New agea ne moremo povsem stlačiti v ta pojem. Družbena gibanja so sprejela politično govorico in topologijo politične oblasti, kar newagerjev vsaj za zdaj še ne zanima. Nova družbena gibanja se usmerjajo v politično izražanje in politično reševanje zasebnih stisk, medtem ko duhovni koreni New Agea "prevratu v glavi" in individualnim praksam dajejo prednost pred vsako politično reprezentacijo. Če je New Age gibanje, je še najbolj podobno nepregledni kaotičnosti brownovega gibanja. Od NDG je prevzel najbolj ohlapno obliko združevanja, mreže (networks), vendar je radikaliziral njihovo razsređenost in razpršenost. K analizi New Agea ne moremo pristopiti z aparatom, ki center ločuje od periferije, glavo od udov, spričo njegove razpršenosti mu težko določimo tudi fronto in seveda to, kar je onstran nje.

Neodvisno od tega govori zoper vključitev New Agea med družbena gibanja tudi komercializacija njegovih "vsebin". Pri nas lahko že vsaj deset let spremljamo razvoj "New Age založništva". Edicije, ki so se najprej prodajale pod roko na cesti, so kmalu prodrle v knjigarne, najprej na najbolj zakotne police, zatem na najbolj izpostavljene, in zdaj jih

lahko opazujemo, kako kraljujejo v vitrinah. Zdi se, da je New Age literatura v teh časih hude oseke v prodaji knjig edina, ki se lahko nosi s klasičnimi priročniki. New age je v prvi vrsti literaren fenomen. V to smer se je lahko razvil zato, ker nima svetega teksta. Pa ne zato, ker ne bi imel nobenega, nasprotno, ima jih celo kopico. Poleg tega nastajajo "New Age glasba", "New Age prodajalne", tečajji v različnih duhovnih delavnicah niso zastoj, kar vse dokazuje, da "gibljivost" New Agea sloni tudi na tržni logiki in dobiva

obliko storitvene dejavnosti, ki zadovoljuje potrebe rastočega povpraševanja.

New Age je morda res naslednik družbenih gibanj, vendar ni družbeno gibanje. Njegova edina legitima politična opcija je kozmopolitizem v strogem pomenu besede, usmeritev, ki a priori odklanja načelo reprezentacije, koncept suverenosti in oblasti, na katerem slonijo sodobni koncepti državnosti. Predvsem se zanima za uskladitev in modulacijo fluksa kozmičnih energij, od katerih je odvisno vse.

Igor Pribac

2. Jaka Modic: risba (posnetek s samostojne razstave v KUD France Prešeren v okviru festivala HAPPY NEW AGE; februar 1992)

V prejšnji številki Katedre smo objavili prvi del Grossbergovega besedila z naslovom *Ali obstaja rock po punku, ki smo ga povzeli po zborniku On Record urednikov Simona Fritha in Andrewa Goodwina, izdanem 1990. leta. Končali smo z delom, v katerem je Grossberg navajal, kakšne spremembe je v rock and rollu povzročil pojav punka.*

Prvo poglavje je Grossberg zaključil z ugotovitvijo, da "je pravzaprav punk - skoraj popolno - reproduciral protislovja, nemogoče stanje, v katerem sta se mladina in mladinska kultura vse bolj in bolj zlivala v eno". Danes objavljamo drugi del besedila, ki mu je pisec dal naslov *Dekonstrukcija mladine*.

Značilen opis krize rock and roll občinstva je nekako takšen: tu je - na videz - nova generacija mladih, ki se je soočila z naslednjimi procesi:

1. Stili in rock kultura so se vse bolj in bolj konformirali in vključevali v hegemonistične diskurze preko oglaševanja, mode in medijev.

2. Ta mladina je odrasla pod grožnjo kontinuirane ekonomske recesije. V času prejšnjih recesij, ki jih je preživel rock and roll, so njegovi privrženci lahko verjeli, da bo recesija enkrat konec in da jih čakajo boljši časi. Tako so lahko imeli zabavo za dober način, na katerega se bodo prebili skozi težke čase. Rock and roll je ponujal način prehoda, način čarobne transformacije. 3. Predstave o mladini, ki so prevladovali v času povojnega "baby-booma" v Ameriki, je vse bolj in bolj nadomeščala predstava o taisti "baby-boom" generaciji, ki se je morala začeti soočiti z odrasčanjem in prevzemanjem odgovornosti.

4. Rock and roll je postal nostalgicen. To ni bila le glasba staršev, temveč tudi oglaševanja. Kako bi torej lahko označevala razliko in predstavljala neke vrste odpor? Njena značilnost, da je omogočala neke vrste transcendenco ali revolucijo, se je v osemdesetih letih porazgubila.

5. Pojavila se je nova, konservativna generacija mladih, ki so jo označevali kot "me generation" ("jaz generacija" - misli predvsem nase) ali "mean generation" ("sredinska generacija" in še vrsta možnih pomenov).

6. Rock and roll kot prevladujočo pristočasno preokupacijo mladih so nadomestile nove tehnologije in - v posameznih primerih - tudi starejše kulturne oblike. Rezultat tega je bil, da je za mnoge mlade rock and roll postal le ena od možnih oblik hegemonističnega prostega časa, glasbeno ozadje, do katerega so imeli podoben odnos kot prejšnje generacije do Tin Pan Alley glasbe (obrtno narejene pop glasbe iz prvih desetletij tega stoletja, op. p.).

Drži, da je v teh ugotovitvah veliko resnice. In zares je videti, da se mladi zanimajo tudi za druge oblike kulture, da bi našli svoje lastne strategije "užitka" in preživetja v kontekstu "nadzorovane panike". Vendar se v vseh sodobnih diskusijah o mladini soočamo z vprašanjem generacijske nedoločnosti. Mladina je bila ujeta v protislovje med tistimi, ki so izkušali neobgljenost zaradi svojih let, in "baby boom" generacijo, ki je poskušala redefinirati mladost kot držo, življenjsko usmeritev. Če je prva skupina vse bolj nedoločna, se je to deloma zgodilo tudi zaradi tega, ker je tudi druga postala vprašljiva. Vse več in več ljudi opozarja na naraščajoče skrbi in obveznosti mladih, ki so podobne odraslim, po drugi strani pa opozarjajo tudi na pomanjkanje želje pri "baby boom" generaciji, da bi prevzela tradicionalna stališča odraslih. Vendar si ne sme-

mo domišljati, da že razumemo te povezave. Ne smemo namreč prehitro reducirati omenjenih zvez na preprosti vprašanji: ali mladost izginja?, in ali se mladost in odraslost stapljata? S tem bi bili v nevarnosti, da spregledamo resnična prizadevanja in frustracije, ki se vedno opredeljujejo različne skupine in njihove medsebojne zveze ter zveze z drugimi družbenimi skupinami.

Parametri, ki označujejo družbene identitete in prostore mladine, se premeščajo na celo vrsto ravni. Celotne okoliščine v javni in družinski sferi, vključno z moralnim okvirjem, ki so obkrožale mladino v zadnjih desetletjih, so se razkrojile. Z rušenjem teh zidov, ki so krotili (zapirali, vzgajali in oblikovali) mladino, se je njeno mesto v družbeni mreži spremenilo. Zaradi tega je bil punkovski cinizem na mestu (in natančen), vendar brez gneva in frustracij. Mladi so bili vse bolj obsedeni s svojim lastnim preživetjem in s prehodom v odraslost, začeni od zlaganosti vseh stilov in prevzemanja določene obveznosti.

Prišlo je tudi do spremembe v prezentiranju mladosti. V poznih sedemdesetih so filmi in televizija ponujali zelo malo, ali pa sploh nobenih pozitivnih predstav o mladinskih herojih. Modeli, ki so jih ponujali mediji, so bili tako poenostavljeni, da jih je bilo mogoče jemati le ironično.

Mladi so postajali vse bolj prisotni le v svoji odsotnosti. Ta odsotnost lahko deluje ne le kot resnična pomanjkljivost, temveč tudi z umeščanjem mladih v pozicijo, v kateri pravzaprav ni več pomembno, da so mladi. V velikem številu popularnih grozljivk tega časa so bili mladi predstavljeni ali kot čista žrtev ali kot čisto zlo. Pravzaprav sploh ni bilo važno, da so mladi, razen v primeru, da so postali žrtev nekega neimenovanega družbenega besa; to zgolj dekonstruirala zabrisano razliko.

Tom Carson je pred kratkim na glavnem televizijskem programu opisal nov "trpek pogled otrok", v katerem "negativne značilnosti, ki jih ponavadi povezujemo z odraslostjo", preneso na otroke (otroke obravnavajo kot koristljive in preračunljive, starše pa kot pasivne, prikupno nesrečne), ali pa otroke prikažejo kot "nekaj tujega, kot inherentno Drugo".

Najnovejša manifestacija teh premeščajočih se predstavljajočih kodov je gromozanski uspeh Spielbergovih filmov (Bližnja srečanja, ET, Poltergeist, Gremlini). Vsi ti filmi so strukturirani okoli izginotja otrok in njihove eventualne vrnitve. Te filme ponujajo kot nov "izvir mladosti", v njih projicirajo odrasle fantazije o mladosti, njihov videz pa je podoben oglaševanju. Pojem mladosti so si prilastili drugi, ti pa ga niso le določili, temveč tudi postavili v ospredje. Izgledajo, kot da bi bili na poziciji mladih in za mlade, vendar govorijo kot odrasli in za odrasle.

LAVRENCE GROSSBERG:

ALI OBSTAJA ROCK PO PUNKU? (drugi del)

Mesto mladine v rock and roll kulturi se je spreminjalo skozi zgodovino rock and rolla in pod vplivi niza drugih družbenih procesov. V osemdesetih so se protislovja, vezana na pojem "mładine", kazala v vse bolj eksplicitni obliki. Da bi to pokazali, se lahko vrnemo k v prejšnjem poglavju načeti sodobni polemiki o smrti rock and rolla. Resnična moč tega diskurza namreč ni v tem, da se določen del občinstva trudi ponovno odkrivati ali da ponovno začenja verjeti v rock and roll, temveč v tem, da opozarja oz. kaže na tisti del občinstva, za katerega ni rock and roll niti možen niti zaželen.

Potemtakem je vse bolj običajno, da vidimo "baby-boom" heroje in heroine na osrednjem televizijskem programu kako zoperstavljajo svoje dvoimne zveze tako z mladostjo kot z odraslostjo, pri tem pa si prisvajajo mladost in tako zavlačujejo s svojim prehodom v odraslost. Verjetno vse to odseva nezadovoljstvo z mladino s strani generacije, ki je nikoli niso naučili, kako biti odrasla ali vsaj ceniti to identiteto - njena identiteta je še vedno vpeta v njeno vlaganje v mladost. To inkorporiranje mladosti v odraslost se v zadnjih nekaj letih pojavlja v novi obliki: vse večja seksualizacija mladine (in v zadnjem času celo otroštva). Ta seksualizacija se pojavlja tudi v okviru rock and roll oz. mladinske kulture same. Pogledati moramo le način, na katerega se predstavljajo plesalci, ne med sabo, temveč nasproti kameri - v oddajah, kot je recimo *American Bandstand* - pravzaprav je bilo skoraj neizbežno, da bo rock and roll določil in - še več: - pomagal izvršiti svojo lastno smrt. Upoštevati moramo, kje je rock and roll ustvaril svojo lastno kulturo, fizični prostor, ki mu je lasten in ki ga je sam vzpostavil: ulica, jukebox, zabava, ples. Pomen teh prostorov je v tem, da v določeni meri poskušajo vsi obstajati izven družine ali šole. V bistvu ti dve instituciji rock and roll tudi najbolj konsistentno zadevata. Frith and McRobbie sta menila, da je naravnost rock and rolla proti družini pravzaprav odraz njegove v jedru moške orientacije in njegove antiženske ideologije. Ne strinjam se: nasprotje mladosti in rock and rolla proti družinskemu okolju je napad na prostor, v katerem je konstruirana njegova lastna mladost. To je odpor proti strogemu redu, ki je - paradoksalno - konstitutivni element njegove "mładosti". Takšen odpor je bistven aspekt rock and roll sistema. Toda kaj bi se zgodilo v primeru, če bi rock

and roll postal uspešen v svojem izzivanju hegemonije, ki kontrolira kategorijo mladosti? Če mladost na primer definiramo v razmerju do njene dvoimne in tvegane zveze s spolno prakso (predvsem občevanjem), se ve-lja vprašati, kaj bi se zgodilo, ko bi se ta povezava bistveno spremenila?

Naravnost rock and rolla proti družini (in prav tako njegovo naravnost proti šoli) vse bolj in bolj spremljajo tudi drugi hegemonistični diskurzi, takšne zveze pa zagotovo problematizirajo status rock and rolla. Družina, ki je primeren kraj za zaščito otroka, je vse bolj in bolj na udaru. Na primer: feministke že od devetnajstega stoletja dalje opozarjajo na trpinčenje otrok in na problem incesta, pa vendar se o tem še nikoli ni toliko govorilo kot prav v zadnjem času. Zahteve po bolj fleksibilnih družbenih in spolnih ureditvah pa prav tako ogrožajo stabilnost in ustreznost tradicionalne nuklearne družine. Lahko bi dodali, da so na podoben način pod udarom tudi ostale institucije, ki so neposredno zadolžene za vzgojo, nadzor in izgrajevanje mladih - šole, zdravstvo, mladinska sodišča itd.

Na koncu bi lahko te spremembe povezali z neko drugo rekonstrukcijo mladine in z njenim razmerjem do telesa v sodobnem svetu. V tem smislu je užitek nekaj, za kar si je treba prizadevati (ne le s političnim bojem, temveč tudi s fizičnim in ekonomskim). Mladost je nekaj, kar ohranimo s fizično dejavnostjo. To pomeni, da mladost postane stanje telesa, predvsem ti- stega, ki nudi svoje lastne užitke. Ta nepričakovana kulturna tvorba se najbolj očitno uteleša v sedanjih transformacijah športa/zdravja v obliki pristočasnih dejavnosti z lastnimi stili, ter v

opaznem pojavljanju "yuppijev" v javnosti. Zanimivo je opozoriti, da ta kultura ni le izrastla iz okvirov rock and rolla, temveč večkrat še naprej uporablja vsaj nekatere glasbene oblike v okviru svojih lastnih struktur (recimo *Flashdance* ali *Thriller* Michaela Jacksona, dva najuspešnejša albuma iz 1983. leta, ki ju ogromno uporabljajo za različne oblike telesnih vežb).

Rezultat je, da če je imel rock and roll odločilno vlogo v konstruiranju mladinske kulture, je imel prav tako odločilno vlogo pri razkroju pogojev za določeno konstrukcijo "mładine", preko katere se je vzpostavil, ne zgolj zaradi lastnih dejavnosti, temveč tudi v povezavi s celim nizom procesov, ki so se pri tem križali in součinkovali. Vendar: Če dekonstruiramo institucije in discipline, ki vzpostavljajo mladost, kako se lahko potem rock and roll definira s svojim odgovorom proti njim? Kako lahko rock and roll aparat investira v nestabilno kategorijo mladine? Razmerje med rock and rollom in mladino je postalo protislovno: rock and roll ne obstoja več v kontekstu vzpona mladosti, temveč prej kot stičišče med vzponom in padcem določene konstrukcije mladine. Kot tisto stičišče, ki tako privilegira svoj prehodni status s tem, da konkretizira in slavi prehod. Rock and roll aparat napada prav pogoje svoje eksistence.

Zaključek

V pričujočem zapisu sem poskušal opraviti naslednje tri naloge: 1. izdelati *konceptualen besednjak*, s katerim bi lahko raziskovali politiko rock and rolla na bolj subtilen in kompleksen način, predstaviti sem hotel ogrodje, v okviru katerega je *rock and roll celota bojnih strategij, katerih narave in učinkov ni mogoče predvideti*.

2. poudariti sem želel, da moramo *upoštevati najmanj dva pomembna usmerjevalca sprememb*, če želimo obravnavati sedanje politično stanje rock and rolla. S tem ne mislimo zanikati pomena ostalih vektorjev, ki so prispevali h kompleksni množici sprememb razmerij med rock and rollom, mladino in družbo, ki so se izvršile v zadnjih petindvajsetih letih.

3. ponuditi sem želel *drugačen pristop k razreševanju empiričnega vprašanja o "smrti" rocka*. Naj v zaključku predstavim ekspliciten komentar tega zadnjega sklopa.

Sedanjšega stanja v rock and rollu praktično ne bomo razumeli, če se bomo osredotočili na fenomenologijo njegovih pripadnikov, niti če bomo proučevali njegova sporočila, četudi oboje umestimo v kontekst konservativne hegemonije. Odločilno protislovje, *točka, na kateri je vzpostavljen rock and roll, je nekje med vsakdanjim življenjem in ideološkimi boji sodobne politike*. Te ideologije - tako desne kot leve - namreč še vedno mistificirajo tisto, kar dela

rock and roll močen: *spreminjajoče se strukture naše emocionalne eksistence*. Tako so meje, znotraj katerih bi umestil rock and roll, definirane z linijami, ki jim Goldstein pravi "mattering maps" ali "referenčni okvirji" - okoli njihovih osi se organizirajo emocionalne investicije rock and roll privržencev. Ti referenčni okvirji omogočajo prostor boja in odpora; "rock and roll" ne more pomeniti *česarkoli* (čeprav je lahko rock and roll karkoli, t.j. to, kar je umeščeno v okvir rock and roll sistema). Čeprav lahko katerakoli pesem izven kateregakoli konteksta pomeni karkoli, pa - v skladu s prej povedanim - rock and roll pesem nikoli ne eksistira izven rock and roll sistema, znotraj katerega je njen pomen konstruiran ali artikularan v skladu z določeno emocionalno organizacijo rock and roll sistema. Torej je *"rock and roll" gibljiv označevalec zgodovinsko spreminjajočega se in mnogovrstnega emocionalnega mehanizma, mehanizma, ki je artikularan skozi določene povezave znotraj širših družbenih in kulturnih tvorb*.

Parametre te emocionalne organizacije konstituirajo protislovja med tremi učinkujočimi silnicami: mladino, telesom (užitkom) in naravnostjo (postmodernostjo). Pomen rock and rolla je funkcija zgodovinsko artikularnih povezav med temi nestabilnimi in diskontinuiranimi vektorji.

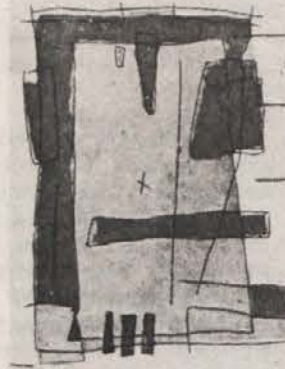
Če je punk - v povezavi z drugimi družbenimi procesi - problema- tiziral rock and roll, s tem ni "samega sebe izločil iz prihodnosti". Ne trdim, da je rock and roll mrtev, niti da njegova emocionalna prepričljivost ni več mogoča. Poskušal sem le ugotoviti, kaj pomenijo nekatere sodobne oblike in prakse, ki tvorijo osrčje raznolikih rock and roll sistemov. Očitno rock and roll glasba še vedno obstaja, in prav tako očitno še ima pomembno emocionalno vlogo v življenju privržencev rock and rolla. Vendar so emocionalni mehanizmi in organizacija sodobnih rock and roll sistemov doživeli pomembne transformacije. In to pod vplivom vse očitnejših protislovij med postmodernostjo in sodobnimi formami rock and rolla (učinek punka) ter zaradi vse bolj sporne narave mladinskih formacij v sodobni družbi. Ne proglašam smrti rock and rolla. Nasprotno. Prepričan sem, da bo rock and roll razvil nove oblike izražanja in vlaganja (t.j.: skozi njegovo vizualizacijo), s katerimi bo (ob tem, da bo ostal znotraj osnovne emocionalne organizacije, ki sem jo opisal) ponudil nove strategije v zvezi z občimi ekspresijami o naši postmoderni situaciji. Vprašanje pa je, če bomo lahko mi, kot kulturniški kritiki, odkrili načine, kako bi to artikularali kot opozicijsko politiko, ne pa, da bi ga zgrešeno dojemali kot konzervativnega, sebičnega, pretežno zabavaškega ali potrošniškega.

Prevedel in pripravil
Milko Poštrak

Pod skalpelom

CENTER ZA DEHUMANIZACIJO: HANGING PARADISE

Front rock
CENTER ZA DEHUMANIZACIJO

HANGING PARADISE

CZD ni pokončala niti zadnja vojna in izguba zaklonišnega vadbene prostora niti jih ne utiša vse bolj domoljubna vsakdanost. Edina nevarnost, ki jim preti, je nevarnost ignorancije večine medijev na Slovenskem, ki so na CZD družno pozabili. Za (nekoč) alternativne niso (več) dovolj modni, za osrednje medije pa premalo "milozvočni". Njihov najnovejši projekt je single kasetna *Hanging Paradise* z dvema skladbama, ki sta nastali v času tik po pokanju na Slovenskem in sta svojsvrsten dokument časa - brez patetike in emotivnih traparij -, namenjeni pa sta predvsem ljudem na medijih, da ne bi pozabili na CZD, ki se zmeraj deluje svojeglavo, s kmečko trmo in urbanim ponosom, križa "alternativno" preteklost s "pluralno" sedanjostjo; ostro in neizprosno.

Glasbi enakovreden del projekta je tudi ovitek kasete, originalna grafika Tomaza Vrlića.

Ali se lahko končno vendarle nadejamo kompleksnejšega zvočnega produkta CZD-ja v obliki LP-ja ali CD-ja? Rajko

THE EX & TOM CORA:

SCRABBLING AT THE LOCK

Rec Rec Music

Tom Cora je gotovo eden od najbolj zanimivih glasbenikov, kar jih je naplavila njujorška off scena v osemdesetih letih, sodeloval je v skoraj nepreglednem številu projektov, nekajkrat pa smo ga videli tudi pri nas - skupaj s Fredom Frithom v duetu *Skeleton Crew*, v skupinah *Curlow* in *Buga Up*, pa še v švicarski zasedbi *Nimal*, kjer harmonikarji tudi *Bratko Bibič*. Pestrost stilskega izbora je poleg izvrstnega obvladovanja violončela, glasbila, ki je bilo tako v jazzu kot rocku izdatno zapostavljeno, glavna karakteristika enega redkih celistov, ki se je s svojim instrumentom predstavil tudi v izvrstni solistični luči (*Live at the Western Front*).

Sodelovanje z nizozemsko skupino *The Ex*, ki po svoje sledi tradiciji kontinentalnih avant-rockovskih bendov iz tiste scene, ki se je nekoč poimenovala "Rock in Opposition", je prineslo še enega od mnogoterih obrazov sodobne pluralno zasnovane godbe, ki temelji na strukturalnih elementih rocka nekje med sferami dobro hrustljavega zabavljaškega muziciranja in elementi sodobne komorne scene, ki so prešli zabetonirane okvirje. Morda si mar sikdo še dandanes ne zna predstavljati čela (in godal) kot rockovskih instrumentov, toda nekateri projekti so že pred časom poceptali tovrstne stereotipe: glasba *The Ex* in *Toma Cora* je vseskozi rock, četudi so v svoj repertoar vključili tudi eno izmed poskočnih skupine *Muzsikass*. Skoraj ura krasne dinamične "intelektualne zabave" (če smem uporabiti to trapasto skovanko) mora zadovoljiti vsakega glasbenega sladokusca, ki ga z vseh strani mamijo razne reklamne akcije z razprodajo preverjene klasične, oper, tradicionalnega ali komercialno osladkanega jazzja, MTV-jevskega popa, stadijskega rocka, nekakšne instant "svetovne" glasbe ali večno zelenih popevk, a se ne pusti zvabiti na limanice: to je glasba z lastnim "sui generis" presežkom!

Rajko

KATEDRA: Spet bo nekaj narobe: na svoji zadnji plošči pravite "Another Wright made a Wrong record", in Wrong se pojavlja kot ime založbe... kako je s tem? Je Wrong zares založba ali...?

Rob: To je samo ime, pod katerim licenciramo naše plošče. Toda odkar smo začeli s to Wrong stvarjo, smo začeli razmišljati tudi o ploščah drugih skupin, majicah, kasetah in podobnih stvarih. Pred kratkim smo našli master trakove prve plošče (Mama, op.p.), prav čudno, po devetih letih so se prikazali. Izdali bomo CD in ploščo Mama, vendar samo pri Wrong in je ne bomo dali kakšni drugi založbi.

KATEDRA: In sedaj je Wrong le kanal...

Rob: ...za majice in podobno blago, single, ki so jih naredili naši prijatelji. Je zelo najhna stvar, imamo samo prodajo po pošti in vse je na začetku.

KATEDRA: In tako *No Means No* vstopajo v biznis?

Rob: Da, tako je! Mislim, da je to pameten korak. Če hočemo ostati neodvisni, zakaj ne bi poskušali početi še več različnih stvari? Če lahko sami delamo svoje plošče... zakaj pa ne še kaj več? Vendar to pomeni veliko dela. Mi nismo pravi ljudje za posle, toda z nami delajo drugi, ki se na to spoznajo, manager in podobni, pa ljudje pri DeKonkurent... Mislim, da bomo v naslednjem letu še ostali pri *Alternative Tentacles*. Dosedaj smo se zares dobro razumeli. Dobro opravijo posel, so iskreni in dobri ljudje... in sedaj zaslužijo našo podporo za pomoč, ki so nam jo nudili, ko smo bili nihče in nismo še nič prodali. Mislim, ne bi bilo ravno prav, da bi sedaj rekli, "nasvidenje, od sedaj bo

Nočem zaiti v formulo in vedno igrati tisto, kar pričakujejo od nas, toda po drugi strani obstaja nevarnost, da zaidemo v kakšno neumnost, nisem za 'naredili smo le še eno slabo pop pesem'. Toda mislim, da moraš vedno slediti ustvarjalnim impulzom in ne razumu.

mo sami delali svoj denar', in šli.

KATEDRA: Mama bo torej prva izdaja za Wrong - ali bo to kmalu?

Rob: Ne. Nič, kar počnemo, nam ne vzame malo časa. Vedno porabimo veliko časa. Tako bo Mama izšla čez približno pol leta, tam nekje...

KATEDRA: ...in spet bo tukaj nekaj basa in bobnov...

Rob: Takrat NMN sploh ni bil pravi bend. Glasba je zelo drugačna in jaz sem imel drugačen glas. Po teh posnetkih sem imel težave z glasom in operacijo glasilke in dve leti sploh nisem pel. Odkar spet pojem, pa je moj glas zelo drugačen.

KATEDRA: *Wrong Records* je iz Vancouverja, NMN pa so bili iz Victorije... kako je s tem?

Rob: Torej, John še vedno živi v Victoriji. Tudi Andy je tam, ampak sedaj preživi več časa v Evropi, v Amsterdamu, jaz pa sem se preselil v Vancouver. Sedaj živimo vsak na svojem koncu, ampak to ne predstavlja posebne težave. Ko se Andy vrne domov, pridem s trajektom čez v Victorio in tri dni vadimo, grem domov, naslednji teden spet pridem... Ni lahko, ampak nam znese. Victorija je še vedno baza.

KATEDRA: Rad bi vas vprašal še nekaj o zadnji plošči... nič plus dve je enako ena... najprej sem mislil, da je v glasbi NMN seštevek nič in dve vedno enak

INTERVJU

NO MEANS NO

"Another Wright made a Wrong record"

Med lansko evropsko turnejo so *No Means No* obšli Ljubljano, zato pa se jih je dalo uloviti v kakšnem mestu čez mejo. O tem, kaj počne skupina sedaj in kakšna je njena prihodnost, se je konec lanskega leta razgovoril predvsem basist Rob Wright pred koncertom v Rote Fabrik v Zürichu.

ena, ampak potem... ne bi bilo prav, saj je včasih enak 1, drugič 3 in tako naprej... kakorkoli že, kako ste zadovoljni z novo ploščo?

Rob: Ne vem natančno... za nas je ta plošča nekaj drugačnega kot dosedanje. Kot prvo je bil to album, za katerega smo komade najprej napisali - in potem posneli. Večina naših dosedanjih plošč so bile kompilacije pesmi, ki smo jih igrali leta in leta in ko smo končno imeli možnost, da jih damo na vinil, smo to tudi naredili. To pa je bil prvi album, ki zanj nismo imeli nobenih pesmi več. Vse smo jih porabili na *Wrong*. Ostalo nam je praktično nič. Tako smo si po zadnji evropski turneji vzeli veliko časa, vsak je napisal nekaj komadov in potem smo morali v kratkem času izpiliti te sveže skladbe, delati na njih in iti v studio... To je bilo malo čudno.

glasba krožno spreminja, to je razvoj, pa tudi sama drža. Postaneš bolj resen v jeziku, v tem, kar pišeš. Menim, da je *Wrong* bolj spontana... saj veš, naj bo, kar je, Bruno in taki komadi, še vedno ne vem, kako smo to spravili skupaj...

John (pride mimo): Naredili smo! Naredili smo! Spravili skupaj!

Rob: ...in spet, za veliko ljudi je to slabo, toda zame je to... takrat sem mislil drugače in to je vidno v komadih tega časa.

KATEDRA: Po vašem zadnjem nastopu v Ljubljani so se mnogi spraševali, kaj bodo NMN naredili sedaj... kot, izbrali so že vse ideje... Ali bodo šli v hitrost ali v bolj zahtevno glasbo...

Rob: ...v nekaj, kar zahteva več pozornosti, kar ni samo 'ho, to je kar cool'. Ja, to sem slišal že večkrat.

KATEDRA: Ali pa stvari kot prvi komad na plošči... to je nekaj, kar ne bi pričakovali od NMN.

Rob: To je še ena stvar, s katero bomo upam nadaljevati. Nočem zaiti v formulo in vedno igrati tisto, kar pričakujejo od nas, toda po drugi strani obstaja nevarnost, da zaidemo v kakšno neumnost, nisem za 'naredili smo le še eno slabo pop pesem'. Toda mislim, da moraš vedno slediti ustvarjalnim impulzom in ne razumu. Če greš, 'aj ej ej...', ne, ne pomišljaj dvakrat, če boš to storil, je to dvomiseln. Spotaknil se boš in fropnil na ksiht. Zato, spravi to ven. Če ti je pesem všeč in misliš, da nekaj dobrega pove, ne skrbi o tem, kako 'drugačna' ali 'napačna' je.

Žal nam je, ampak veš, če bi bili pogumni in pravi možje, bi se soočili z vojsko. Toda ne, smo glasbeniki in streljanje in te stvari prepuščamo herojem.

KATEDRA: Tokrat niste prišli v Slovenijo - ali imate kakšno sporočilo za vse tiste, ki so letos ostali brez NMN?

Rob: Soorryy! Žal nam je, ampak veš, če bi bili pogumni in pravi možje, bi se soočili z vojsko. Toda ne, smo glasbeniki in streljanje in te stvari prepuščamo herojem. Ne, ne želimo se spotikati ob Yu problemih. Sebe vidimo kot potujoči bend in tujce... ne zdi se nam pametno iti v kraje, kjer se ljudje streljajo med seboj in ... mislim, če me razsejajo (kar se ne bo, mimogrede, nikoli zgodilo), hočem vedeti zakaj. Vendar bomo prišli, tokrat nismo točno vedeli, za kaj gre, pojma nismo imeli, kako se bodo stvari razvijale, ne vemo niti natančno, kako blizu vojne ste... ko

nekaj, kar lahko naredimo, si bomo vzeli veliko časa in to nare dili. Najboljše se mi zdi narediti nekaj majhnega in če se to obnese, dejansko počneš tisto, kar naj bi delal, se pri tem učiš in potem narediš še kaj več. Nočem začeti s tistim, saj veš, izdali bomo morje plošč drugih bendov in poleg tega še nekaj naših in... To bi bilo grozno in ne bi vedeli, kaj sploh delamo. Najprej bo ta Mama CD in LP. Videli bomo, kako dobro bo šla distribucija, ali nam bo šlo samim ali bomo rabili pomoč drugih... to bo prva uradna izdaja *Wrong Records*.

KATEDRA: In kot bend ste še vedno skupaj ne glede na *Victoria Vancouver-Evropa* povezave?

Rob: Torej, to je še zadeva, ki jo moramo še obdelati (smeh). Nič ni gotovo in nič ne traja večno. Obstoj NMN za nas nikoli ni bilo pomembno vprašanje. Vse je odvisno od nas samih - kaj hočemo delati, kaj so naše ambicije, in take stvari.

KATEDRA: In tvoje ambicije so...

Rob: Priti nazaj domov, pisati, poskrbeti za nekaj majhnih poslovnih zadev, nekaj kompilacij, in ta Mama mora biti narejena. Rad bi posnel nekaj samostojnih stvari... vendar me je kar strah... še nikoli nisem igral sam.

KATEDRA: Vendar bi to vseeno rad počel?

Rob: Rad bi ogoill glasbo skoraj do nič. Igranje v bendu je ena stvar, to pa ne bodo nobeni veliki komadi, samo jaz in moj bas... nič več.

KATEDRA: Vendar bi se moralo slišati zanimivo...

Rob: Ampak ne vem, če to res lahko naredim... moral bom vaditi, kar pa mi ravno ne diši... (smeh)

KATEDRA: Vabljeni torej naslednjič v Ljubljano - *No Means No* s predskupino: Rob Wright solo!

Dario Cortese

KONCERTNA POMLAD

Po bojazni, da nas bo reka koncertov zaradi vojno-ekonomskih razlogov zaobšla, se nam obeta prav pestra koncertna pomlad. Gremo po vrsti. *Buba* nam bo že v petek, 20. marca na Gerbičevi 51 v Ljubljani predstavil rockovsko osvežitev (a'la *Snuff*: trash/punk/pop etc.) angleške scene, skupino *LEATHERFACE*. Ali se angleški rock vendarle prebuja? Preverite! (Predskupina: NON FINIRE MAI). Sicer pa nas v Bubinem paketu čakajo še *Victims Family* (12.4.), *The Cynics* (12.5.) in *Fugazi* (10.6.).

Strip core pripravlja prvoaprilsko "šalo": koncert za novega župana z nizozemskimi gosti *HARD HEADED SOUL* domačima skupinama *DEMOLITION GROUP* in *RES NILIUS* - 1. aprila v *KUD-u France Prešeren*.

Tudi "večjih" rock koncertov ne bo manjkalo. ŠKUC ROPOT napoveduje ponovno srečanje z *THE SWANS* že v četrtek, 26. marca v *Festivalni dvorani*, potem pa še koncerta *The Jesus & Mary Chain* (3.5.) in *Nicka Cavea* (17.5.).

Posebej dejaven bo tudi *Cankarjev dom*, ki ponuja pestro

koncertno pomlad. Iz jazzovske ponudbe lahko napovemo naslednje zadeve (preverite v dnevnem časopisju!): *Gary Thomas' Seventh Quadrant* (24.3.), *Ronnie Scott Sextet* (30.3.), *Ray Anderson Quartet* (2.4.), *Paul Bley/Gary Peacock* (7.4.), *Oregon* (15.4.), *Don Pullen Quartet* (12.5.), *Egberto Gismonti* (27.5.) in - presenečenje! - *NAKED CITY* (z *Johnom Zornom* in *Fredom Frithom*, 24.4.) ter *Willem Breuker Kolektief* (29.5.). *Cankarjev dom* pa ne ponuja samo tega, ampak tudi nekaj eksperimentalne (Musike z *I. Krivokapičem*, 17.3.) in nove komorne glasbe - drugo presenečenje! - *KRONOS QUARTET* (9.6.), ter koncertov v *Križankah*: *Negressess Vertes* (21.5.), *Gilberto Gil* (3.7.) in ponovno *Dizzy Gillespie* (junija).

Kaj pa Maribor? Praktično nič - razen prvega koncertnega projekta, v katerem se vključuje *Katedra*: gre za nastop izvrstnega češkega "gostilniškega" harmonikarja in pevca *JIMA ČERTA*, ki vam bo zagodel in zapel nekje okoli 15. aprila (točen datum in kraj še nista določena).

Se vidimo!

Rajko

INTERVJU

DRUGI LET 3

DESPERADO PODTONI

Ob nedavnem izidu druge velike plošče El Desperado reške skupine Let 3, ki jo je izdala založba Helidon, je bila dobra priložnost za razgovor s člani skupine o polpreteklem delu ter o sedanjem stanju na Hrvaškem nasploh.

KATEDRA: Vaša prva plošča, *Two Dogs Fuckin'*, sedaj, po več kot dveh letih od nastanka, zveni skorajda bolj prepričljivo kot v času izvirne izdaje - vsekakor ni nič izgubila na prepričljivi vosti. Takrat smo jo zaradi mračnejšega razpoloženja pesmi, podobno kot ostale skupine z reške scene - Grč, Grad, Idejne nemire itd. -, uvrščali v temni novi val. Kaj je sedaj s temi skupinami?

Prlija: Grč že nekaj časa ne delajo več, čeprav so posneli glasbo za prvo veliko ploščo. Ne vem, če bodo še kdaj delali skupaj. Trenutno od skupin, ki so zabeležene na plošči *Rijeka - Paris - Texas*, delujemo le mi in skupina Grad.

KATEDRA: Kaj je s projektom *Strukturne ptice*?

Mrle: To je skupina, ki pravzaprav nikoli ni obstajala kot stalna zasedba. Deluje le kot projekt in to tako, da se zbere skupina ljudi, izpeljejo neko akcijo in se razidejo....

Prlija: Zadnji projekt izpred treh, štirih let se je imenoval *Krog*. Projekt je bil v Reki dobro sprejet. Nato smo ga želeli predstaviti še v Zagrebu, Ljubljani itd., vendar je bilo preveč zapleteno in predrago.

Mrle: Skupina Let 3 se je pravzaprav razvila iz tega projekta. Določeni ljudje iz tega kroga so začeli delati v skupini, ki smo ji dali ime Let 2, pač v smislu, da so bile Strukturne ptice prvi let. Kasneje, po določenih zamenjavah članov, pa smo se preimenovali v Let 3.

KATEDRA: Na novi plošči El Desperado se seveda odzivate tudi na dogajanje v svoji domovini. Vendar tega ne počnete paretično, ne samopomilujete se, niti ne pomilujete svojih. Čvrsti ste in samozavestni...

Prlija: Da, jokati ni težko. Težje je ostati dostojanstven in pokazati neko moč, ki lahko navdihne in pripravi do dejanj ljudi okoli nas, recimo občinstvo....

KATEDRA: V pesmi *Voulez Vous*, ki je nekakšna svobodna interpretacija disko hita skupine *La-belle* iz sedemdesetih, pravite: *"Voulez Vous coucher avec moi?"*, nato pa dodajate: *"L'amour, la merde" in "le mort"*. Tudi to je nekakšen vaš odziv na sedanje dogajanje....

Prlija: Drži.

KATEDRA: Pred kratkim ste s skladbo *Go Home* (*Idite domov!*), s katero ste pospremili odhod t.i.m. JLA iz Reke, sodelovali na zbirki z naslovom *Krepak ma ne molat* (to je primorska fraza, ki pomeni: *"Umreti, vendar ne popustiti"*). Kaj prijavljate sedaj?

Prlija: Sedaj delamo na projektu glasbenega odpora. Na tej plošči bodo udeležene rock skupine Regoč, KUD Idijoti, Laufer itd.

KATEDRA: Kaj pa Messerschmitt, Spoons?

Prlija: Kolikor sem slišal, je skupina Messerschmitt prenehala z delom, vsaj za sedaj. Pevci skupine Spoons pa je trenutno na turneji s skupino Borghesia.

KATEDRA: Na plošči El Desperado je ena najboljših skladb tista z naslovom *Pogibe*. Ima nekaj težkega vzdušja, ki se navezuje še na prvo ploščo.

Prlija: Ja, vendar je to popolnoma nova pesem. Celo ena najnovejših na plošči. Želimo ohraniti nek svoj zvok, barvo, vzdušje. Mislim, da prav ta pesem, *Pogibe*, ohranja kontinuiteto s prejšnjo. Take pesmi bomo še dalje pisali.

KATEDRA: Hkrati ima skladba *Pogibe* izredno močan čustveni naboj. Zaključna pesem na plošči, *Mona*, prav tako odpira neke nove možnosti. Po prvem poslušanju spomni na novejšo trende, recimo na *Red Hot Chili Peppers* in podobne.

Prlija: To je odraz časa. Drži, veliko smo poslušali *Red Hot Chili Peppers* in vso to cross-over strujo, ki je trenutno dokaj močna, mislim, da ena najmočnejših v zadnjih letih v rocku. Tako povzemamo nekatere ritmične rešitve, vendar v harmonijskem, kompozicijskem smislu ostajamo zvesti sebi.

KATEDRA: Plošči El Desperado prevladuje nekakšno "sladostrastno" razpoloženje: pesmi *Voulez Vous*, *Pokvarena žena*, *Love Killer*. Vendar na koncu kot čisti primer uživanja, brez podtonov, ostane le pesem *Pokvarena žena*. Ali pa ima celo ta pesem kakšna zabrisana sporočila?

Prlija: V principu ne. To je nekako najbolj klasična rock pesem, pač v smislu "ništa mudro".

Mrle: Mislim, da bi po prvem poslušanju lahko cela plošča El Desperado - od uvodne, naslovne skladbe, do zaključne, *Mona*, pustila vtis, da gre za površnejši, uživaški, bolj optimističen izdelek, vendar se po več poslušanjih začne razkrivati dodatne razsežnosti, določena globina, nekaj, čemur ti praviš "temno". To se vleče skozi celo ploščo. Prva pesem, *El Desperado*, pojasnjuje čas, v katerem je nastajala plošča, čas, v katerem so "padale države, se menjale zastave....". Pesem opisuje to obdobje, naša občutja....

KATEDRA: Kot nekakšen manifest, uvod... Izgleda kot običajna rock pesem, nato pa odkriješ, da je pravzaprav zelo močna. Podobno kot strip, iz katerega črpate osnovo v tej pesmi. Tudi strip je na prvi pogled - vsaj za nekoga - plehka in površna izrazna oblika, z njo pa se da izraziti tudi najmočnejša sporočila.

Prlija: Prav to se mi zdi dobro. Ko smo delali ploščo, smo želeli, da bi nekatere pesmi ob prvem poslušanju delovale bolj običajno in sprejemljivo in da bi šele po več poslušanjih odkrivalo svojo globino....

Mrle: To je bilo najtežje narediti: da bi bila glasba na plošči sprejemljiva, hkrati pa ne obrabljena in plehka.

Milko Poštrak

GLASBA

Pod skalpelom

PRVI ROCK KONCERT V NOVI, "SAMOSTOJNI" SEZONI

PEGBOY

Dobravlje, 12.2.1992

Če takoimenovanemu KK Festivalu, ki se je pred dnevi odvijal v ljubljanskem K4, upravičeno odzvememo ime "rock", potem je bil koncert čikaških Pegboy edini tuji rockovski dogodek pri nas v mesecu februarju. Pravzaprav, če se ne motim, so bili Pegboy sploh prvi tuj bend, ki si je upal obiskati samostojno Slovenijo - točneje dvorano združnega doma v Dobravljah pri Ajdovščini. Sicer pa so Pegboy skupina, pri kateri ne moremo (tako kot se to dogaja velikokrat v devetdesetih) brez besedice "ex". Tokrat je najslavnejši ex zagotovo John Haggerty, glava ozioroma kitara slavnih punk-coreovcev iz Chicaga *Naked Raygun*. Pegboy so nastali po razpadu zgoraj omenjenih leta 1989, v skupini pa so še drugi kitarist Larry Damore (ex *Effigies*) in pa bobnar Joe Haggerty in basist Steve Sailor (oba ex *Bhopal Stiffs*). Prvi vinilni izdelek so poimenovali *Three-Chord Monte* (EP, 1990, 1/4 Stick), prvi pravi LP pa *Strong Reaction* (1991, Touch 'n' Go).

V živo delujejo Pegboy nadvse prijazno in melodično udarno. V celem nastopu ne odigrajo niti enega počasnega komada in seveda ne pozabijo tudi na kakšen *Naked Raygun* hit - zaradi česar je marsikdo tudi prišel v Dobravlje. John Haggerty deluje sicer dokaj hladno in dolgočasno, vendar pa je njegova kitara vseeno tista, ki daje vsej stvari skupaj pravo barvo. Pegboy pa krasi tudi tisto, s čimer se lahko pohvali večina ameriških bendov - odlično obvladovanje instrumentov (bobnar!) in še bolj-ša uigranost.

In zakaj ravno Dobravlje? Vsekakor je v teh suhih časih bolj "ziher" delati koncert tam, kjer že tako primanjkuje zabave in kjer lahko organizator pričakuje, da se bodo ob nizki ceni vstopnic prišli pokazati tudi tisti, ki jih bolj kot Pegboy zanima malo družbe in steklenica piva.

Ali pa, kot je dejal znanec iz Brd: *"Če smo mi leta in leta hodili v Ljubljano na koncerte, pa naj še Ljubljančani hodijo malo naokoli."* Matjaž

PRAGWALD: TEMPLE OF SADNESS MKC

PRAGWALD

Ob *Front Rocku* smo torej v Mariboru dobili še konkurenčno založbo, ki se je premierno potrudila predstaviti "garažni metal" iz Polzele, Pragwald. Skupina se s štirimi komadi na singlu (na 33 obratov) predstavlja kot dobro uigran bend, ki mu obvladovanje instrumentov ne povzroča nobenih težav, poleg tega pa se same glasbe loteva na dovolj raznolik, a vseeno značilno hibridno udaren način (saj veste, zverinski vokali in kitarska cirkularka), tako da smo (z nekaterimi neortodoksnimi vložki, kot je razsut *Pragwald Blues*) s ponujenim MKC-jevskim vinilom lahko več kot zadovoljni. Manjka samo še boljša produkcija.

Rajko

Plošča meseca:

VOIVOD: ANGEL RAT MCA

Mogoče so radikalne spremembe v zvoku nekaterih skupin zna-nilec novih tokov v rocku. Odkar *Tad tridimenzionalno* lovijo *Caronice* in so se *Mudhoney* in *Nirvana* odpovedali težkim kitaram, nič več ni tako, kot nekoč. Prehod v bolj melodično in glede na začetke mehkejšo (vendar ne slabšo) glasbo je v zadnjem času naredilo kar nekaj skupin. In če se je trend ravno ustalil in postal znan, je nova plošča kanadskih mojstrov umazanih kitar in hreščečega zvoka kljub temu veliko presenečenje. Voivod so bili vedno na robu, umazani "metalci" s kompleksnimi hrupnimi strukturami, ki so bile včasih že težko poslušljive. Zdaj pa - obrat okrog osi in... tudi Voivod so prešli v melodije in glede na njihovo preteklost prav "normalno" glasbo - radikalen obrat v stran od radikalnega. Toda to se ne pomeni, da so novi Voivod slabi. Bolj v "duhu časa" kot pa kaj drugega se pridružujejo skupinam, ki si pridobivajo vedno več poslušalstva (in uspeha) z melodijami, vsečnimi kitarskimi rifli in rahlo dozo zasanjanosti. Na plošči *Angel Rat* je kar nekaj hitov (kako čudno se to sliši ob imenu Voivod...), kot celota pa deluje kompaktno; naprej porinjen bas je le prednost in komajda, da se srečamo kakšen težji kitarski riff. Besedila pa... računalniška grafika gusarjev in morja na ovitku izgleda kot prispevka za ponotrjena besedila, globina morja se stika z divjo globino duše in destrukcije ni več čutili tako močno kot nekoč. Za konec ostane le ena ugotovitev - Voivod so močno presenetili, najprej s prehodom v drugačno, bolj poslušljivo glasbo, in potem še z dejstvom, da se tudi v tej zelo dobro znajdejo.

dc

Ivan Fabijan

BARVNE - LASERSKE - COLOR - FOTOKOPIJE
FOTOKOPIJE VELIKIH FORMATOV ... A1 ... A2 ...

BIROSTORITVE

tiskarna
založba
trgovina
kopirnica
pisarniško
reklamne
storitve

EXPRESS TAJNICA

Burglas

REFLEKSIJA IZ OŠKODOVANEGA ŽIVLJENJA

Kar se je nekoč imenovalo duh, se zamenjuje z ilustracijo.

T. W. Adorno

■ Pojdi iz svoje dežele...

Vse pogosteje je slišati, da predstavljajo dealerji pred osnovnimi in srednjimi šolami vse večjo nevarnost za našo neomadeževano in čisto mladost, saj ti hudodelci uspejo zmamiti v past, ki se ji reče odvisnost od droge, vse več vse mlajših ljudi. Trik je preprost: pojavijo se pred šolo, ali še raje v kakšnem skritem kotičku in jim - sprva seveda zastoj - ponudijo užitek. Nebesa, na kratko. Po nekaterih podatkih občasno uživa različne droge že okoli 40% srednješolske mladine v Ljubljani.

V zadnjem času pa smo imeli priložnost srečati se z novo vrsto dealerjev, ki prav tako obljublajo užitek in nebesa. Na prvi pogled niso nič podobni kakšnim hododelcem in tudi skrivajo se ne. Ker niso uspeli priti v šole, so se infiltrirali med skavte, kamor se včlanjuje vse več osnovnošolske in srednješolske mladine, ali pa so se preprosto postavili

pred šolo s svežnjem plakatov v roki, če pranja možganov vsako nedeljo v cerkvah ne omenjamo posebej. Ne smemo si delati utvar, indoktrinacijska mašina, ki jo imajo na razpolago, je omembe vredna.

Pojavijo se torej pred šolo in dijakom ponujajo izdelke, kakršnega vidite tudi na sliki. Na drugi strani slike je tekst, ki bo predmet našega premisleka.

Premislek ni potreben zato, ker bi bil sam tekst tega vreden, in tudi ne zato, ker bi plakat zaslužil, zaradi svoje vzvišene umetniške vrednosti, prefinjenega okusa in zanimivega stila, podrobnejšo elaboracijo; premislek je potreben zato, ker so se ti krošnjari pojavili v času velike stiske ljudi. Krošnjari s človeško bedo pa ne zaslužijo drugega kot rablja, zato na tem mestu želim na to opozoriti.

Na začetku teksta, ki je na hrbtne strani plakata, katerega prvo stran vidite, se najprej postavi vprašanje za vse tiste, ki ne vedo, kdo bi lahko bil prijazen mož, ki s svojim "Pridi!" vabi ljudi. Bradati mož je seveda Jezus. Kam jih ta bradati in lasati mož vabi? Na zabavo vendar! Na zabavo, ki je še ni videl svet; na žur, ki je veličastna, presenetljiva in navdušujoča zabava. Zabava, kamor vabi mož, je neverjetna in prehaja vse meje domišljije, kajti, ne pozabijo dodati, ta mož, Jezus po imenu, je kralj. Zabava je zato kraljevska, kot se za kralja tudi spodobi.

Povabilo na zabavo je prišlo v pravem času, rekli bi, da tik pred dvanajsto uro, kajti mnogi znaki so že napovedali, da je čas moževne vrnitve zelo blizu. Kako vemo, da je ta čas tako zelo blizu? Zelo preprosto; rečeno je bilo, da bo mož prišel takoj po času Velike stiske. Ker je Velika stiska že tukaj, bradati mož ne more biti več daleč; po vsej verjetnosti že potuje skozi vesolje in mora biti sedaj nekje blizu Andromede. Zaradi tega velika stiska ljudi sploh ne bi smela vznemirjati, kajti ljubezen in vera sta močnejši od vsake stiske, pa naj bo ta še tako velika, strahotna, grozna, uničujoča. Stiska namreč ni nič v primerjavi z zabavo, ki jih čaka, zato je treba na se-

danji čas gledati tako kot poslanec Franc Planinšek, ki je pre-roško zavohal prihajajoči čas in zato kar v skupščini izjavil, da je sedanja vlada kmet, ki je posadil seme in se, kot dober kmet, ne da več motiti. Zato sedaj v miru, ležeč pod kakšnim lipovim drevsom in žokajoč si v vamp klobase, zelje in vino, čaka na pridelek. Pridelek pa obljublja še več zabave - vendar je ta zabava namenjena samo tistim, ki bodo nanjo pripravljani.

Priprava na zabavo je seveda zopet nekaj nadvse preprostega; dovolj je, da molimo in prosimo boga, naj nam odpusti vse grehe. Na ta način bomo pripravljani, vse druge pa čaka strašen šok, ko bo mož prišel in rekel, "Svet, ustavi se, hočem, da izstopijo!" Šok bo tako velik, da se bodo na smrt prestrašili, medtem ko se bo za vse ostale začela žurka, kakršne še ni videl nihče.

Zabava, ki torej vse, ki se bodo z molitvijo ustrezno pripravili, čaka, bo prirejena v samem božjem nebeškem mestu, za katerega se natančno ve, da je zlato in 2400 km dolgo (kralji so od nekdanj dobro živeli).

Vendar pa ni treba čakati na prihod moža; da bi se že sedaj zabavali, zadošča sprejem moža v srcu in žurka se začne. Povsem enostavno.

Tisti, ki se zabavajo, pomagajo drugim. Kako? Tako, da še njih vabijo k zabavi. Velika stiska ni pomembna, saj lahko vsi rajamo, se zabavamo, žuriramo, uživamo. Naj Veliko stisko zamenja Velika zabava! Kdor se torej že zabava, zabava pa se tako, da vsak dan moli k bogu, ki mu seveda rade volje odpusti vse grehe (Heine je vedel, da bog odpušča vse grehe, saj je to njegov poklic!), se bo še bolj zabaval. Blagor tistim, ki se zabavajo, medtem ko ostali ljudje crkujejo zaradi prenizkih plač, vse večje nezaposlenosti, neperspektivnosti, intelektualnega in kulturnega barbarstva, poniževanj itd. Dalo se bo torej tistim, ki uživajo vabijo še druge k užitku, vzelo pa se bo vsem ostalim.

■ ... v deželo, ki ti jo pokažem

Velika stiska na žalost še ni prinesla novih civilnih pobud, ki bi bile dovolj močne, da bi postavile alternativo krščanskemu etosu, ki ga imajo polna usta kmetje in vse bolj cinični kristjani. Namesto tega je naplavila nove ponudnike užitka in nebes, našemljence, ki nosijo pridobitve boja za demokracijo k pokopu, in se, zaviti v svoje talarje in mrtvaške prte, delajo, kot da samo oni lahko rešijo tisto, kar je v človeku Človeškega. Problematično je že to, da skušajo ti barbari še vedno dokazovati, da je v človeku nekaj Človeškega. S tem je Velika stiska ostro opozorila na nivo razvoja človeškega duha v teh krajih.

Dvoje je jasno: Velika stiska vodi v še večjo stisko, saj ni nikogar, ki bi bil v tem trenutku zmožen ponuditi reformo, kajti le-ta bi morala - poleg ostalega - biti sposobna narediti iz analize principov sveta nove principe in zaigrati tem brezbožnikom polko z njihovimi lastnimi instrumenti. Bojim se, da se povsem drugačni novi principi že vsiljujejo, saj vstajajo od mrtvih in s svojim ledenim dahom zastrupljajo še zadnje ostanke še pred leti živega demokratičnega duha.

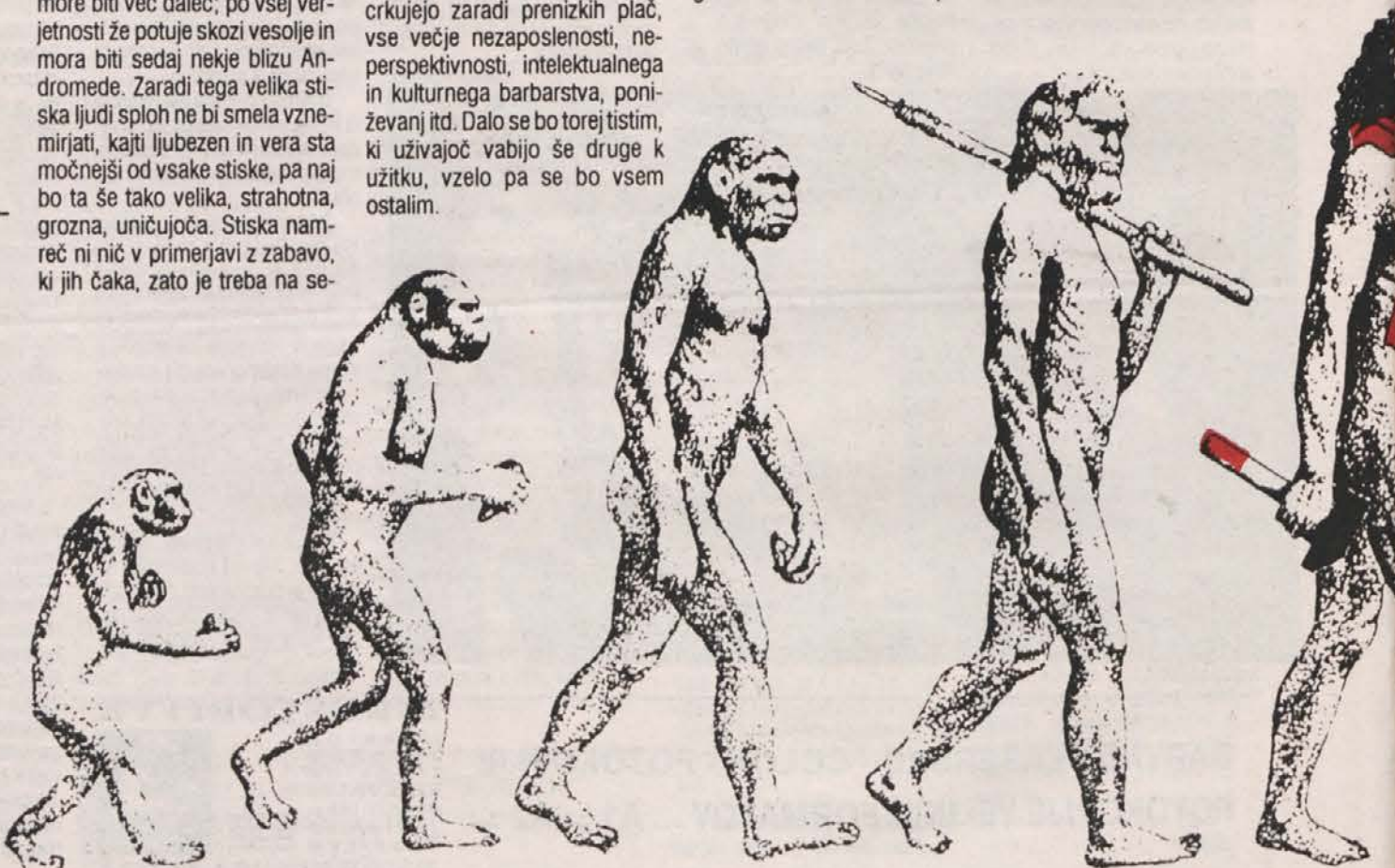
Jasno je tudi to, da ima anarhija, ki vlada povsod, točno določen "kam". Vodi v novo diferenciacijo: eni bodo, okrepljeni z vero v svojega kralja, ki prihaja, skušali dobiti moč nad empiričnim svetom in prirejati bodo žure (Kakor v nebesih, tako na zemlji), drugim bo ostala beda, revščina in lakota. Prvi bodo hnavsko tolažili druge in jih pozivali k molitvi, pokorščini, samoodrekanju, samokaznovanju in askezi, samoponižanju, samozavrženju, drugi se bomo šli gverilo. Prvi bodo skušali prine-

sti nebesa na zemljo, drugi bomo poklicali na pomoč Satana in vse demone in skušali vzpostaviti razliko med nebese in zemljo. Prvi bodo skušali pokazati, da začenjajo novo delo, drugi bomo skušali pokazati, da zgolj še bolj zagnano opravljajo staro delo.

Bolj ko izginja upanje, da je še mogoče obrniti tok družbenih sprememb, bolj s strahospoštovanjem omenjajo stara imena: družina, ljubezen, medsebojno razumevanje, solidarnost, lipa, masa, harmonika. Kdor je lojalen, ne bo zapletal procedure in bo mirno sprejel vsa vabila, kajti čas, v katerem živimo, je pomemben za vse nas in še za naše potomce povrh, zato bodo za morebitno nesrečo krivi vsi, ki sedaj, v odločilnem trenutku za narod, niso pripravljani in ne razumejo bistva trenutka. Kdor bo pridno molil, se bo odrekel še zadnjim fragmentom svojega jaza in ne bo opazil, da je prekletstvo natanko v tem, da je molitev najkrajša pot do pekla.

Zapiši torej, kar vidiš, in pošlji...

Dušan Rutar

TWIN DESIGN TD

FOTO

foto: Ven Jemersič

MINOLTA - CANON, DELNO UPORABLJANI, EKSKLUZIVNE CENE - GARANTIRANO NAJNIŽJE, ZAGOTOVLJENA GARANCIJA IN SERVIS, PRIDETE - VIDITE - ODPELJETE

KOROŠKA 61, MARIBOR
TEL., FAX. - (062) 25-924

Handelsgesellschaft m.b.H.
GEORG - LORA - St. 15
9170 FERLACH
TEL / FAX: (9943 42) 274 936

BIROSTROJ
Computers

SERVIS BIROTEHNIKE,
Gregorčičeva 24, Maribor, tel. (062) 23-686

SALON BIROOPREME
Gregorčičeva 7, Maribor, tel. (062) 26-992

Poleg servisa in prodaje biroopreme in računalnikov vam nudimo ves pripadajoč potrošni material

POSEBEJ OPOZARJAMO na celoten asortiman priznane avstrijske firme

DAHMS
elektronik